ROMANUL
SECOLULUI
XXI

GABRIEL OSMONDE

Călătoria unei femei care nu se mai temea de îmbătrânire

Traducere din franceză de
IRINEL ANTONIU

UNIVERS

Redactor Diana Crupenschi
Corector Alina Hlinski
Tehnoredactor Constantin Niță

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
OSMONDE, GABRIEL
Călătoria unei femei care nu se mai temea de îmbătrânire /
Gabriel Osmonde; trad. din franc. de Irinel Antoniu.
București : Univers Publishing House, 2014
ISBN 978-606-8631-15-8

I. Antoniu, Irinel (trad.)

821.133.1 31=135.1

GABRIEL OSMONDE
LE VOYAGE D'UNE FEMME QUI N'AVAIT PLUS PEUR DE VIEILLIR

© Éditions Albin Michel S.A., 2001
© Editura UNIVERS, 2014, pentru prezenta traducere

EDITURA UNIVERS
www.edituraunivers.ro

ISBN 978-606-8631-15-8

I

Doamna Baroncelli avea de gând să se sinucidă în seara aceea, tăindu-şi venele încheieturilor. Hotărârea fusese luată după mii de reflecţii care, până la urmă, o surprindeau pe ea însăşi prin tonul lor raţional şi calm. Pregătirile se desfăşuraseră în aceeaşi linişte deznădăjduită şi mută. Şi totuşi adevăratul sens al actului său, sensul fizic (durerea, sângele...) i se vădi târziu, aproape în ultimele minute.

La căderea nopţii, părăsi salonul apartamentului ei, un salon în care domnea o ordine mai scrupuloasă ca oricând, unde până şi plantele din ghivece erau proaspăt udate şi unde, pe masă, pe o faţă bine călcată, aşezase un bilet adresat lui Marcel, omul care făcea livrările: un scris frumos şi ferm anunţa sinuciderea şi îi cerea bărbatului să intre în încăperea adiacentă pe care amândoi o numeau, ironic, „galeria oglinzilor".

Ea se îndreptă într-acolo, luând-o pe culoarul strâmt şi întunecos care lega casa de această anexă, şi intră în „galerie", o cameră largă şi pătrată, transformată, încă de pe când trăia soţul ei, în magazie. Sprijinite de pereţi, se ridicau oglinzi destinate băilor, pe care firma lui Serge Baroncelli le instala şi le decora. Lăzi pline cu plăci de faianţă şi de marmură se etajau în întuneric. O cadă mare cu formă veche, insolită ocupa fundul încăperii... Doamna Baroncelli aprinse o lampă veche aşezată pe un gheridon şi, în lucirea ternă a unei oglinzi, îşi zări reflexia corpului. O idee foarte simplă, foarte clară o izbi: aşadar asta avea să dispară, acest corp feminin, prea carnal,

prea cărnos, un corp care nu-i mai plăcea încă din tinerețe și care, fără să bănuiască amenințarea ce apăsa asupra lui, dezvăluia, sub părțile desfăcute ale halatului, acea rotunjime masivă a unui sân gol, acea albeață amplă a unei coapse. Iar în jocul de contraste al umbrei și luminii, mamelonul unui sân, un vârf tare, o aureolă fin canelată, ca pălăria unui hrib.

Senzația de dedublare în fața acestui corp fu atât de intensă, încât pentru o secundă simți bucuria crudă a ucigașului ce se pregătește să înjunghie o ființă pe care o urăște. Râse lăuntric („Corpul ăsta ești chiar tu, proasto!"), avu impresia că se debarasează de ultima iluzie și deschise micul dulap unde, după moartea soțului ei, pusese toate lucrurile lui, printre care un aparat de ras manual. Dedublarea persistă: degetele ei executară suita premeditată a gesturilor, în timp ce gândul, uimitor de viu, în ciuda somniferelor înghițite, se zbătea într-un flux de observații, judecăți, deducții. Și, ca și cum în aceste ultime minute speranța ar mai fi fost posibilă, gândul cuprins de febră se grăbea să recapituleze suferințele care-i făcuseră viața de netrăit.

...Totul făcea această viață de netrăit. Monologul mut al doamnei Baroncelli constata asta acum cu o precipitare dezordonată, fără a distinge neplăcerile mărunte de marile dureri. Exista, bineînțeles, trădarea soțului ei. Dar și, mai ales, moartea soțului ei, cu mai bine de un an în urmă, într-un accident de mașină, chiar în ziua când ea simțise curajul de a-i spune că știa despre infidelitatea lui, că știa totul. În sfârșit, totul... Că-i văzuse într-o cafenea, Le Terminus, pe el și pe femeia aceea slabă îmbrăcată în imitație de piele. Subțirimea acelei femei, acel corp fără forme păreau să-i retrimită imaginea propriului ei corp, prea greoi, prea opulent. Deși, în fond... Desigur, amintirea rămânea dureroasă, dar în cele din urmă amortizată de timp și aproape suportabilă. Nu, picătura care umpluse paharul fusese, mai degrabă, acea vitrină spartă: o manifestație, cu două zile în urmă, pe strada lor, strigăte scandate, tropăituri

şi, deodată, explozia sonoră a geamului sub o lovitură de bâtă şi interiorul magazinului ei parcă eviscerat, deschis spre stradă, spre ploaia de decembrie, fără apărare în faţa tinerilor batjocoritori care fugeau luând care un robinet cromat, care un prosop, trofee adunate, în joacă, din vitrina spartă. În joacă! Cel mai greu era gândul că trebuia să cheme muncitori, să parlamenteze cu asiguratorul, să angajeze un paznic, să decomandeze o livrare, să se scuze, să asculte condoleanţe distrate, sfaturi fără rost... Să accepte toată mizeria aceea, să se resemneze să o trăiască, să o accepte ca pe singura viaţă posibilă. „Viaţa mea...“, se irită în ea vocea care enumera în grabă motivele pentru a termina cu viaţa aceasta.

Desfăcu aparatul de ras şi nu-şi putu reprima un „ah“ de uimire. Lama purta urme de săpun uscat, amestecate cu o margine subţire şi gri de fire de păr lipite. De mai bine de un an... Simţi în ea speranţa subită că acest detaliu avea să-i permită să evite ceea ce se pregătea. Dar gesturile ei, separate de gândire, deveniră şi mai hotărâte. Băgă dopul în gaura de scurgere a căzii mari, deschise robinetele şi îşi dădu jos halatul. „Nu, trebuie să-l păstrez“, se gândi imediat amintindu-şi de Marcel, primul care avea s-o descopere moartă. Gândirea ei, care începea să fie îngreunată de somnifere, secreta viziuni deja neclare: a doua zi dimineaţa, în apa perfect limpede din cadă, acel corp feminin gol, corpul pe care tocmai îl privea ca pe al alteia. Se scutură, speriată de ideea că somnul avea s-o ia, poate, înaintea gestului ei, se mobiliză şi înţelese, cu o stranie uşurare, că la venirea lui Marcel apa nu avea să fie transparentă, ci roşie sau mai degrabă brună. Îşi puse totuşi înapoi halatul şi se sili să se gândească numai la esenţial: „O incizie la fiecare încheietură, apa caldă o să împiedice sângele să se coaguleze...“

Cu o ezitare superstiţioasă, decise să cureţe lama şi nu putu să evite acea ultimă tresărire a gândirii, un scurt strigăt mut în care se revelă adevăratul motiv al acestui deznodământ: cu o săptămână în urmă, se întâlnise cu amanta soţului ei. Tânăra nu

o cunoștea, nu-și manifestase niciodată prezența, nici la înmormântare, nici mai târziu. De astă dată, aproape că se atinseseră, la câțiva pași de aceeași cafenea Le Terminus... Anul trecut, acolo îi surprinsese: soțul ei întindea mâna și mângâia gâtul acelei tinere necunoscute. Pe masă erau două pahare al căror conținut îi rănea vederea – o băutură prea galbenă într-un pahar, prea roșie în celălalt. Oribile culori! Și mâna aceea mângâietoare, o mână cunoscută până la mica cicatrice dintre degetul arătător și cel mare... Soțul murise chiar înainte de momentul adevărului pe care ea sperase că-l va trăi cu el, momentul când el i-ar fi mărturisit, poate, totul, când ea l-ar fi iertat, poate. Dispariția lui sub tabla boțită la impact îl dezvinovățise într-un fel. „Aș fi putut să-l rețin, își spunea adesea doamna Baroncelli din ziua accidentului. Un cuvânt, o secundă în plus și ar fi ajuns la intersecție după trecerea camionului..."

Puse aparatul de ras pe marginea căzii și se descălță de papuci. „Un pahar roșu, un pahar galben", repeta în ea o voce mecanică. Sticla vitrinei sparte. Simți deodată, cu o bucurie sfâșietoare, că viața era imposibilă, fie și numai din cauza celor două culori, acel galben artificial, acel roșu agresiv, din cauza cioburilor de sticlă, din cauza picăturilor de ploaie care semănau cu niște granule de sticlă.

Păși cu un picior peste marginea căzii. O rapidă vibrație de plăcere îi străbătu corpul. Scurgerea adormitoare a apei, ușorul frison al căldurii pe piele. O clipă de voluptate acum inutilă care parcă venea s-o ispitească, pe ea, din care nu mai rămânea decât acel corp slăbit de somnifere și care avea să se distrugă. Se așeză pe vine, cu halatul plutind la suprafața limpede a apei. Aparatul de ras se afla la celălalt capăt al căzii. Întinse brațele ca să-l apuce și simți greutatea sânilor strivindu-se de genunchi. Și i se păru că aude un râs rece, făcut din sticlă spartă: „O femeie îmbătrânită, cu sâni mari..." Și, venind de foarte departe, din vremea studiilor ei, un rozariu de cuvinte îi răzbătea în mintea deja vătuită de somn: „*Trockenes Wohlgefallen*... Satisfacție rece..." Formula pe care Kant o folosea pentru a

descrie percepția estetică a desenului și care se repeta acum, cu o deriziune suprarealistă, în această cadă plină cu apă caldă...

Întinsă, respiră adânc, cu ochii fixați pe perete, pe solzii vopselei. Lama îi atinse ușor încheietura mâinii stângi, căută vena cea mai proeminentă. Fără să deplaseze aparatul de ras, se ridică ușor pentru a vedea dacă nu-și uitase vreun obiect de lenjerie pe un scaun. Privirea i se cufundă în perspectivele trasate de oglinzile aranjate de-a lungul pereților, se opri asupra lămpii a cărei lumină abia ajungea până la cadă, asupra grămezii de pături vechi, asupra șemineului mare, rece de ani de zile, a fotoliului cu brațe destrămate... Tot ce avea să vadă Marcel a doua zi, tot ce ea n-avea să mai vadă niciodată. Lama apăsa pe pielea încheieturii și se pregătea s-o incizeze...

Ceea ce deslușì deodată pe dalele de marmură gri deschis o făcu să deschidă larg ochii. Imaginea era atât de neverosimilă, încât haloul de somnolență se sfâșie, dând privirii sale o stranie acuitate de halucinație. Se ridică, ieși din cadă, înaintă ca hipnotizată de ceea ce vedea acolo, între șemineu și fotoliu. Firicele de apă se scurgeau din poalele ude ale halatului ei.

În reflexia lămpii, pe suprafața netedă a marmurei, se etala amprenta unui picior gol.

Doamna Baroncelli se gândi la picioarele ei, dar își spuse imediat că nu-și dăduse jos pantofii decât înainte să intre în cadă. Reveni atunci amintirea muncitorilor care, după-amiaza, înlocuiseră cu un panou de placaj vitrina spartă. Oare unul dintre ei venise până în anexă să se schimbe? Presupunerea părea absurdă. Paznicul? Rămăsese în magazin, citindu-și ziarul, și oricum n-ar fi știut să găsească drumul spre „galeria oglinzilor".

Rămase un lung răstimp nemișcată, cu ochii plecați spre acel contur al unui picior imprimat pe dală. Intenția ei era să părăsească această lume fără a lăsa în urmă-i nici o umbră: apartamentul fusese pus în ordine, scrisorile de adio (una, destul de lungă, destinată fiicei sale, cealaltă, numai două fraze, pentru Françoise și Georges Vailland, prieteni de familie de

douăzeci de ani), da, scrisorile acelea și un bilet pentru Marcel erau expuse la vedere pe masa din salon. Nu mai era nimic dezagreabil sau jenant de descoperit în această casă. Cu două săptămâni în urmă, la începutul lunii, terminase de plătit datoriile lăsate de soțul ei. Arsese corespondența intimă pe care el o ascundea în mai multe locuri: în spatele lăzii cu scule din garaj, printre cărțile din biroul lui, în mica lor cabană de vânătoare (în cursul cercetărilor ei, își spunea cu ironie amară că stăpânea de acum arta percheziției, ca un detectiv particular specializat în adultere). O durea să acționeze astfel, dar acele scrisori de dragoste, acele felicitări tandre, acele fotografii ar fi putut să aibă, după dispariția ei, o existență imprevizibilă sub ochii și în comentariile celorlalți.

Totul era curat în casa lor. Deodată, urma aceea.

Doamna Baroncelli se debarasă de halat, se șterse cu un prosop de baie mare și își dădu seama că adusese prosopul din greșeală, căci, în mod normal, n-ar fi trebuit să aibă nevoie de el... Pleoapele îngreunate nu mai lăsau să se filtreze lumina decât cu intermitență. Se înveli într-o cuvertură veche de catifea, mai avu puterea să ajungă la fotoliu și se scufundă imediat în somn.

Trezită cu câteva minute înainte de sosirea lui Marcel, reuşi să imite, fără a se trăda, întâlnirea lor săptămânală de marţi, când el făcea livrările şi lua comenzile noi. Când sună la uşă, ea tocmai îşi dăduse cu apă rece pe faţă, îşi aranjase părul şi îmbrăcase un taior. Acum, îl asculta pe Marcel, care tuna şi fulgera împotriva spărgătorilor, măsurând suprafaţa vitrinei. Doamna Baroncelli ştia chiar şi că el avea să-i povestească, în chip de consolare, propriile lui necazuri: tufele de liliac din jurul casei sale de la Garenches, care în fiecare primăvară erau mutilate fără milă de tinerii derbedei. Nu se înşelase, Marcel începu să vorbească.

– Vedeţi, doamnă, le spun cu frumosul: Dacă vreţi un buchet pentru drăguţa voastră, nici o problemă, vă dau şi o pereche de foarfeci. Dar nu, ei preferă să strice totul!

Marcel stătea la câţiva metri de masa unde se afla biletul care îl anunţa despre sinucidere. Doamna Baroncelli se aşezase astfel încât el să nu vadă foaia. Îl asculta şi se gândea la infinita dificultate de a-i spune celuilalt esenţialul. Îl cunoştea pe Marcel de cel puţin zece ani, ştia că era căsătorit şi avea trei copii. Ar fi fost totuşi atât de simplu să-l întrerupă acum, când vorbea despre metrii pătraţi ai vitrinei sparte, să-i destăinuie durerea ei, pregătirile din ajun, să-i vorbească despre aparatul de ras cu urmele ultimului bărbierit al soţului ei. Să-i spună: „Ascultă, Marcel, putem să ne tutuim. Spune-mi, simplu, Laura...“

El scoase din geanta de pe umăr chitanţele pe care ea trebuia să le semneze. Avea mâinile grele, pline de vene, însemnate de

muncă. Ea se simți deodată rușinată: de atâția ani, nu aflase mare lucru despre viața acestui om pe care totuși îl vedea în fiecare săptămână. Știa numai că era fiul unui algerian și al unei bretone și că părăsise Algeria la vârsta de șaisprezece ani. Acum trebuia să aibă vreo cincizeci. „Ca mine...", se gândi doamna Baroncelli. Înapoindu-i chitanțele, îi propuse cu o voce ușor confuză:

– Ar trebui să-mi vorbiți într-o zi despre Oran.

El zâmbi, cu chipul luminat din interior:

– Știți, doamnă, când aveam zece ani...

Cineva sună la ușa magazinului, veneau muncitorii să înlocuiască vitrina.

Abia seara, după o lungă zi roasă de zgomotul bormașinilor și de enervări la telefon, se întoarse doamna Baroncelli în „galeria oglinzilor".

Plină pe jumătate, cada cea mare aștepta, s-ar fi zis, această vizită. Apa din ea, perfect întinsă și limpede, părea să conțină formele unui corp invizibil. Lama aparatului de ras capta razele lămpii și le proiecta într-un fulger prelung pe plafon. Doamna Baroncelli apropie lampa, atât cât îi permitea firul, de pasajul dintre șemineu și fotoliu. Amprenta piciorului era acolo, incontestabilă, înconjurată de mici bălți pe care le lăsase, în ajun, halatul leoarcă de apă. Fără să fie conștientă de ceea ce făcea, doamna Baroncelli își scoase un papuc și puse piciorul lângă amprentă. Urma imprimată de necunoscut apăru atunci în adevărata-i dimensiune: foarte mare, depășind cel puțin cu jumătate măsura doamnei Baroncelli. Și totuși amprenta acestui picior mare avea un contur ciudat de elegant, aproape desenat, atât de fină era curba. Dar, mai ales, văzându-și piciorul gol comparat cu acel contur, doamna Baroncelli nu se putu împiedica să constate că din această comparație se degaja o dovadă de surprinzătoare complicitate, o armonie, un misterios număr de aur...

Luă prosopul ud care atârna pe marginea căzii și, cu o mișcare grăbită într-o parte și-n cealaltă, șterse amprenta. Apoi

scoase dopul scurgerii, puse aparatul de ras la loc, stoarse halatul și, de parcă i-ar fi fost teamă să nu fie surprinsă de cineva în această „galerie a oglinzilor", ieși repede din încăpere. Aproape de prag, una dintre oglinzi îi înapoie ocheada – privirea unei femei furioase pe ea însăși pentru că, pentru o secundă, își imaginase o speranță, o scăpare, o viață diferită. Împinse mica ușă care, la capătul culoarului, dădea într-o curte interioară închisă între zidurile imobilului. Tocmai ideea unei uși secrete deschise spre un misterios altundeva îi trecuse prin minte în timp ce-și compara piciorul cu amprenta. O ușă și, îndărătul ei, o curgere de zile insolite, o altă mireasmă a vântului, ceva pentru care merită să trăiești... Dar mica ușă dădea spre un pătrat pe jumătate acoperit cu dale uzate, pe jumătate din pământ bătătorit, rămășița unui vechi răzor unde nimic nu mai creștea de mult. Iar aerul avea mirosul acru al unei ploi mărunte de decembrie, amestecat cu duhorile acide venind dinspre ambuteiajele de pe bulevardul Magenta și cu cele de grăsime arsă de pe strada Faubourg-Saint-Denis. Ceva pentru care merită să trăiești...

Închise ușa, traversă culoarul și intră în magazin. Descoperirea amprentei nu schimbase nimic, știa asta. Aceeași casă cu un etaj, cu magazinul la parter, apartamentul deasupra și, la capătul unui lung culoar, o anexă, acea „galerie a oglinzilor". Iată, o schimbare, fragmentele vitrinei sparte: se puteau citi, precum elementele unui puzzle, literele S, B, I și altele. Un puzzle fără surprize care compunea numele lui Serge Baroncelli. O întreagă viață în acest nume: întâlnirea lor, iubirea, căsătoria, planurile, nașterea copilului, imperceptibila scurgere a anilor, viața, moartea. Toate acestea în literele de pe bucățile de sticlă. A doua zi, vopsitorul avea să reproducă aceeași inscripție pe vitrina nouă.

Nimic nu se putea schimba, lucrurile din jurul ei erau definitive. Iar gestul pe care-l ratase în ajun din cauza urmei piciorului gol pe marmură, gestul acesta avea să fie și mai ușor de făcut acum. Mersese atât de departe, încât se știa de acum capabilă să-l repete aproape fără nici o emoție. Fix peste o săptămână:

Marcel venea întotdeauna marțea, la ora 11. Așadar avea să se întâmple lunea viitoare, seara.

Urcă în apartament și puse scrisorile într-o mapă. „E de-ajuns să modific data", se gândi.

În salon, se opri lângă rafturile pline de cărți. O idee, atât de evidentă încât părea prostească, o izbi: alegerea acelor volume retrasa, într-un mod stupid de exhaustiv, întreaga ei viață. Pe rafturile de sus erau înghesuite cărțile din vremea studiilor ei de filosofie la universitatea din Nisa. După această etapă, întreruptă de nașterea copilului, veneau alte titluri. Foarte sincer, ea sperase, pe atunci, să devină o mamă ideală, să-i ofere fiicei sale tot ceea ce volumele scrise de psihologi onorabili propuneau drept benefic și modern... Rafturile următoare adăposteau cărți tehnice: contabilitate, drept comercial, cataloage de băi, manuale pentru instalatori. Unele cărți care se strecuraseră printre aceste lucrări profesionale arătau, de altfel, cu cât de puțină seriozitate își privea ea, la început, munca în magazin: o broșură despre puterea mineralelor (vestigiu al perioadei sale ezoterice), cărți de bucate, câteva albume despre „frumusețea plastică a corpului" cu fotografii și descrieri de exerciții fizice.

Doamna Baroncelli parcurgea titlurile, dar bilanțul era deja anunțat: viața ei condensată. Bibliografia vieții ei.

Bibliografia unei existențe... Din vremea studiilor de filosofie, păstrase dragostea pentru asemenea formulări aforistice. După căsătorie, trebuise să-și impună un fel de cenzură, soțul ei nu aprecia deloc această înclinație, mai ales la o femeie. De când murise el, doamna Baroncelli își recăpătase, puțin câte puțin, obiceiul de a pune realul în formule, de a-l scurtcircuita.

Pe unul dintre rafturi stătea portretul soțului ei. Îi întâlni privirea și simți o vagă vinovăție. Întrerupându-și reflecțiile, făcu turul apartamentului, spunându-și că se va găsi totuși ceva uitat, vreo supraviețuire prea intimă a vieții ei, a vieții lor, pe care ar fi fost bine să o facă să dispară.

În primele ore ale după-amiezii, se dusese la secția de poliție, nu atât pentru a semnala incivilitatea (cum se spunea acum) tinerilor manifestanți, cât pentru a se asigura că furtul celor câteva obiecte din vitrină nu va provoca o anchetă, căci asta le-ar fi putut pricinui neplăceri inutile celor care, după dispariția ei, lunea viitoare, aveau să se ocupe de magazin, îndeosebi fiicei sale. Polițistul o liniştise explicându-i că nu aveau timp să caute autorii unui furt atât de mărunt:

– Ieri a fost găsit un cadavru fără cap într-o pivniță, pe bulevardul Magenta... Așa că pentru cele trei robinete ale dumneavoastră, doamnă, vă dați seama...

Vitrina fusese înlocuită, interiorul magazinului curățat. Dar... nu se ştie niciodată. Intră în biroul soțului ei, aprinse toate lămpile şi examină, de această dată, cărțile din biblioteca lui. Într-unul dintre aceste volume găsise într-o zi, din întâmplare, când ştergea praful, o scrisoare: câteva cuvinte intime, cam prețioase, copilării verbale scrise de o mână feminină, amintirea unei nopți la Florența, un nume de hotel. Dar cea mai ciudată era data, cu mai mulți ani în urmă. O zi de iunie care, fără menajamente, dăduse buzna în viața lor de odinioară pe care ea o credea cu atât mai definitivă cu cât soțul ei murise şi se părea că nimic nou nu li se mai putea întâmpla...

Trebuia să răsfoiască toate volumele, unul câte unul. Durerea imaginată a unei noi descoperiri îi apăsă pieptul. Ca pentru a se imuniza împotriva posibilei răni de a doua zi, scoase la întâmplare o carte şi o deschise. Câteva fărâme de tutun săriră dintre pagini... Strânse pleoapele ca să nu izbucnească în plâns. Apoi, prin ceața aceea de amărăciune şi tandrețe, reuşi să citească titlul: *Înțelepciunea anticilor. Ştiința fericirii*.

Era puțin de lucru în magazin în aceste șase zile. Din experiență, doamna Baroncelli știa că, în cele două săptămâni dinaintea Crăciunului, oamenii nu prea plănuiau înlocuirea căzii și își destinau economiile cumpărării de cadouri sau sejurului la munte. Vână ultimele scorii menajere pe care se temea să nu le lase în urma ei, verifică ultimele detalii financiare care trebuiau să facă moartea ei cât mai puțin deranjantă pentru ceilalți. Gândirea ei, aproape fără să-și dea seama, imită acest examen final, executând pentru a mia oară hora argumentelor care demonstrau inutilitatea și imposibilitatea de a continua. „Anul viitor, în mai, împlinesc cincizeci de ani...“ Absurda ușurință cu care anii aveau să se adauge celor cincizeci (cincizeci și unu, doi, trei, patru...) era, în sine, cel mai bun argument.

În mod excepțional, Marcel trecu joi ca să ridice bucățile de sticlă. Ea îl invită să bea o cafea și îi propuse să o tutuiască și să-i spună Laura...

– Pe marți, doamnă Baroncelli, spuse el, puțin confuz, plecând.

Ea reuși, în aceeași zi, să aibă o conversație aproape amicală cu fiica ei Danièle. Știa că magazinul de căzi era un subiect tabu în familia fiicei. Cuscrii crezuseră mult timp că doamna și domnul Baroncelli erau „arhitecți de interior“, denumire care făcuse posibilă căsătoria. De atunci, minciuna se spulberase. Soțul fiicei ei, Louis, fiu de ambasador și, acum, înalt funcționar el

însuși, hotărâse să trateze situația ca pe o bizarerie folclorică: la urma urmei, se găsește întotdeauna în marile familii un aiurit care încalcă tradiția și devine pescar de scoici pe o insulă populată de sălbatici goi. Această insulă era, așadar, magazinul familiei Baroncelli, o casă aflată într-o aglomerație populară din arondismentul al zecelea, la câteva minute de sânii goi pe care îi exhibau prostituatele albe și negre de pe strada Saint-Denis. Lucrul acesta avea ceva picant. Până la urmă, fiica doamnei Baroncelli fusese cea care adoptase o atitudine ofensată și glacială, repede atenuată însă de noul ei mediu, ascunsă sub o indiferență distinsă. Danièle învățase, fără îndoială, că acel dispreț politicos permitea evitarea rupturilor și deci reconcilierile.

În joia aceea totuși, în conversația lor telefonică se strecură un fel de melancolie împărtășită, aproape de camaraderie. „Probabil că uneori e foarte nefericită", se gândi doamna Baroncelli. Mai târziu, seara, se îndoi de impresia de complicitate. „Cel care pleacă crede că lipsa lui o să conteze mult pentru cei care rămân și le atribuie un aer de regret tandru, de care lor, probabil, nu le pasă câtuși de puțin. În câte zile o să înceapă absența mea să fie complet invizibilă pentru Marcel, pentru fiica mea? O săptămână, cel mult două..."

Reveni în biroul soțului ei și se apucă de treabă: scotea o carte, o răsfoia într-un evantai rapid de pagini și, negăsind nimic, o punea la loc. Adesea, un pasaj subliniat sau un bilet de cinema strecurat ca semn de carte îi reținea atenția. Citea frazele marcate cu creionul, încerca să înțeleagă ce putuse să-l intereseze pe soțul ei, descifra pe bilet numele filmului, data...

Luni, ca o ironie, apărură mai multe semne, banale pentru ceilalți, dar care pentru ea păreau să aibă un sens ascuns: viața continuă! Dimineața, descoperi că zidurile dinspre stradă erau invadate de niște afișe proaspăt tipărite care anunțau pentru sâmbăta viitoare o manifestație de susținere pentru persoanele fără locuință. Un client telefonă și anulă livrarea unui duș, precizând că găsise același lucru la un preț mai bun. Banca o sună

ca s-o informeze că unul dintre cecurile pe care le depusese joi provenea dintr-un carnet de cecuri furat. Spre seară, primi un telefon de la Françoise și Georges Vailland. Aceștia vorbiră, cum făceau adesea, în același timp, grație celor două aparate ale lor. Femeia o anunță că găsise un excelent antidepresiv, pe care i-l recomandă insistent doamnei Baroncelli. Bărbatul spuse că instalase o a doua ușă blindată. Locuiau la intersecția bulevardelor Bonne-Nouvelle și Montmartre și le plăcea la nebunie să povestească despre cum la începutul anilor 60 încă puteai să lași cheia sub preș. După telefonul lor, i se păru că le aude vocile care, aflând de moartea ei, aveau să răsune la urechile cunoștințelor comune: „E incredibil! Tocmai am vorbit ieri cu ea la telefon și nimic nu lăsa de crezut că..."

În ajun, duminică, inspectând una dintre cărțile din biroul soțului ei, doamna Baroncelli dăduse peste micul cupon al unui bilet de avion Paris-Sevilla, vechi de șapte ani. Pe el era trecut numele soțului ei. Ea nu cunoștea Spania, visase întotdeauna să meargă acolo. Din cauza acestei călătorii secrete a soțului, visul devenea deodată unul mort, ca florile artificiale dintr-o fereastră, pe care multă vreme le-ai luat drept adevărate.

Seara, coborî ca să trimită ultimele scrisori (facturi, firește) și, pe drumul de întoarcere, se opri pe strada deja întunecată. Se gândi la viața ei și la uimitoarea lipsă de milă pe care o manifesta această lume. „Iată o femeie de patruzeci și nouă de ani, își spunea ea, o femeie sfârșită și care o să moară în câteva ore fără ca nimeni să fie mișcat cu adevărat. Și nu există nimeni căruia femeia asta să-i poată destăinui durerea cuponului de bilet Paris-Sevilla, singurătatea acestei zile de luni din decembrie într-un oraș cunoscut ca foarte festiv..." Văzând afișele lipite pe vitrina nouă a magazinului, oftă: „Lipitorii ăștia ar fi putut aștepta totuși până mâine..."

Doamna Baroncelli nu distinse imediat ce părea să dilate perspectiva acestei străzi înguste și întunecoase. Nu, era același șir de fațade, luminate sau stinse, aceeași trecere aproape continuă a

mașinilor care se auzea de pe strada Faubourg-Saint-Denis, aflată foarte aproape. Dar ceva se schimbase. Trase adânc în piept aerul nocturn. De două zile era foarte frig. Un frig umed și cețos la început, iar acum acest frig afinat, limpede, cu pepite de gheață care scârțâiau sub pași... Mirosul acesta! Deodată înțelese. Un miros puternic, prăjit, venind de la micul atelier de prăjit cafea de pe străduță, vălul amar și parfumat pe care aerul rece îl decanta până la a-l face îmbătător. Doamna Baroncelli traversă strada și se opri la câțiva pași de ușa întredeschisă de unde ieșea acel efluviu. Pleoapele îi rămâneau pe jumătate închise și inspira, grijulie să nu distrugă amestecul fragil ce compunea acea clipă: mireasma cafelei, frigul tăios al serii și, în ea, intensa vibrație a durerii. Durerea care nu mai era durere, care nu mai era decât o notă, un ton necesar frumuseții a ceea ce trăia ea... Un client ieși din atelier. Ea se trezi și se gândi că, în urmă cu o săptămână, văzând amprenta piciorului, avusese intuiția unei ieșiri secrete, a unei portițe de scăpare. Clipa aceasta era așa ceva. Încă nu știa să spună de ce.

Și totuși, în seara aceea trebuia să moară. „A doua încercare...“, remarcă în ea o voce aproape indiferentă. Tonul pe care lumea avea să-l ia, fără îndoială, pentru a vorbi despre dispariția ei.

Pe drumul de întoarcere, se oprea din când în când și, cu pleoapele încrețite, recrea din memorie componentele clipei trăite în fața atelierului de prăjit cafea. Apoi, ca mânată de o extremă urgență, grăbi pasul, ajunse acasă aproape alergând, traversă magazinul, intră pe culoar și se repezi în „galeria oglinzilor“. Luând lampa de pe gheridon, o înclină spre dalele de marmură, îndreptând lumina într-o parte, apoi în cealaltă. Înțelegea că urmarea imediată a gesturilor depindea de ceea ce avea sau nu să descopere. Una sau alta.

Dalele erau curate, fără nici o urmă, în afară de mănușa veche murdară de ipsos care zăcea lângă fotoliu. „Deci aparatul de ras..., se gândi ea, o tăietură la fiecare încheietură, apa caldă o să împiedice sângele să se coaguleze.“

Lăsă lampa în jos, cu o mână obosită. Şi în acest unchi de lumină razantă văzu deodată, foarte aproape de şemineu, amprenta – un picior gol şi lung, cu nişte curbe alungite şi elegante.

Doamna Baroncelli se ridică şi, simţind în ea uimitoarea creştere a energiei pe care o provoacă un pericol oarecum supranatural, rosti cu jumătate de voce:

– Ei bine, trebuie să lămuresc toate astea...

A doua zi, Marcel descărcă lăzile livrate, sub o ploaie lipicioasă care mirosea a guri de metrou. Strada redevenise îngustă şi ternă. Doamna Baroncelli observă că el îi vorbea în continuare cu „dumneavoastră". Scurta exaltare din ajun îi părea ireală. Ceea ce o reţinea în lumea umedă şi ireală era tocmai piciorul necunoscut. O dată dezlegat acest mister, avea să revină la hotărârea ei. Piciorul şi ultimele cărţi care îi rămâneau de verificat. De altfel, printre aceste volume găsi o culegere de texte filosofice, *Problema frumosului*. Se miră să o descopere în biblioteca soţului, apoi îşi aminti că era cartea pe care o citea când, cu treizeci de ani în urmă, într-o frumoasă zi de iunie, un oarecare Serge Baroncelli o abordase, pe ea, frumoasa studentă aşezată pe pietrele de pe plajă, la Nisa. El păstra aşadar micul şi uzatul volum în biroul lui. Asta o emoţionă şi vru să vadă aici mai mult decât o simplă întâmplare.

În zilele următoare, amprentele nu reapărură. Fără îndoială, nişte muncitori se schimbaseră în acea încăpere, într-o zi, pur şi simplu uitase ea că trecuseră pe acolo.

Misterul fu astfel dezlegat, dar acum i se părea necesar, înainte de a muri, să facă pentru ultima dată ordine: pornind de la această femeie de patruzeci şi nouă de ani, să se întoarcă spre fata care medita la definiţiile frumosului, printre pietrele de pe plaja încă aproape goală.

II

Iunie 68
O tentativă de dragoste

„Nu mai sunt întru totul eu însămi. De acum, sunt ceea ce mi s-a întâmplat aseară. Nici măcar picioarele astea nu mai sunt întru totul ca înainte...“

Laura își privi picioarele întinse pe pietre. Soarele abia se ivise deasupra colinelor. Razele alunecau pe acoperișurile vechiului oraș și scânteiau, în depărtare, pe cupola hotelului Negresco. Dar în acest loc al plajei întârzia umbra încă albastru-cenușie a zorilor, iar picioarele pe care și le studia Laura păreau să vină dintr-o realitate trăită în altă parte și de către altcineva. Cărțile de filosofie (*Estetica* lui Hegel, *Judecăți de gust* de Kant, culegerea de texte *Problema frumosului*...) și caietele de note răspândite în jurul ei păreau și ele să fi aterizat întâmplător lângă această mare adormită. Ea se străduia să-și dea seama ce se schimbase din ajun, nu găsea cuvântul potrivit și se cufunda iar în lectură. Dar stranietatea trăirii o urmărea chiar și în paginile savante. Hegel, de obicei greoi și adesea incomprehensibil, povestea de data aceasta, în cuvinte foarte simple, de ce copiii sunt în general frumoși și prin ce este alterată frumusețea chipului adult... Perplexă, ridica ochii, spiona stranietatea care pândea sub obiectele cele mai familiare („O privire care mă scrutează de sub fiecare piatră!“, își spunea ea) și din nou căuta să numească lucrul care i se întâmplase în seara precedentă.

Știa că într-o zi acel lucru avea să-și primească adevăratul nume și să devină mai dureros sau, dimpotrivă, să fie amortizat de numele banal. „Bun subiect de reflecție: numirea unui lucru îl face mai puțin apăsător sau, dimpotrivă, mai obsedant?". Fără tragere de inimă, repeta singura formulă care îi venea deocamdată în minte – „o tentativă de viol" – și nu se putea stăpâni să zâmbească.

Căci cumplitul violator era Guillaume, colegul ei de facultate, un tânăr greoi și stângaci care stătea adesea lângă ea la cursuri. Când, în luna mai, cursurile fuseseră întrerupte, continuase să-l întâlnească în fiecare zi. O dată, lipiseră împreună afișe. Altă dată, dăduseră unul peste altul într-o intersecție, amândoi vânzând *Cărticele roșii*. Ea bănuia că el aranjase să nimerească în preajma ei. Înainte, chipul lui era numai o pată oarecum recognoscibilă în mijlocul adunărilor generale și al mitingurilor. Avea urechi mari, cu pavilioane de un roz blând, pufos. „Un bărbat cu care o femeie o să se mărite fără să-l iubească", își spusese ea într-o zi și-i fusese rușine pentru acest gând.

„O tentativă de viol..." Era o prostie, dar cum să spună altfel? Trăise așadar, fără să știe, în capul bietului Guillaume, în fantasmagoriile dorinței lui, în captivitatea sufocantă pe care un bărbat îndrăgostit, mai ales unul virgin și nehotărât, o poate impune, în gând, corpului femeii râvnite. „De câte ori m-a posedat în vis?"

Dădu din cap, roși și se grăbi să-și reia lectura. Hegel arăta că chipul unui adult se deformează reflectând pasiuni contradictorii, adesea josnice și, cu mult înainte de a îmbătrâni în sensul fizic al termenului, devine inapt să exprime frumusețea care nu tolerează o asemenea fărâmițare. În timp ce copilul, datorită integrității inițiale a ființei lui...

Înaintarea soarelui ajunse pe pagini și atinse picioarele Laurei, picioare bronzate până la genunchi și care dezvăluiau mai sus, pe coapsele puternice și pline, frontiera pielii albe. Își

trase poalele rochiei și închise cartea. „Filosofia e mereu așa, se gândi ea cu ranchiună, ori e ceva complet abscons, ori e ceva atât de clar că nu vezi cu adevărat de ce să mai filosofezi. Că un chip acumulează urâțenia trăită și devine urât, nu-i nevoie să fii Hegel ca să scoți cugetarea asta nemuritoare. Depozitarea asta de urâțenie se numește pur și simplu bătrânețe și începe încă de la... cincizeci de ani? Poate patruzeci? Sau chiar mai devreme? E oribil să-mi imaginez că într-o zi o să am patruzeci de ani. Sau cincizeci! Nu, e sfârșitul tuturor lucrurilor. O babă zbârcită, cu pungi sub ochi și vene ieșite în afară pe picioare... Ar trebui să murim la primele semne de prăbușire. Dar care e primul semn? Pielea, starea sânilor, privirea? La asta ar fi trebuit să reflecteze Hegel...“

Un bărbat coborî pe plajă, se dezbrăcă, trecu pe lângă ea și intră în apă. Laura îl urmări cu o privire piezișă, supărată pe sine pentru acest interes și pentru noua roșeață în obraji care-i însoțea gândurile. „O tentativă de viol...“ Înotătorul avea picioarele puțin arcuite, abdomenul scobit și un triunghi de mușchi pe spate. Ea întoarse ochii și simți că trebuia să găsească repede un cuvânt care să înlocuiască acel „viol“ absurd. Iar pentru asta să constate doar faptele: în ajun, pe la 9 seara, Guillaume, tânărul care o dorea și care nu-i plăcea, intrase fără să bată sau, mai degrabă, împinsese ușa cu o zgârietură nervoasă pe lemn, ca unul care se teme că va fi dat afară încă din prag, da, cu nervozitatea cuiva care a mizat totul pe acel moment și care înaintează cu o inflexibilă determinare de somnambul.

Intră, se apropie, vorbește despre o ședință programată în seara aceea, pe plajă, vorbește despre mica lor gașcă de prieteni, despre manifestele pe care trebuie să le distribuie în zori... Dar mâinile lui o caută deja, o cuprind, o trag spre pat. Ea nu se miră de sosirea lui: separația sexelor în cămin tocmai a fost abolită și toată lumea se grăbește să pună în practică proaspăta transgresiune. În acest prim moment, e frapată numai de incoerența dintre cuvintele lui de bun militant de bază și febrilitatea

asaltului. E roşu, gâfâie. Totuşi debitul îi e ciudat de regulat, chiar prea regulat, un text învăţat pe de rost. La început, ea se lasă prinsă în capcana acestui ton ponderat, răspunde: da, într-o oră se întâlnesc pe plajă, în faţa hotelului Negresco, ea, Alexandre, Beata, Cécile, Maurice... Deja îi provoacă dureri, strângând-o la spate, scobindu-i pubisul cu degetele ca o sapă... Fără nici o tranziţie, cuvintele lor se opresc într-un gâfâit de luptă, se unesc cu zgomotul paşilor, cu izbitura unui scaun răsturnat, cu scurtele momente de linişte când eforturile lor opuse sunt echilibrate. În ciuda freneziei mute a înfruntării, ea are răgaz să înţeleagă că-i e ruşine de corpul ei: de picioarele bronzate până la genunchi şi coapsele încă foarte albe. Şi de picioarele încă pline de praf. Tocmai se întorsese din plimbarea ei preferată când venise el... Se sperie abia când el se aruncă peste ea şi devine deodată dependent de ea, responsabil ca şi ea de acea fiinţă dublă în care se vor contopi. Forţată sau nu, această fiinţă compusă din ei va trăi câteva minute, cu respiraţiile, mişcările şi privirile lor. O vor forma, o vor crea împreună. Adevărata gravitate a acuplării este deci viaţa efemeră, dar densă a acestei fiinţe necunoscute. O reflexie de groază trece prin ochii bărbatului. Chipul de deasupra ei alcătuieşte o grimasă copilărească. Părul în dezordine descoperă o ureche – o ureche grasă, roz. Ea nu se mai teme, se simte mai puternică decât el, ghiceşte, fără a şti cum, că el va eşua. El se încurcă în pregătiri: curea, nasturi, rochia, pe care ea o trage la loc în jos, deja aproape în joacă. Şi deodată el se ridică şi, cu pantalonii căzuţi şi cămaşa şifonată, se repede spre fereastră. O secundă, ea crede că se va arunca. Apoi înţelege. Din spate, vede cum acel corp obosit e străbătut de spasme... El pleacă, dar cu încetineala vătuită a viselor, se izbeşte de scaunul răsturnat, împinge uşa în loc s-o tragă. Deja în picioare, ea se fereşte la trecerea lui, ca în faţa traiectoriei imprevizibile a unui beţiv.

– Te duci diseară la şedinţă? îngaimă el cu o voce frântă şi iese fără să mai aştepte răspunsul.

„Frumusețea este imaginea sensibilă a Ideii", citește ea în notele ei. Înotătorul iese din apă, dă capul pe spate, își netezește părul. Apoi merge spre prosopul întins lângă mica grămadă a lucrurilor sale, se împiedică ușor de o piatră, se clatină, își recapătă echilibrul și își zâmbește sieși. Zâmbetul acesta înseamnă: un mascul așa frumos, așa bronzat, așa musculos ca mine poate să-și permită o asemenea stângăcie, nu face decât să-i sublinieze șarmul. E frumos el, după definiția lui Hegel pe care ea o citește în caiet? Cu siguranță, de vreme ce corpul lui este imaginea sensibilă a ideii de virilitate. Slipul i se mulează pe relieful noduros al sexului. La mână poartă un lănțișor de aur. O frumusețe eficace, dar... grețoasă! Totuși, dacă reușești să înăbuși în tine acel ceva fragil care se îngrețoșează, trebuie să-ți placă bărbatul acesta. Hegel avea dreptate!

Un corp eficace, un corp-idee, ușor de explicat, de numit. „Un corp-exemplu", se gândește ea. Pe lângă musculatura aceasta bronzată, seara de ieri îi pare o fiertură de carne, de cuvinte, de gesturi ratate, imposibil de disociat. „O tentativă de viol..." Nu, ar trebui să găsească o formulă care să includă și urechea roz a uceniculuiviolator, acel ravioli mare și cărnos care i-a dezamorsat teama. Și teama aceea, nu de a fi penetrată, deflorată (ce cuvânt mai ridicol ar putea găsi ea ca să se ia în râs?), ci teama de a-l lăsa să-i descopere coapsele de o albeață lăptoasă deasupra gambelor înnegrite. Ar trebui, de asemenea, ca această „tentativă de viol" să exprime fericirea. Căci seara de ieri era plină de fericire. Urmau să se întâlnească pe plajă pentru a discuta planul lui Alexandre (student supranumit Alexandru cel Mare din cauza înălțimii lui), care propune înălțarea unui steag roșu pe hotelul Negresco. Fericirea și, totodată, acea beție permanentă. Cine, cu numai o lună în urmă, și-ar fi putut închipui că inofensivul Negresco avea să se transforme, în mintea lor, în simbol al detestatei societăți burgheze? Complexitatea acestei fericiri: Alexandre îi place, dar, fidel legii contrastelor corporale, el o iubește pe Beata, o brunetă minusculă. Libertatea cucerită face totuși ca limitele între cupluri să devină fluide. Jos proprietatea

amoroasă! „Toți sunt ai tuturor“, repetă adesea Cécile, slabă și suferind de strabism, care trăiește, cel puțin în cuvinte, această comuniune carnală nesperată. Căci a vorbi cu acel tânăr înalt cu chip de rebel, a merge să înalțe cu el un steag de culoarea sângelui nu înseamnă deja a face oarecum dragoste cu el?

La urma urmei, poate că această „tentativă de viol“ era numai o tentativă de dragoste?

Frumosul înotător pleacă. Ajuns la parapetul promenadei, îl escaladează cu un scurt salt de gimnast, sprijinindu-se cu o mână de beton. Ea îl pierde din vedere. Iar o dată cu silueta lui, cu claritatea acelei siluete, dispare, s-ar spune, orice posibilitate de a înțelege și de a spune ce s-a întâmplat ieri, ce se întâmplă în viața ei de la începutul acestei beții de primăvară. În jurul ei sunt deja câteva persoane care se bronzează și, cu cât soarele urcă pe cer, cu atât prezența ei îmbrăcată pe această plajă pare mai deplasată. Trebuie fie să-și dea jos rochia (dar corpul său e ridicol, cu membre înnegrite și un trunchi mai mult decât alb – albastru!), fie să plece.

Corpul său... De fapt, totul ține de asta. Înainte, fără să-i placă, îl suporta, obișnuită cu rotunjimile ei, în lipsă de ceva mai bun. Revoluția din primăvară a făcut din el un corp demodat, un corp burghez, un corp venit din vremea corsetelor și a decolteurilor pudrate. Într-o zi, Beata a întâlnit-o la duș, a judecat-o cu o privire rapidă de femeie și, cu un zâmbet maliții os, a emis această judecată ciudată: „Ai un corp naiv“. Laura a crezut întâi că era o bizarerie de limbaj, Beata fiind mexicancă. Dar, amintindu-și mai târziu acea mică ironie, s-a mirat de îndreptățirea ei. Naiv, era corect. Prea feminin, prea voluptuos în sens arhaic, cu șoldurile late și rotunde, cu sâni pe care-i ascunde sub gulere cu un model bine studiat și disperat de bătrânicios.

Iar febrilitatea ultimelor săptămâni face acest corp... cum să spună? Inutilizabil. Să meargă să înalțe un steag când posedă un asemenea bust? Ai fi zis că-i *Libertatea călăuzind poporul*. Pare o marchiză sau o odaliscă în mijlocul studentelor în blugi, slabe,

excitate, mândre să fie puțin murdare. Ciudat, libertatea cucerită o face să-și simtă handicapul și mai apăsător decât înainte. Era o fată cam solidă (dar nicidecum obeză!) a cărei deosebire se pierdea în diversitate. Acum trebuie să fii slabă, să te îmbraci în blugi mulați, să nu te speli prea des. Nu reușește să explice acest diktat curios al anarhiei lor vesele. Și dă peste o curiozitate și mai surprinzătoare. Dragostea a devenit și ea un soi de obligație. De unde acea idioată „tentativă de viol". Sau cuvintele cenzurate care o uimesc atât de mult în mijlocul revărsării verbale a discursurilor libertare. Într-o zi, când vindea *Cărticele roșii*, a îndrăznit să spună: „Dacă le-am vinde la kilogram, ca pe roșii?". (Piața se afla la doi pași.) Alexandre a fulgerat-o cu o privire de comisar politic. Ieri, când discutau despre ședința nocturnă și steagul înfipt pe Negresco, și l-a imaginat pe Alexandre ridicând-o pe Cécile, care o ridica pe Beata, care ridica steagul. Ideea unei asemenea piramide i s-a părut caraghioasă, dar s-a cenzurat imediat: în jurul ei răsunau voci de un patetism sincer. Trăiau o petrecere, dar o petrecere care începea să se ia în serios.

Plaja este deja presărată cu corpuri. Lângă ea, un copil cu fața murdară de înghețată de ciocolată e șters de mama lui, iar un bătrân semănând cu un pește afumat de cât e de bronzat citește un ziar fixat pe nisip cu patru pietre. Îmbrăcată, înconjurată de caiete, ea contrastează din ce în ce mai mult cu nuditatea celorlalți. E timpul să plece numaidecât. Dar unde? Își strânge cărțile, notițele și pleacă, stingheră ca un trecător strecurat din greșeală într-o fotografie de nuntă. Se așază pe o bancă de pe promenadă și simte că spațiul se strâmtează în jurul ei. Să se întoarcă în camera pe care o părăsise înaintea zorilor, într-o ceață de toropeală, după o noapte albă? I se pare de neconceput. Ieri a descoperit pe podea, sub fereastră, niște picături albe, tulburi (reușește să nu gândească: „de spermă"), urme ale acuplării ratate.

Și încă dacă ar fi vorba numai de camera aceea! Imposibil să se întoarcă în viața ei dinainte, pur și simplu. Să se regăsească, marchiză pieptoasă, în fierberea acelor corpuri aerodinamice,

agresive, sub mitralierea gesturilor, privirilor, strigătelor. O vor suporta ignorând-o, ca de obicei. Să se cufunde iar în lumea tăcută, comod abstractă şi inodoră a studiilor ei de filosofie? Să reia, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, inventarul diferitelor abordări ale frumosului, subiectul tezei ei? Doar că acum nu se mai poate minți. Sforăitorul titlu „Corpul: de la fizic la metafizic" fusese ales cu o intenție ascunsă mai mult decât evidentă. Se gândise la propriul ei corp, sperând să descopere la filosofi vreo acrobație mentală care s-o împace cu acest „corp naiv", cu sentimentul că este întotdeauna puțin străină, că vine din altă epocă. Scopul, deci, era foarte utilitar, așa se citesc horoscoapele, cu gândul mai mult sau mai puțin mărturisit de a fi flatat de meritele zodiei tale, așa cum ești flatat de insondabila complexitate pe care o adâncește în banalitatea ta un psihanalist abil.

„Frumusețea este imaginea sensibilă a Ideii." Recitește acest citat în notele ei, se agață de el, încearcă să se rătăcească în labirinturile umbroase cu care interpretarea străpunge inima acestei zile însorite. Într-una dintre aceste subterane, Ideea devine Dumnezeu. O fundătură moralizatoare unde, o știe, poți să te învârți oricât, dar fără mare rezultat. Se aventurează în altă direcție: „Corpul unui bărbat tânăr este frumos, o lance este frumoasă, deci ideea frumuseții, depășind materia concretă..." Face cale întoarsă, caută un refugiu mental care să o poată primi pe ea așa cum este, o mică ușă ascunsă care să dea într-o deschidere de lumină unde ar înainta, liniştită, acceptată de privirea celorlalți, acceptată de ea însăși. În loc de asta, gândul ei năvălește în camera de cămin, se lovește de fereastra lângă care un bărbat tânăr, cu ochii dați peste cap și brațele încrucișate pe pubis, lasă să-i picure sămânța pe podeaua presărată cu manifeste vechi...

Viața de pe promenadă se expune cu o bonomie estivală provocatoare, oamenii care trec prin fața băncii ei par să o sfideze liniştit cu minele lor nonșalante (au, ăsta lasă să-i cadă o monedă, zâmbește, se apucă s-o caute în patru labe pe sub bancă).

Oare ei o văd aşa cum se vede ea? O fată cam solidă (rotunjoară, durdulie, grasă, trupeşă, pulpoasă, ce cuvânt anume folosesc ei, numai de-aş şti! Dar, la urma urmei, la ce bun?), o studentă care toceşte pentru examene (lucru destul de rar acum), da, aparenţa unei fete studioase şi, la drept vorbind, descumpănirea cea mai deplină, rigiditatea unei disperate care nu ştie încotro să meargă, nici cum să trăiască.

– Ascultaţi, e un subiect care ar putea da ceva destul de... suculent. Cu condiţia să-i luaţi pe filosofi drept ceea ce sunt: bărbaţi care sublimau defectuozitatea noastră sexuală în crearea unui limbaj paralel...

Laura aude din nou aceste cuvinte care au intrigat-o atât de mult, vocea (a lui Jean-Caude Hourion, conferenţiarul căruia tocmai îi prezentase proiectul ei), îşi aminteşte chiar şi gesturile bărbatului: în timp ce vorbea pe acel ton blând dezabuzat, dădea la o parte folia transparentă, scoţând acel *pain bagna*[1] pe care obişnuia să-l mănânce în timp ce studenţii îi vorbeau. Gura lui plină articula prost, iar formula cea mai frecventă care ieşea din ea se rezuma la un: „E deosebit, dar îmi place“ cam plescăit. Aproape totul era „deosebit“ şi demn să îi placă. Încă de la începutul revoluţiei lor, le susţinuse cauza. Într-o zi, Laura a constatat că se gândea zilnic la el. Era de înălţime mijlocie, cu o faţă de copil îmbătrânit şi dungi de calviţie sub părul lung şi gras. Se gândea la el de mai multe ori pe zi. O fascina. Toleranţa lui. Urâţenia pe care el o alesese, în mod evident, după modelul lui Sartre. Ea credea în mod serios că lucrul sub coordonarea lui o va elibera.

„Suculent...“ Revede scena. El îşi mânca sandvişul, iar ea enumera filosofii pe care voia să-i pună la contribuţie, schiţa planul. „Da... asta... e deosebit, dar îmi place.“ El îşi ştergea buzele cu mâneca hainei. „Dar în primul rând să nu căderi în capcana pancalismului.“ Ea nu cunoştea cuvântul, îl căutase grăbită

1. Sandviş cu ton şi crudităţi specific regiunii Nisa (n. tr.).

când se întorsese: „concepția care subordonează totul noțiunii de Frumos“. Mai limpede: nu vă băgați frumusețea peste tot!

Își amintește vocea care-i semnala capcana pancalismului. O voce aproape lascivă. El știa totul, nu avea nevoie să asculte acel plan comic și școlăresc, vedea câte etape va urma gândirea acestei biete prostuțe, căror sirene le va ceda, la ce false iluminări va fremăta, în ce mlaștină metafizică se va întinde cu picioarele în aer. Nu putea decât să asezoneze acest viitor plat cu câteva boabe de condimente:

– Nu puteți evita nici cazul lui Nietzsche. Toată metafizica lui e o pură fiziologie pusă în cuvinte sau, mai degrabă, mizeria fiziologică transcensă. Refaceți, când aveți ocazia, drumul lui Nietzsche... da, drumul lui Nietzsche, la Èze, o să vă arăt, dacă vreți...

Înțelege deodată că ceea ce considera o deschidere de lumină nu este decât un traseu marcat printre teoriile uzate de mii de capete studențești, un parcurs fără riscuri ca al unei căi ferate electrice. Hourion cunoștea traiectul de la început până la sfârșit: o buclă în formă de opt care le dă tinerilor naivi impresia infinitului. Iar conversația aceea care o făcuse atât de fericită nu era, de fapt, pentru el decât... cum să spună? da, un *ius primæ noctis* intelectual! Înainte s-o mărite pe această a nu știu câta prostuță cu Kant sau Nietzsche, avea s-o dezvirgineze cu gândirea lui.

Un adolescent care trece pe lângă banca ei mușcă dintr-un sandviș. Acel *pain bagna* al lui Hourion… Când te gândești că grămada aceea de salată șiroind de ulei și strânsă între două jumătăți de chiflă umflate o fascina ca expresie supremă a nonconformismului. Roșia care ieșea din acea masă lipicioasă aterizând pe lemnul lăcuit al biroului avea puterea unei bombe anarhiste. Ea ghicește acum că nu era nimic în spatele acelui *pain bagna*. Nici o lume de dincolo. Ba da, sigur, anul de *khâgne*, apoi strada Ulm[1], două sau trei întâlniri cu Sartre, și chiar mai

1. *Khâgne* este denumirea informală a celui de-al doilea an de cursuri preparatorii pentru admiterea la École Normale Supérieure; aceasta este

mult, viața construită după rețetele sartriene. Având ca rezultat acel rondel de roșie iconoclast care murdărea biroul – simbol al ierarhiei universitare. Și totodată acel dispreț față de preaplinul intelectual, acele sughițuri de om sătul, refuzul privilegiilor celorlalți, ale sale fiind definitiv dobândite. „Ai grijă la pancalism, puicuțo", așa ar fi trebuit să se exprime (a gândit-o, fără îndoială), s-ar fi potrivit și mai mult cu rondelul de roșie de pe birou. Și, în timp ce ea ar fi leșinat pe drumul în formă de opt al filosofiei, de ce să nu-și strecoare mâna pe coapsa acestei prostuțe în plin extaz metafizic? „Cum, nu cunoașteți drumul lui Nietzsche, la Èze?"

„A înțeles imediat de ce alesesem subiectul ăsta." Simte că roșește. „Asta speră să găsească la Kant un alibi frumos pentru țâțele ei mari." Probabil că el a gândit ceva de genul acesta.

Un autocar cu turiști se oprește exact în fața băncii ei. Vede privirile curioase, obiectivele care strălucesc. Ei coboară, formează o mulțime în jurul ei, așteptând ca ghidul să-i conducă. Ea se ridică, se așază înapoi, încearcă febril să-și imagineze un loc unde ar putea fugi. Pentru o secundă, revede casa mamei sale, la Gap, se sperie că este atât de încolțită încât caută scăpare acolo. Dar ce altceva îi rămâne? Camera de cămin? Sau… Se uită la cupola hotelului Negresco. Nici un steag. Sau întoarcerea la petrecerea celorlalți. Ia un caiet și îl deschide la semnul de pagină: „Un cal desenat cu creionul se apropie mai mult de idealul Frumosului decât același cal pictat în ulei… Satisfacția seacă…" Kant! Închide ochii. E un vis urât, un delir sau o insolație?

– Ați putea să-mi spuneți cât e ceasul, vă rog? Mereu îmi uit ceasul, e o adevărată catastrofă. Ah, și dumneavoastră aveți un Omega! Al meu, știți, se teme de apa sărată. În mod normal, ar trebui să pot înota cu el, dar de fiecare dată când...

Ea se dezmeticește, se uită la ceas, răspunde. Dar bărbatul din fața ei vorbește în continuare. S-a așezat deja la celălalt

situată, în Paris, pe strada Ulm (n. tr.).

capăt al băncii, așa cum stai înainte să pleci iar. Ea știe deja că el se întoarce la Paris, că are clienți la Nisa, Lyon și Lille, că mașina parcată în locul autocarului de adineauri e mașina lui de serviciu, că tocmai a ratat un contract din cauza revoltelor din Paris, dar înțelege prea bine revendicările studenților, a fost și el student, un an de filosofie la Strasbourg, nu l-a prins, prea abstract, esență-existență, benzina s-a scumpit iar[1], ha-ha, un prof fascist, teorii râncede, el căuta altceva, libertatea, te cauți toată viața, să cunoști noi orizonturi, să nu te lași închis, să-ți asculți sinele profund, să-ți deschizi bogăția pentru celălalt, să-l ajuți pe celălalt să se dezvolte, am parcat pe trecere...

Ea îi știe deja prenumele, Serge, și tocmai i l-a spus pe al ei. E frumos, chipul lui trece ușor de la zâmbet la o scurtă melancolie care-i proiectează privirea peste mare. Poartă niște mocasini ușori și supli pe care îi simți foarte adaptați la o viață plină de călătorii, de schimbări, de plimbări pe malul mării. E mai în vârstă decât ea, cu zece ani sau poate mai mult, dar această diferență este umplută, ea simte asta, de călătorii, apusuri de soare, melancolie.

La prânz, ea nu bea, dar beția o impregnează deja cu totul. Beția, imponderabilitatea, vântul albastru care pătrunde în mașină, minunata posibilitate de a nu trebui să se întrebe: „Dar unde mă duc?“.

El conduce, vorbește, o roagă să caute o brichetă în torpedo. Ea îl deschide, scotocește, scoate bricheta și vede, fără să remarce importanța detaliului, prezența unui ceas sub o hartă rutieră. Ea nu remarcă decât ceea ce este consonant cu ușurătatea acestei zile, cu fericirea, cu vertijul acesta. Seara, bea un pahar și îi repetă lui Serge acel citat idiot din Kant: calul desenat cu creionul este mai frumos decât cel pictat în ulei. Îi cuprinde un râs nebun. Oamenii de la mesele învecinate le zâmbesc. Le plac râsetele lor. „Satisfacția seacă!“, murmură ea între două hohote. El

1. Joc de cuvinte intraductibil: în franceză, *essence* înseamnă atât „esență“ cât și „benzină“ (n. tr.).

îi mai toarnă vin, imită nechezatul unui cal desenat cu creionul, apoi pe cel, mai viguros, al unui cal pictat. Ea îl vede printre lacrimi de veselie.

În cei aproape treizeci de ani care vor urma, ea va reveni adesea, cu gândul, la seara aceea, pentru a-și mărturisi fără tragere de inimă că acela fusese, poate, cel mai frumos moment pe care-l trăiseră împreună.

Și altă amintire va mai traversa anii viitori, o clipă de mare simplitate și pe care ea nu va putea totuși s-o destăinuie nimănui: din când în când, după cursuri, pleca din Nisa, pe jos, luând-o de-a lungul unei căi ferate înguste care se îndrepta spre interiorul țării, spre Digne. Șinele șerpuiau printre căsuțe, culturi de legume și grădini în parte abandonate. Simțea o plăcere aproape sacrilegă pătrunzând în viața acestor locuințe a căror ușurătate amintea de fragilitatea nepăsătoare și sezonieră a cuiburilor de păsări. Un bărbat cu trupul învinețit de săpun făcea duș sub un rezervor de apă încălzită de soare; o femeie foarte corpolentă, îmbrăcată ca de ieșit în oraș, făcea patul în fundul unei încăperi, așternuturile scuturate miroseau a lavandă... Iar când trenul venea, scoțându-și strigătul tânguitor, cursa lui dădea impresia unei călătorii fără sfârșit. Era atâta frumusețe răspândită în acele clipe de seară, în mijlocul acelor gospodării modeste, în acea viață simplă și lentă care nu râvnea nici un fel de eleganță. O frumusețe atât de diferită de cea despre care vorbeau filosofii. Ea suferea din cauză că nu știa cum s-o exprime și cui s-o povestească. Treizeci de ani mai târziu, după moartea soțului său într-un accident de mașină, acest regret avea să fie unul dintre cele mai puternice printre lucrurile uitate sau neîmplinite pe care cel care moare le lasă celor vii.

Cât despre Omega lui Serge pe care îl zărise căutând bricheta în torpedo, îi va ghici secretul la sfârșitul vieții lor conjugale, cu câteva luni înainte de accidentul în care va fi ucis Serge.

Da, în acele luni când ea știa deja despre infidelitatea lui, dar nu se simțea încă pregătită să aibă o explicație cu el. În ziua aceea, va descoperi un ceas bărbătesc strecurat printre hărți rutiere și pachete de țigări în torpedo. Ceasul pus de obicei pe noptiera de lângă patul lor. Îi va reveni amintirea acelui Omega de altădată. Cu o mică durere aproape tandră, va înțelege că era vorba de o banală tehnică de abordare a unei femei: să-și „uite" ceasul, s-o întrebe cât e ora pe o aleasă selecționată dinainte...

Ea va găsi în această permanență a futilităților o latură amar emoționantă.

29 octombrie 1970
Ziua când totul mai era posibil

„Nu femeia poetizată, femeia idealizată, femeia divină sau maiestuoasă ca Venus din Milo, ci femeia așa cum este ea, așa cum o iubim, așa cum o dorim, așa cum vrem s-o strângem în brațe. Este durdulie, cu sâni mari, șold puternic și piciorul puțin greu, este o Venus carnală, pe care o visăm culcată când o vedem în picioare..."

Laura dădu peste această pagină pe când aranja vechile dosare stivuite în partea de jos a bibliotecii. Trebuia să facă loc pentru cărțile noi. „Venus din Siracuza este o femeie și totodată este simbolul cărnii." Notele de călătorie scrise de Maupassant în Sicilia. Avea de gând, pe vremea studiilor la Nisa, să le folosească pentru teza ei despre metafizica corpului. Nisa, iunie 68...

Se ridică, ținând în mână vreo zece foi, recunoscând timpul, aproape și datele acelor pagini, îndepărtarea acelui timp, luminile, zgomotele, mirosurile care păreau întipărite secret între rânduri. Cuprinsă de amețeală (pentru că se ridicase prea brusc, crezu ea la început), se sprijini cu o mână de un raft, apoi, din câțiva pași nesiguri, dar grăbiți, de parcă ar fi mers pe o punte, se duse la fereastră. O deschise spre dezordinea luminoasă, umedă, mișcătoare a acelei zile de toamnă, spre negrul lichid al unui acoperiș, spre cerul strălucitor, de un albastru de acuarelă, și imediat acoperit de nori și iarăși degajat de vânt.

Octombrie 1970. Această constatare a timpului i se impuse, derizorie tentativă de a fixa extrema mobilitate a cerului, de a data vântul, care răvășea foile din dosarele împrăștiate pe parchet, și scurtele inundații de lumină care invadau încăperea, orbeau oglinda, apoi dispăreau în penumbra unei ploi volatile.

Toamna 1970 – primăvara 1968. Doi ani și jumătate. Amețeala venea de la acea prăpastie, de la conținutul intervalului, pe care ea putea deodată să-l măsoare cu o singură privire. Căsătoria cu Serge Baroncelli, transformarea bărbatului încălțat cu mocasini, a necunoscutului volubil și șarmant în soțul ei. Nașterea copilului, fiica ei Danièle, după un an și cinci luni. Casa aceasta și magazinul lor cu instalații de baie. O stradă pariziană, deja perfect familiară, de parcă ar fi locuit aici dintotdeauna...

Observată cu o singură privire, metamorfoza părea fulgurantă și radicală. O cădere, un zbor pe cerul de toamnă, în acel stol luminos de păsări aruncat de o rafală de pe un acoperiș pe altul. Totuși adevăratul motiv de uimire nu era metamorfoza însăși, ci detaliile ei. Faptul că se căsătorise cu acel frumos necunoscut în mocasini („Îți strici viitorul", repeta mama ei, care o amenința că o va dezmoșteni și chiar avea să facă asta), da, căsătoria lor era mai puțin surprinzătoare decât, în unele nopți, ritmul respirației acelui bărbat adormit, încâlceala de cuvinte pe care le murmura în somn, strania tandrețe a acelei încâlceli și, ziua, obiceiurile lui, micile lui manii care veneau, ea ghicea asta, din aceeași vreme ca și neașteptata tandrețe. Uimitor era să stea la fereastră, în această seară de sâmbătă, gândindu-se că soțul ei a plecat la Lille pentru a se întâlni cu un furnizor. Și că aceste călătorii avuseseră timp să devină rutina lor familială și profesională.

Nici măcar limbajul băilor, care la început o făcea să râdă sau să încrunte din sprâncene, n-o mai surprindea, cu „capetele de duș extractibile" și „robinetele orientabile", cu patosul publicitar: „Baia este locul igienei, al relaxării și al renașterii..."

Uriașa metamorfoză a vieții ei se dezagregase în mii de mici noutăți, repede domesticite de obișnuință. Cunoștea, de pildă, cele două tipuri bine definite de oboseală pe care le manifesta soțul ei la întoarcerea din călătoriile în provincie: o oboseală de războinic istovit, dar surâzător și, mai rar, o mină de reprezentant comercial scârbit de prostia omenească.

Apariția copilului („O altă viață pentru mine, pe altă planetă", își spunea ea) fusese o uimire fericită, extatică, dar care nu durase nici ea. Bucuria exista în continuare, chiar mai intensă o dată cu primii pași, primele cuvinte, și totuși deja banală, căci era țesută în rotirea orelor, a muncii, a conversațiilor cu clienții și, uneori, a vizitelor unor foști colegi de facultate. Extazul de a fi dat viață se diluase încetul cu încetul în placidul „asta e" al existenței. Și în acea melodie care, în surdină, venea din camera unde dormea copilul. O mică minune, acel duios refren de varietăți, o găselniță: Danièle, foarte agitată seara, se liniștea de la primele note, rămânea nemișcată, asculta cu ochii larg deschiși, cu o privire care părea să înțeleagă, apoi adormea repede.

Închise fereastra, zborul foilor pe parchet se opri, ca suspendat în așteptare. Dincolo de geam, în vântul puternic, continua jocul razelor și al umbrelor. Înăuntru, acea amânare care părea să aștepte un răspuns, un deznodământ. Simți că acel răspuns avea să fie deopotrivă eliberator și sfâșietor. Grăbită, răsfoi paginile scoase dintr-un dosar, încercă să se rătăcească printre cuvinte: „Schopenhauer a spus că natura, vrând să perpetueze specia, a făcut din reproducere o capcană. Această formă de marmură, văzută la Siracuza, este tocmai capcana umană ghicită de artist, femeia care ascunde și arată înnebunitorul mister al vieții..."

Răspunsul îi înțepa deja buzele, o judecată fără drept de apel asupra vieții, asupra infinitei libertăți pe care viața ei putea încă să i-o ofere. Asupra angoasei acestei libertăți... Începu să citească doar cu jumătate de voce, reușind, pentru alte câteva

secunde, să rămână surdă: „Ea este divină, nu pentru că exprimă un gând, ci doar pentru că este frumoasă".

În camera unde dormea copilul, muzica tăcu. Ea ridică ochii de pe pagină şi se văzu aşa cum era: o femeie aşezată printre ciorne studenţeşti împrăştiate, într-o cameră când luminată de un soare în amurg, când cenuşie, într-o casă al cărei parter era ocupat de un magazin cu instalaţii de baie. Judecata de care se temea se impuse, mai puţin înfricoşătoare decât bănuise ea. Pur şi simplu, viaţa ei de altădată, tinereţea ei, anii de studenţie la Nisa îi apărură deodată foarte apropiate, miraculos de accesibile, încă fremătând toate de emoţii, de modulaţii ale vocii...

Da, acel timp încă poate fi atins cu mâna, cu gândul!

Acea Venus din Siracuza, de exemplu, divină doar prin frumuseţea ei, şi nu pentru că ar fi reflectat un ideal. Tocmai, în teza ei, voia să-l opună pe Maupassant fosilei de Hegel, care nu vedea în frumuseţe decât reflectarea faimoasei lui Idei. La fel şi aici, în pasajul în care scriitorul vorbeşte despre „poeţi, neputincioşi culegători de stele care au fost chinuiţi dintotdeauna de setea de iubire mistică". Îşi aminteşte perfect de Jean-Claude Hourion, potrivit căruia filosofii nu făceau decât să-şi sublimeze disfuncţiile sexuale. Revede chiar şi felia de roşie care alunecă dintre cele două emisfere de *pain bagna*...

De altfel, după naşterea lui Danièle, Laura ştie că, împlinit şi aproape indecent în opulenţa sânilor, corpul său corespunde şi mai bine ca înainte subiectului tezei şi gândurilor pe care le ghicea la profesor („Un alibi kantian pentru pieptul ăsta mare").

Îşi aminteşte totul, în cele mai mici detalii. Viaţa pe care ea a părăsit-o cu doi ani şi jumătate în urmă continuă foarte aproape, la o noapte de drum cu „trenul albastru", la o oră cu avionul, la un telefon pe care li-l poate da lui Cécile sau Beatei. În ultima săptămână din octombrie, marea trebuie să fie încă frumoasă... Acea viaţă continuă dincolo de fereastră (de ce-am închis-o?), ce vânt! şi soarele ăsta, ai zice că-i primăvară.

Coboară pleoapele, chipul se întoarce spre razele care vin pieziş, printre două clădiri, şi deodată înţelege că această zi, încă

de dimineață, lăsa să se ghicească tulburătoarea proximitate a vieții dinainte. A mers pe jos toată ziua, împingând căruciorul lui Danièle, mai întâi pe bulevarde, apoi urcând spre Gara de Est și Gara de Nord. Era timpul să se întoarcă, să-i dea copilului să mănânce, s-o culce. Dar dorința de a înainta pe acele străzi însorite, umede, transparente sub rafalele de vânt era mai puternică decât ea. La adăpostul unui zid, puteai să te închipui în căldura lunii aprilie, iar după un minut strada devenea aproape întunecată, ploua, aerul mirosea a plase de pescuit. Și trotuarul fumega iarăși sub soare. I se părea că poate să prindă din urmă acel capăt de stradă primăvăratic, să rămână acolo, să regăsească, precum în mișcarea unui covor rulat, cursul vieții ei precedente, o zi la Nisa. Aproape de Gara de Nord, interiorul cafenelei Le Terminus, mesele și banchetele luminate de un soare spălăcit și pătrunzător i-au amintit de braseria unde lui Alexandru cel Mare îi plăcea să țină discursuri bombastice în fața membrilor gărții lor. Ea a iuțit pasul, a adulmecat aerul, același miros de pește al valurilor. O deschidere, o străpungere, o ridicare în zbor spre orizont trebuia să apară la colțul unei străzi. La cotitura acesteia, nu, a următoarei...

„O femeie într-un apartament de deasupra unui magazin de căzi, o femeie a cărei viață e intim legată de vânzarea acelor căzi, o casă mută, un copil care doarme în camera de alături, o femeie al cărei soț a plecat pentru a se întâlni cu furnizorul unui nou model de robinete. O femeie care nu știe ce-ar putea face cu ciornele unei teze despre Frumos și Corp. Femeia asta, eu."

Abandonează teancul de foi pe parchet și coboară scările. La capătul culoarului care duce spre o anexă (pe care ei n-o numesc încă „galeria oglinzilor" și pe care soțul ei ar vrea s-o transforme în sală de expoziție), este o mică ușă care dă într-o curte interioară strânsă între ziduri oarbe. O traversează și împinge o alta: „mica poartă de aur" în jargonul lor familial. Scândurile ei vechi fuseseră acoperite odinioară cu un strat de ceară de aurire. În spatele ei se află un pasaj întunecat cu pavele

vechi și inegale unde bălțește apa. Dreptunghiul porții pentru mașină pare, văzut din această cavernă, o deschizătură luminoasă. Laura se repede acolo, încearcă să inventeze un scop. Se învârte de mai multe ori fără să se gândească, iese în strada Bellefond, are timp să zărească reflexia stacojie pe fierul forjat al balcoanelor și, la capătul acestei străzi ascendente, cerul amurgului, golul care taie perspectiva precum căderea unui perete muntos vertical.

Se întoarce sub ploaia care întunecă repede ultimele pete de lumină. A plecat fără cheie și trebuie să treacă prin pasajul prost pavat, prin mica poartă de aur, prin curtea interioară. Violența trombelor dă fugii ei o bruschețe animalică. Își amintește de fereastra deschisă din bibliotecă și deodată, cu aceeași frică animalică, ghicește că copilul nu doarme. Urcă în fugă și e cât pe ce să alunece cu pantofii ei subțiri plini de apă. Copilul e treaz, dar nu plânge. Ea se grăbește să găsească pe banda de magnetofon cântecul care o adoarme. Bobina se rotește cu un zgomot de fond ritmic, șuierător. Laura și copilul se privesc în tăcere. I se pare că fiica ei înțelege ce voia ea să prindă din urmă alergând pe străzi.

Soțul se întoarce a doua zi dimineața. După escapada spre strada Bellefond, ea a pus dosarele la loc. Parchetul bibliotecii e gol. Cum Danièle încă nu vorbește suficient, nu-i poate povesti tatălui ce s-a întâmplat în lipsa lui. Ideea unei asemenea trădări copilărești i se pare ridicolă Laurei. Are nevoie totuși de un efort ca să-și disimuleze o senzație de vinovăție.

Serge manifestă primul tip de oboseală (cel mai frecvent): acea osteneală blândă de războinic mărinimos. Vorbește despre furnizor:

– Doar îl știi pe moș Berteau. Mi-a luat două ore să-i explic că vechiul model consumă cinșpe litri pe minut, și asta la o presiune de trei bari. Se încăpățâna, pentru el dușurile n-au consumat niciodată mai mult de zece litri pe minut. Ce vrei? E din Auvergne...

... Un sfert de secol mai târziu, în anul când avea să descopere infidelitatea soțului ei, anul care avea să fie totodată cel în care Serge își găsea moartea într-un accident de mașină, ea avea să înțeleagă până la urmă că acel prim tip de oboseală se manifesta după călătoriile cu o amantă. Iar cealaltă oboseală, aerul posomorât, îmbufnarea, corespundea adevăratelor deplasări profesionale, micilor neplăceri legate de meserie, de litrii de apă consumați pe minut.

De data aceasta era așadar o oboseală surâzătoare în care, cu anii, ea avea să învețe să citească și o oarecare remușcare. Se simțeau amândoi puțin vinovați în seara aceea. Ea, pentru că fugise de acasă timp de jumătate de oră. El, pentru că mințise. Această dublă vinovăție îi făcu mai tandri ca de obicei, acel fel de tandrețe pe care o arăți față de cel pe care-l crezi credul și naiv și căruia îi plângi înduioșătoarea încredere. Făcură dragoste îndelung. Laura își spuse chiar că într-o zi va reuși, poate, să-și uite corpul, să nu mai pândească acel corp mare care nu-i plăcea încă din adolescență și care, în dragoste, rămânea stângaci, cu greutatea leneșă a sânilor și încetineala masivă a șoldurilor. Era una dintre acele nopți pe care memoria le salvează din rutina carnală a unui cuplu.

A doua zi dimineață, Laura se hotărî să-și reia, din toamna viitoare, studiile. Scoase dosarele, făcu ordine în note. O oră sau două de lucru în fiecare seară aveau să fie de ajuns pentru a-și reintra în formă. Umblând prin hârtii, regăsi textul lui Maupassant, iar vigoarea lui puțin crudă și cinică i se păru de bun augur: „Iar acești poeți sunt, poate, singurii bărbați care n-au iubit niciodată o femeie, o femeie adevărată în carne și oase, cu calitățile ei de femeie, defectele ei de femeie, mintea strâmtă și fermecătoare ei de femeie, nervii ei de femeie și tulburătoarea ei femelitate".

Soțul ei nu se împotrivi acestei decizii, ba chiar o încurajă pe Laura să stea câteva ore la biblioteca de la Sorbona. Ea se

ducea acolo mai ales când el pleca să se întâlnească în provincie cu furnizorii.

Singurul lucru care-l deranja pe Serge (zâmbea, dar ea îl știa iritat) era mania ei de a-și construi judecata prin deducții logice. Lui nu-i plăcea (pe atunci, ea nu ghicea de ce) ca, bazându-se pe observarea mai multor indicii aparent independente, ea să ajungă, ca un detectiv, la o concluzie care stabilea o legătură între toate. El numea modul acesta de gândire „filoteria ta".

Astfel, ea analiză într-o zi viața familiei Vailland, primii clienți care cumpăraseră o cadă de la ei și care le deveniseră, de atunci, prieteni. Cvadragenari, duceau o viață în care mici zone de umbră extraconjugală se trădau dacă le confruntai vorbele și confidențele involuntare. Fără răutate, ea vorbi despre existența lor, despre esență și aparență, despre atașamentul lor față de aparențe și despre dorința puerilă de a mina aceste aparențe prin mici jocuri adulterine. Se pregătea să spună cât de „neautentică" i se părea această existență, când, deodată, Serge îi tăie vorba enervat. El regretă imediat, o blamă amical pentru „filoteria" ei, dar prima impresie, cea de grosolănie, persistă.

Ea se gândi la furia aceea, o puse pe seama frustrării pe care o putea simți un bărbat pentru că nu făcuse studii și trebuia să asculte aceste reflecții cărora le pierdea repede firul. Îl compătimi, se acuză că voia să se împăuneze cu privilegiile ei intelectuale și chiar reuși să se dezică. Căci, în definitiv, existența lor avea cu adevărat vreo logică? O suită de accidente mai degrabă, fără noimă: „tentativa de viol", singurătatea ei pe plajă (altfel, ar fi vândut *Cărticele roșii*), apariția unui anume Serge Baroncelli care avea nevoie să știe cât e ora (o alta l-ar fi putut informa), cămașa lui albă, mocasinii lui, melancolia lui, simpatiile lui pentru tineri, el se întorcea la Paris și la Paris în acel an 1968 murea bunica Laurei și acea bunică lăsa moștenire un magazin cu instalații de baie și Serge avea experiență în comerț și mama Laurei (tatăl ei fiind decedat de când ea avea șaptesprezece ani) era

împotriva căsătoriei lor şi căsătoria devenea prin chiar acest fapt prelungirea revoltei...

Serge avea dreptate, viaţa se sustrăgea cugetării sterile, viaţa era simplă, lejeră, imprevizibilă ca vizitele lui Alexandre şi ale Beatei care, în trecere prin Paris, se prezentau la magazin fără să anunţe şi petreceau două sau trei nopţi pe o saltea pusă direct pe jos, în anexă. El avea dreptate. Laura îşi spunea că a-l justifica astfel pe celălalt şi a te mustra însemna, fără îndoială, să iubeşti. Îl iubea.

Cu fiica ei, se plimba adesea prin scuarul Montholon, în păienjenişul de străduţe din jurul acestui scuar. Uneori, împingea plimbarea până pe strada Bellefond. Când era senin, soarele la apus plana deasupra deschiderii acesteia, dând iluzia unui orizont marin.

24 iunie 1974
Adevărul pândit într-o oglindă veche

Se întorcea din bucătărie, cu brațele încărcate cu un platou de brânzeturi. Pe culoarul care ducea la anexă, trebui să facă tot felul de manevre pentru a ocoli piramidele de cutii cu faianță, scânduri și bazine murdare de ciment uscat. La un moment dat, ca să nu răstoarne platoul, trebui să atingă ușor un mare dreptunghi de oglindă pe care muncitorii îl depozitaseră acolo. Sticla era tulbure, pătată de urme de degete. Totuși reflexia i se păru luminoasă: în încăperea largă a anexei, cu cele două ferestre deschise spre stradă, spre lumina unei zile de vară, invitații păreau să pozeze pentru o fotografie. În centru, într-un fotoliu vechi, Alexandru cel Mare și, pe brațul fotoliului, lipită de umărul lui cu o grație felină, Beata. În fața lor, pe jos, Cécile, suflând spre plafon un fir lung de fum. În dreapta ei, Maurice, cu ochi scăpărători și un braț ridicat demonstrativ. Îl vedea și pe soțul ei, instalat ca întotdeauna la o oarecare distanță, cu spatele sprijinit de piatra șemineului. Fiica lor, în mijlocul adulților, nu se mișca, îi privea cum vorbesc, scuturând ușor o păpușă uitată în mâinile ei. O fotografie. Fixitatea unui portret de grup. Oameni care pentru o secundă expun ceea ce cred că este natura lor, tipul lor.

Și-i închipuie așa, pozând în fața unui fotograf, și deodată gândul pe care n-a îndrăznit niciodată să-l ducă până la capăt se exprimă în ea cu o simplitate necruțătoare. Înțelege că, de

mult timp, soțul ei trebuie să se fi săturat de aceste întâlniri între prieteni, de trăncăneala lor, de amintirile lor revoluționare. Că mina pe care o arborează Alexandre, acel aer de insurgent trădat, este teribil de falsă. Că Beata se agață de el cu o febrilitate umilitoare și infantilă – umilitoare pentru idealul lor despre femeia eliberată și egală cu bărbatul, dar atașamentul acesta, vai, se numește pur și simplu dragoste. Cécile e la fel de urâtă, iar trecutul lor revoluționar n-a adăugat la această urâțenie decât un rictus agresiv și disprețuitor, un zâmbet puțin schimonosit care probabil că o ajută adesea să prevină plânsetele. Cât despre Maurice, care, fără îndoială, tocmai își povestește vitejia de odinioară, când a aruncat cu pietre în poliție, această poveste repetată la fiecare întâlnire pare, în mod ciudat, să-i prefigureze bătrânețea: la șaptezeci de ani, va povesti aceeași întâmplare, cu aceleași râsete scurte și satisfăcute. Da, ei pozează. Dar mai ales acel copil imobil, fiica ei Danièle, așezată pe mocheta veche, printre adulți, ghicește ce se întâmplă, percepe falsitatea a ceea ce se întâmplă.

– Pot să te ajut, Lolo?

Pesemne că Serge i-a auzit pașii pe culoarul aglomerat. Dar ea a trecut de locul cel mai strâmt, pătrunde acum în încăperea largă a anexei, pune platoul pe jos și se așază lângă Cécile. Trebuie să se confunde repede în atmosfera plină de fum și râsete a acestui prânz care, peste o oră, se va transforma în cină, trebuie să intre în joc, interzicându-și să gândească, împărtășind hohotele de râs care însoțesc sfârșitul povestirii lui Maurice („Atunci le azvârl un pietroi, poc, drept în mutră, și strig: «Sub pietre, plaja!». Ha! ha! ha!..."), trebuie să ia *joint*-ul pe care i-l întinde Cécile, să tragă un fum, adânc, încrețindu-și pleoapele, să bea, să-i zâmbească lui Serge care tocmai a desfăcut o sticlă cu un pocnet plăcut, să-și treacă neglijent mâna prin părul copilului, să nu bage de seamă că acel căpșor face o mișcare pentru a se elibera, să-i zâmbească Beatei, poate să-i arunce gluma lor obișnuită („Mi-l împrumuți pe frumosul tău soț în seara asta?"), ceea ce-i permite Beatei să se strângă și mai tare lângă Alexandre

şi să joace comedioara tinerei îndrăgostite. Trebuie să se lase convinsă că nimic nu s-a schimbat din vremea primăverii lor de la Nisa, că sunt încă acolo, că legăturile nu s-au rupt...

În anii anteriori, reuşea să creadă asta. Acum, în ciuda vinului, în ciuda gustului lăsat de *joint*, în ciuda partiturii ştiute pe de rost a acestor voci calde, nu mai crede.

Poate din cauza lui Maurice? El pleacă mâine la Lisabona, ducând în valiză, le mărturiseşte, un pachet de manifeste. Vorbesc despre călătoria lui coborând vocea, chipurile le sunt grave ca pe vremea când Alexandre plănuia să înalţe steagul roşu pe hotelul Negresco. Conspiraţie, pericol, controale ale poliţiei, probabil arestare şi închisoare. Falsitatea tuturor acestora îţi sare în ochi. Ce pericol? Ce închisoare? Se duce pentru că vrea să vadă Lisabona, se va bronza pe plajă ca un turist obişnuit. „Revoluţia garoafelor" a avut loc în aprilie, baricadele sunt la muzeu, deci, cel mult, va petrece o vacanţă revoluţionară. Observă feţele serioase ale prietenilor ei, îşi stăpâneşte zâmbetul (Maurice, cu o garoafă la ureche, agăţând tinere portugheze pe o plajă). Vorbesc despre dictatură, valize cu fund dublu, tehnici care permit evitarea filajului.

O rază de soare se strecoară printr-una dintre ferestrele acestui parter, inundă roşiatică o pereche veche de mănuşi murdare de ipsos, aşezate pe o scară mobilă, le face să pară vii, parcurge pardoseala neterminată de pe jos şi, reverberată de o oglindă, înflăcărează ceafa Beatei şi mâna în care Alexandre ţine o pipă stinsă. „Insurgentul şi muza lui", îşi spune Laura. De ani în şir, reuşea să-i vadă astfel, să-i ajute să-şi joace personajele. Şi a trebuit să aştepte, nu se ştie de ce, acest 24 iunie 1974 ca să-şi mărturisească: „Un caz foarte clasic de cuplu de îndrăgostiţi născut dintr-o petrecere şi care o să se destrame la primul contact cu rutina. Alexandre crede că e la capătul unei etape revoluţionare, dar, de fapt, e la capătul unei legături, la capătul unei iubiri, la capătul unui corp de femeie... Singurul mister adevărat al iubirii e epuizarea ei, ziua când linia bărbiei, buza

care lasă să apară reflexia dinților, țesătura blugilor, picioarele pe brațul fotoliului nu mai sunt, deodată, decât atât, linie, reflexie, țesătură, picioare".

Își privește soțul. Vizibil absent, acesta ascultă poveștile lui Maurice pe care Cécile le întrerupe cu lungi strigăte indignate: „Niște macho!" sau: „Fasciștii!". Îi aprobă mașinal și pe unul, și pe celălalt și îndepărtează discret platoul pe care Cécile, în înflăcărarea ei, riscă să-l strivească sub picioarele care freacă furios mocheta. Prin fum, Laura vede chipul acestui bărbat, deodată foarte îndepărtat – un străin atât de familiar! „Așadar întotdeauna s-a prefăcut că e unul dintre noi. Ne-a simulat limbajul, modele, uneori idealismul care la noi, de altfel, era adesea simulat. M-am îndrăgostit de el pentru că era un șaișoptist mai autentic decât originalul, ca orice actor care joacă realul cu talent și-l amplifică... E cu doisprezece ani mai mare ca mine, dar diferența asta mi s-a părut întotdeauna umplută cu orașe nocturne, plimbări pe malul mării la asfințit, singurătate. Chiar credeam asta. Prea naivă? Nu mai mult ca o spectatoare iubitoare de teatru. A intrat atât de firesc în viața generației noastre, în viața mea. De ce azi nu vrea să mai joace? Probabil că pe Cécile o consideră o «toantă amărâtă» și, chiar dacă acum îi zâmbește lui Maurice, în mintea lui îl numește dobitoc. De ce s-a însurat cu mine? Tânără, proaspătă, pradă ușoară. Mai facilă decât grupurile de furii tinere doritoare de eliberare sexuală? Poate, pur și simplu, dorința de a se așeza, momentul pentru a se așeza, a se îmburghezi și – paradoxul epocii – pentru a se îmburghezi trebuia să flirteze uneori făcând propagandă antiburgheză! La urma urmei, o fată care tocește pentru examene în timp ce celelalte participă la manifestații înseamnă o anumită garanție. Poate chiar conta pe o zestre? Nu, asta-i din *Eugénie Grandet*, ești prea crudă cu el. Și de ce nu? Trebuie să fii puțin crudă ca să vezi limpede. Un *playboy* care decide să se așeze la casa lui și dă peste o fată de familie bună... Of, ia uite, până la urmă l-a răsturnat!"

Laura se ridică și se duce după o cârpă să șteargă vinul care se scurge pe mochetă. Cécile, deja beată, scoate neîndemânatică

din balta aceea bucăți de brânză și țigări ude. Câteva secunde de tăcere. Cârpa se îmbibă, devine grea, are greutatea flască a unui pește mort. Laura interceptează o scurtă privire a soțului ei, o privire dreaptă, aspră și care spune: „Nu mai joc". Toată lumea începe să vorbească în același timp pentru a priva această pauză de orice semnificație. Noul președinte al țării („Aristocrat împuțit!", urlă Cécile), testele din Pacific („Servan-Schreiber nu s-a supus și are dreptate!"[1], declară Alexandre), moartea lui Duke Ellington (Serge se duce după discul lui)...

Laura își reia locul, nu mai ascultă, nu mai ascultă decât acel du-te-vino sonor al discuției. Și, datorită aceste semi-surzenii, descoperă un detaliu surprinzător: prietenii ei nu o întreabă niciodată ce are de gând să facă în lunile și anii care vin. Viitorul ei, subiect tabu! Nu vorbești despre funie în casa spânzuratului? Sau ei cred că viața ei este tocmai asta: acest magazin cu instalații de baie, acest soț, acest copil? Probabil că le este milă și frică de ea în același timp. Vin să o vadă așa cum mergi la căpătâiul unui bolnav care nu va prinde niciodată din urmă viața celorlalți. În spatele vorbelor lor, se ascunde obișnuitul mesaj de consolare: „O să vezi, într-o zi totul o să se aranjeze, o să ni te alături, viața ta o să-și reia cursul, începând de la sursă, începând din frumoasa noastră primăvară de la Nisa".

Se teme de ea însăși, așa cum o văd, probabil, ceilalți. Încearcă să le întâlnească privirea, nu reușește, o vede pe fiica ei. Copilul, în continuare nemișcat, pare să pândească gesturile și cuvintele. Mâna ei agită mașinal corpul obosit al păpușii, privirea-i este ostilă, aproape amenințătoare, și pare să înțeleagă totul.

Ei nu rămân la cină. Toată lumea a simțit ușoara fisură care trece de acum printre ei, în ei, între acest 24 iunie și trecutul lor.

1. Jean-Jacques Servan-Schreiber (1924-2006), politician francez, ministru al reformelor în 1974, pentru 12 zile, fiind înlăturat deoarece s-a opus testelor nucleare franceze în Oceanul Pacific. „Aristocratul" de mai sus este Valéry Giscard d'Estaing (n. 1926), președinte al Franței între 1974 și 1981 (n. tr.).

Se ridică, se împotmolesc într-un interminabil efort de a pleca, își reiau cuvintele de rămas-bun, întâi în mijlocul încăperii, apoi pe coridorul aglomerat pe care-l traversează în șir indian de parcă ar fugi din casă pe o ieșire de urgență, se mai opresc o dată în antreu, își promit că se vor revedea foarte curând și, în sfârșit, se revarsă toți în stradă și se îmbrățișează din nou. Fațadele se estompează deja în umbra albastră a unei seri de vară, dar pe acoperișuri se ghicește încă luminozitatea apusului. Iar ei pleacă încet, se îndepărtează pe strada liniștită și aproape pustie. Laura îi urmărește cu privirea, ba chiar face câțiva pași, parcă atrasă de plecarea lor. Înțelege deodată că ar trebui să fugă, să-i ajungă. Ar trebui să le spună: „Nu mă lăsați aici, în casa asta, în viața asta. Eu o cunosc, viața asta, până la raza de soare care adineauri a pătruns în cameră. Voi credeți că e ciudat să-ți cunoști viața până la poziția unei pete de lumină pe perete. Nu mă lăsați în anexa asta, fiindcă știu că aici n-o să fie niciodată o sală de expoziție. E unul dintre proiectele care, în viață, sunt destinate să creeze o iluzie de schimbare, să camufleze rutina. Nu, sala asta de expoziții o să rămână mereu în lucru: mănușa murdară de ipsos, oglinzile vechi, cada antică, prima și ultima piesă a muzeului neterminat. Nu mă lăsați aici!".

La intersecție, Alexandre și Beata o iau la stânga ca să coboare spre bulevarde, Maurice urcă spre strada La Fayette, iar Cécile rămâne un moment indecisă (o vezi, singură, cum bate pasul pe loc), apoi se hotărăște să meargă drept înainte. Ar trebui, cel puțin, să poată pleca la Lisabona, ca Maurice. Sau, în lipsă de ceva mai bun, să viseze o plecare la Calcutta, precum Cécile. Ar trebui să plece.

– Auzi, hai să intrăm, deja am pierdut prima repriză...

Mâna lui Serge pe umărul ei. Ea se întoarce și-i întâlnește privirea – o secundă aproape tandră și sfâșietoare, o mărturisire împărtășită în tăcere.

Spală vasele, își îngăduie să plângă îndelung, fără zgomot. Vinul și gustul lăsat de ce i-a dat Cécile să fumeze o fac slabă,

dispusă să iubească, să înțeleagă pe toată lumea, să ierte. Să ierte vociferarea comentatorului, acea voce isterică izbucnind din când în când din salonul unde Serge se uită la meci. Să ierte nerozia duioasă a melodiei care-i servește drept cântec de leagăn lui Danièle, mereu același cântăreț, mereu același mesaj liniștitor: „*On se voyait au café des Trois Colombes, aux rendez-vous des amours sans abri...*“[1]

Să ierte chiar și brutalitatea cu care timpul aplatizează trecutul. Adineauri, în discuția lor dezordonată, unul sau altul a vorbit de mai multe ori despre „Mai 68“. Suna ca o marcă aplicată, o etichetă a cărei calitate se lipsea de comentarii. Aproape ca: „o firmă fondată în...“. Primăvara lor de la Nisa transformată în această monedă convertibilă acceptată în toate dialogurile intelectuale. O siglă pe care nu mai ai nevoie s-o descifrezi. Bătrânii vorbesc astfel despre „războiul din 14-18“. Ei, despre Mai 68...

Așadar asta era definiția pe care o căutase cu disperare cu șase ani în urmă, așezată pe pietrele de pe plajă! Inimaginabila complexitate a ceea ce trăia ea atunci și-a găsit cuvântul. Erau noaptea aceea albă de după „tentativa de viol“ și, înainte, vânzarea de *Cărticele roșii* în compania unui băiat cu urechi mari și moi, privirea amară a acelei femei în doliu obligate să-și croiască drum prin mulțimea lor gălăgioasă, veghile nocturne ale găștii la Alexandru cel Mare, steagul roșu pe hotelul Negresco și pescarul care-și trăgea barca la mal și le-a ieșit în cale dis-de-dimineață, chipul lui marcat de noapte, mersul lui greoi atât de deosebit de agitația lor săltăreață. Era acea pasiune filosofică ce o cuprinsese, trup și suflet, da, chiar și trupul, care era subiectul nemărturisit al tezei, era vocea lui Jean-Claude Hourion, o voce blazată, aproape lascivă, picăturile de maioneză care-i cădeau din *pain bagna*, propunerea lui de a escalada într-o zi drumul lui Nietzsche. Era acea cărare de-a lungul căii ferate, care te lăsa să vezi micile grădini ale caselor apropiate de

1. „Ne vedeam la cafeneaua Trois Colombes, loc de-ntâlnire pentru iubiri făr-adăpost...“ (n. tr.).

şine: bărbatul cu trup puternic înălbăstrit de săpun şi, câteva case mai încolo, femeia îmbrăcată pentru o ieşire şi care făcea un pat mare cu aşternuturi mirosind a lavandă... Şi toate acestea, tot acest flux de chipuri, cuvinte, sori, toate aceste adevăruri, jumătăţi de adevăruri şi minciuni şi chiar cele două personaje absolut întâmplătoare – un bărbat sub duş, o femeie făcând patul pentru noapte – erau de acum condensate în acea formulă consacrată: Mai 68.

„Arbitrul nu a vrut să-l sancţioneze sau poate că..." Are impresia că Serge a dat sonorul mai tare. Bărbatul în mocasini care o abordase pe promenadă face şi el parte din acel Mai 68, laolaltă cu flirtul său nutrit cu vocabularul lor revoluţionar şi magazinul pe care la început îl considerau o ruptură cu cariera universitară, deci burgheză, care o aştepta. Alţii alegeau să se exileze la o fermă şi să fabrice brânză de capră. Ei se amuzau vânzând căzi...

Pune o farfurie pe suportul de vase şi rămâne un moment nemişcată, frapată de evidenţa constatării care trage o linie sub această zi de 24 iunie 1974: seara liniştită pe care o trăieşte, cu vesela curată, cântecul de leagăn al copilului şi meciul soţului, această seară atât de caricatural burgheză, a ieşit direct din revoluţia lor!

Timp de peste douăzeci de ani, amintirea acelei seri va rămâne neschimbată. Noutăţile de zi cu zi ale vieţii nu vor face decât să-i sublinieze permanenţa greoaie: o mulţime de bule luându-şi zborul din sticla de detergent de vase, vigilenţa neîntreruptă fixată pe existenţa copilului, uşoara iritare la fiecare creştere a sonorului la televizorul din salon.

Apoi, într-o zi, chiar după descoperirea infidelităţii soţului ei, va constata că el nu fusese niciodată interesat cu adevărat de fotbal şi că se folosea de peroraţia comentatorului ca să le poată telefona femeilor iubite.

Ziua de 24 iunie va marca, totodată, prima trezire a angoasei în faţa trecerii anilor. Deocamdată, această frică este abia

conştientă, Laura nu vede decât obiectele care înţepenesc deodată, se închid în jurul unui fragment de viaţă, o antrenează în trecut. Această puşculiţă, de pildă. Un purcel de faianţă pe care Serge l-a cumpărat în ziua primei aniversări a căsătoriei lor. Cu gesturi de prestidigitator, el lasă să cadă în fantă o monedă, apoi încă una: napoleoni de aur găsiţi într-un birou de schimb din apropierea Bursei. Promite să „hrănească animalul“ la fiecare sărbătoare de familie. Timp de câţiva ani, îşi ţine promisiunea, chiar dacă depunerile sunt din ce în ce mai rare. Apoi, într-o zi, Laura îşi dă seama că puşculiţa s-a transformat în simplu talisman al unei epoci revolute. Ar trebui s-o spargă şi să recupereze banii? Teama superstiţioasă de a distruge timpul condensat în purcel o împiedică.

O altă felie de viaţă, dintr-un an mai recent poate, e conţinută în ceasul muzical pe care l-au găsit la un anticar. Fiecare oră e celebrată prin câteva acorduri firave. Miezul nopţii şi amiaza dau viaţă unui cuplu de dansatori care execută o pavană uşor sincopată. Ceasul se opreşte la trei luni după cumpărare. Repararea lui, mereu amânată, devine ea însăşi un mod de a socoti timpul, lunile, anii care trec, ritmaţi de acest oftat de agasare: „O să trebuiască totuşi să-l duc la un ceasornicar...“

Timpul care face rău se ascunde, de obicei, în asemenea obiecte pe jumătate respinse şi care, parcă spre a se răzbuna, evocă epoca în care erau folosite şi iubite, mai ales îndepărtarea tot mai iremediabilă a acelei epoci.

Mai 1979
Arta de a face viața suportabilă

În anii care urmară acelui 24 iunie 1974, Laura sfârși prin a accepta ideea împotriva căreia nu înceta să se revolte înainte: ceea ce trăia acum nu era o pregătire pentru altceva, ci pur și simplu viața ei. Această acceptare, cu toată amărăciunea ei, semăna cu o formă de înțelepciune și, uneori, de previziune. Alexandru cel Mare și Beata se despărțiră („Eu prevăzusem asta în timpul interminabilului prânz din anexă", își spunea Laura). Maurice, puțin după vacanța sa revoluționară la Lisabona, începu să colaboreze la un ziar pe care toți îl considerau reacționar („Îi lucrez din interior, o să vedeți!", se justifica el). Cécile se tot pregătea să plece la Calcutta.

Această viață definitiv acceptată se împărți în două: pe de o parte, trama zilelor în care comanda unei valve termostatice devenea un eveniment și, de cealaltă, privirea ascuțită, scrutătoare, privirea aproape științifică pe care ea o îndrepta asupra acestei rutine.

Astfel, datorită acestei priviri duble, reuși ea într-o zi să salveze o situație luată inițial în tragic: niște concurenți tocmai se instalaseră în arondismentul alăturat. Și, pe deasupra, aveau tupeul să submineze însăși temelia comerțului cu instalații de baie. Reclama intrușilor lansa următoarea invitație: „Nu vă mai demontați cada veche. Profesioniștii de la Novabain o fac, pe loc, ca nouă. De asemenea, ei pot să repare la cald emailul sărit.

Cincisprezece ani de experienţă". Seara, în timpul unei şedinţe de urgenţă cu Serge, o cuprinse un râs nebun. Se recunoscu în acea femeie foarte serioasă, meditând asupra unui mod de a-i îndepărta pe amărâţii care se pregăteau să-şi însuşească o mică parte din piaţă. „Va să zică magazinul ăsta poate să devină viaţa mea", îşi mărturisi ea fără tragere de inimă.

De atunci, preferă să facă din existenţa lor o materie de studiu şi cu acest preţ devenea viaţa suportabilă. Expresia lui Serge la întoarcerea dintr-o călătorie în provincie, sunetul televizorului din salon, concurenţa neloială a reparatorilor „la cald" şi multe alte lucruri din viaţa lor de zi cu zi ar fi putut s-o facă să sufere. Graţie acestei observări ştiinţifice, ea înşela durerea, analiza şi ajungea din când în când la formule aforistice care o făceau aproape fericită.

Într-o seară, surprinzându-l pe Serge adormit în faţa ecranului presărat cu figurine de fotbalişti, văzându-i mai ales gura întredeschisă ca într-o dorinţă de a muşca, găsi una dintre aceste formule şi putu să rămână calmă: „Viaţa conjugală, se gândi ea, este o lentă acumulare de trăsături pe care le-ai socoti absolut insuportabile înainte de căsătorie şi cu care te resemnezi tot mai uşor cu trecerea anilor".

Pasiunea filosofică din tinereţe juca un rol important în această manie de observaţie şi analiză. Cum îşi întrerupsese studiile, păstrase un apetit intelectual de neofit şi speranţa că reflecţia putea să o ducă dincolo de luciditatea oarecum cinică a aforismelor ei.

„Ceilalţi trăiesc pentru noi variantele posibile ale vieţii noastre", rezumă ea, în ziua aceea din mai 1979, primind o carte poştală de la... (îi luă un moment să descifreze semnătura şi să-şi simtă inima tresărind) da, de la Guillaume. Nefericitul ei violator! O vedere banală, scrisă, vizibil, cu o mână obosită după multe alte misive care anunţau susţinerea unei teze de doctorat la universitatea din Clermont-Ferrand. Clermont-Ferrand! Îşi închipui, fără să-l cunoască, un oraş rece, cenuşiu, apăsător.

Culoare mirosind a tutun acru şi traversate de curenţi de aer. O sală impersonală, urâtă. Juriul, nişte capete bătrâne care se silesc să zâmbească. Ar fi putut fi în locul lui Guillaume, în oraşul acela, în sala aceea. El juca, pentru ea, una dintre variantele vieţii pe care ea nu o avusese.

Înclinaţia filosofică avea în sfârşit atracţia fructului oprit. Serge râsese la început de „filoterie", cu un râs mai degrabă forţat, apoi se arătase din ce în ce mai ostil, uneori chiar vexat. „Filoteria" deveni atunci un refugiu secret, limbajul intim în care putea să-şi formuleze gândurile, ca acesta: bulele care ies dintr-o sticlă de detergent de vase exprimă tot farmecul nepăsător al copilăriei şi toată servitudinea vârstei adulte, pentru că trebuie să le întrerupi zborul irizat, strivindu-le una după alta, înainte să se lipească de geamuri sau să aterizeze pe platoul cu brânzeturi.

Nu-şi făcea multe iluzii despre puterea reală a acestor intuiţii. De la un an la altul, ele erau adesea dezminţite de viaţă. E adevărat, prezisese ruptura dintre Alexandre şi Beata. Dar niciodată nu şi-ar fi putut imagina dispariţia completă a unei tinere care făcea parte din viaţa lor. Or, Beata dispăruse fără un cuvânt de rămas-bun, fără să lase nici o urmă. Întoarsă în Mexic? Ascunsă undeva în Franţa? Moartă? Ca toate femeile scunde, foarte frumoase şi brunete, condensa în ea o intensitate a fiinţei pe care aveai impresia că o poţi capta de la distanţă, ca pe undele unui emiţător, undele calde şi fermecătoare ale acelei surâzătoare femei-copil. Toată filosofia din lume era incapabilă să umple golul lăsat de această dispariţie. Era mai bine să deschidă o fereastră în noaptea de toamnă, să încerce să discearnă acea prezenţă caldă pierdută în obscuritatea îngheţată a globului.

Cât despre Maurice, „trădătorul", el fu urmat de mulţi dintre foştii lor prieteni. Dădea peste numele lor când în comitetul de redacţie al unei reviste, când pe coperta unei cărţi. Şi, cu timpul, se lăsau surprinşi în rândul nomenklaturii administrative. Nume greu de recunoscut, căci trebuia să-l recunoşti pe tânărul scandalagiu care flutura steagul în curtea campusului

sub patina ministerială a unui director adjunct de ceva. Această transhumanță lentă care ducea visele tinereții lor spre o realitate mai mult sau mai puțin îmburghezită era poate, la urma urmei, inevitabilă. „Ești revoluționar la douăzeci de ani, liberal la treizeci, reacționar la patruzeci, cum spunea celălalt", repeta ea o butadă a scriitorului ei preferat. Și din nou analizele ei savante i se păreau inadaptate. Viața făcea bine lucrurile. Nu, „bine" nu era cuvântul potrivit. Viața le făcea în felul ei. Aproape întotdeauna imprevizibil, întotdeauna puțin răsucit, adică organic. Întortocheat ca țesuturile unui arbore neîncovoiat de capriciile vântului, ale solului, ale apelor și totuși plin de crengi și de frunze.

Înțelepciunea consta în a ține cont de această răsucire organică transmisă evenimentelor, destinelor, timpului. Recitind cartea poștală a lui Guillaume, ea înțelese că nu era vorba de un scris obosit de o corespondență abundentă, ci pur și simplu de o mână care tremura. Iar banalitatea vederii era savant aleasă. Îi scria unei femei pe care fusese cât pe ce s-o violeze! Unsprezece ani mai târziu, nu o uitase; se simțea chiar din tonul vesel și distrat al invitației. „Răsucirea organică a timpului, își spunea ea. El, eu, seara aia de iunie, lupta noastră, urmele spermei lui pe podea, lângă fereastră... Asta ne leagă de unsprezece ani. Ne revedem câteodată în seara aia, în camera aia. Și acum Clermont-Ferrand, unde n-o să mă duc, dar unde o să revin din când în când, cu gândul, un oraș imaginar, mereu rece și cenușiu."

Uneori, dezmințirea concluziilor ei filosofice venea cu o întârziere de câțiva ani, alteori aproape imediat. În ziua când îl văzuse pe Serge adormit în fața televizorului în poziția unui carnivor sătul și reușise să-și alunge dezgustul gândindu-se la obișnuința pe care o dobândești în căsnicie, da, în chiar seara acelei zile, el venise lângă ea în fața oglinzii din baie, o cuprinsese, îi strânsese pieptul pe sub capot, îi acoperise gâtul și ceafa cu sărutări rapide, aproape niște mușcături, cu gura rătăcită în

părul pe care ea tocmai îl usca și, trăgând-o spre pat, o posedase cu o grabă cam brutală, nouă pentru ei, cu o dorință doar puțin carnivoră care Laurei îi plăcuse în ciuda bruscheții, în ciuda zgârieturii pe care avea s-o descopere a doua zi pe sânul stâng. Și mai ales în ciuda vocii batjocoritoare care repeta în ea: „Iată o femeie în sfârșit împlinită carnal!". Ca să amuțească acea voce care devenea de-a dreptul grosolană („o femeie bine fututǎ..."), se cufundase repede în analizele ei. Prin ce truc putuse bărbatul care tocmai îi provocase unei femei o repulsie fizică să redevină dezirabil? Cum se transformase acest soț adormit în fotoliu în amantul cu gesturi sigure și pline de o impudoare liniștită, în această fiară eficace care-și poseda prada făcându-se admirat? Acest somn precoce, pe la opt și jumătate seara, uneori ne moleșește, alteori ne scutură cu o trezire energică, cu senzația că putem muta munții din loc și că în fiecare mușchi vibrează un resort gata să sară. Sau poate că el o visase pe ea, trupul ei, și voise să recupereze acel vis prea scurt venind s-o cuprindă în baie? Trebuia să explice violența acelei dorințe, căci ghicea că nu era tocmai genul care-i plăcea soțului ei (știa care era actrița lui preferată, îi intercepta privirile aruncate femeilor tinere pe stradă, dar încă nu știa cât de puțin corespundea acestui gen).

Flecăreala „filoteriei" ei potoli atât excitația puțin rușinoasă a acestei femei împlinite carnal, cât și îndoielile ei. Era mândră de acest control intelectual. Desigur, trupul său juisase cu o mulțumire naivă și recunoscătoare (cu „femelitate", se gândea ea, amintindu-și expresia lui Maupassant), dar analiza repunea totul în ordine, josul și înaltul, fizicul și metafizicul. Până la noua răsucire a vieții și noua dezmințire: de fapt, în acea noapte de plenitudine carnală, ea făcuse o constatare dureroasă sau, mai degrabă, care, trecând neperceputǎ în brutalitatea dorinței lor, apărea dureroasă acum, după două zile. Dacă soțul ei semănase cu o fiară, era o fiară de mărime mijlocie, insuficientă pentru prada pe care o ataca – acel corp feminin mare, foarte alb, prea planturos pentru construcția destul de subțire a acestui

bărbat cu pielea mată. O superbă vacă asaltată de o felină suplă care o doboară, se întinde peste ea, îi zgârie burta cu ghearele.

– E oribil! Şi dau asta la o oră când ar putea fi în faţa televizorului şi copii...

Laura îşi veni în fire. Era aşezată în salon, lângă Serge, care tocmai scosese un strigăt de indignare. Reportajul filmat în Africa se încheie cu imaginea unei mari antilope albe sfâşiate de câteva fiare. Ea se ridică înăbuşindu-şi un căscat şi se duse în baie.

A doua zi, îşi aminti de disproporţia corporală pe care o constatase (Serge abia era mai înalt cu un centimetru decât ea) şi se simţi cu atât mai confuză cu cât tocmai vorbeau cu Marcel, angajat de două luni pentru livrări. Se uita la el, nu era înalt, dar mai bine făcut decât Serge, cu umerii mai largi şi încheieturi puternice. „O antilopă albă şi grea doborâtă de o fiară...“, îşi aminti ea şi roşi.

– Nu, îţi dai seama, se aprindea Serge, cretinul de Naquet tot n-a trimis robinetele! De trei săptămâni am făcut comanda. Şi trebuie să le instalăm poimâine. Păi ce vrei? Acum trebuie să mă duc chiar eu după ele, altfel am încurcat-o. Un drum dus-întors Paris-Lyon, o să prind toate ambuteiajele pe ploaia asta. Pe deasupra, mai trebuie şi să stau o noapte acolo...

După plecarea lui, ea rămase până seara târziu să citească: cărţi stufoase, prolixe, ciudate dozaje de freudianism şi sociologie, ceea ce de o vreme ţinea loc de filosofie. Plictisită, îşi relua analizele personale şi ajungea repede la situaţii a căror simplitate făcea inutilă orice interpretare: ea, Serge, Marcel, privirile lor şi amintirea corpului masiv al antilopei... Sau şi mai simplu: propriul ei corp, albeaţa grea a sânilor şi corpul mat al soţului ei.

„N-o să înţeleg niciodată nimic din toate astea“, îşi spuse ea şi se duse în camera lui Danièle ca să oprească magnetofonul care-şi epuizase banda. Copilul dormea cu un chip care părea închis în jurul unei hotărâri.

Nici cronologia vieții ei cu Serge nu explica mare lucru. De altfel, ce cronologie? De ce fusese reținută o zi din octombrie 1970? De ce 24 iunie 1974, și nu altă zi? Și ziua aceea din mai 1979, cartea poștală a lui Guillaume... De ce atât de puține zile scăpau uitării? Câteva... Și adesea momente marcate de mici nimicuri derizorii, tocmai cele care ar fi trebuit șterse primele. Reportajul despre o antilopă devorată în Kenya. Marcel care, într-o zi, refuza să ia un aperitiv, ea îl apucase de braț ca să-l tragă în salon și simțise forța acelui braț cu mușchi legați. Cuplul de prieteni ai lor, familia Vailland, într-o după-amiază de duminică pe bulevardul Bonne-Nouvelle, într-un vânt puternic de toamnă. Impresia ei: „Îmbătrânesc". Înțepătura unui gând: „Și eu o dată cu ei..." După-amiaza aceea devenea, nu se știe de ce, o marcă, o insulă absurdă, dar prezervată în mijlocul atâtor zile uitate. Luni uitate! Aproape ani! Câte amintiri sigure putea să regăsească între 1970 (fuga ei prin ploaie, înspre strada Bellefond) și 24 iunie 1974? Și după acel 24 iunie? De... cinci ani deja. Câteva. Așteptarea lui Danièle la ieșirea de la școală. Câteva vizite ale foștilor colegi de facultate. Câteva fotografii de vacanță (insula Porquerolles, Grecia, Arcachon...). Câteva nopți deosebite, ca aceea când Serge venise s-o cuprindă în fața oglinzii din baie.

Căuta ieșirea din această tulburare filosofică, a doua zi după plecarea lui Serge la Lyon, când sosi o scrisoare. Un plic boțit, acoperit de ștampile spălăcite. O scrisoare de la Calcutta. Cécile spunea că era a doua scrisoare a ei, că prima, de bună seamă, se rătăcise. Spunea mai ales cât de fericită era viața pe care o ducea acolo de trei ani și jumătate. Tonul nu avea nimic de-a face cu febrilitatea ei agresivă de odinioară. Cuvinte foarte simple și calme pentru a exprima greutățile de zi cu zi, acceptarea lor, bucuria acestei acceptări, bucuria de a se simți utilă, iubită, împăcată cu sine.

Laura stătu un lung moment întorcând pe toate părțile scrisoarea, stăpânindu-și dorința de a-i adulmeca hârtia aspră. Cronologia recapitulată în ajun i se părea și mai falsă. Trecutul

pe care-l credea definitiv se lărgea văzând cu ochii cu această prezență îndepărtată, într-un oraș călduros, forfotitor, umed, îmbogățindu-se cu o aventură pe care ea o credea fantezistă ca toate visele tinerești. Or, în timp ce ea citea acele rânduri, da, chiar în acel moment, Cécile mergea poate pe o stradă nocturnă plină de suflarea densă a musonului, constelată de priviri atente, scăpărătoare...

Scrisoarea de la Calcutta îi sugeră un nou mod de a gândi, de a înțelege. Trebuia să și-o imagineze pe Cécile care, în seara de 24 iunie 1974, se clătina la intersecția dintre strada Bleue și strada Faubourg-Poissonière, o tânără cherchelită și urâtă, pierdută între mai multe direcții, toate bune, toate false, o Cécile căreia îi ascultau, din milă, poveștile despre o plecare departe, poate mâine, spre țara căutării ei esențiale (prea beată, articula prost acest ultim cuvânt). Să și le imagineze pe acea Cécile și pe cealaltă, cea care-și scria scrisoarea – o femeie detașată, eliberată de obligația fericirii, trăind în minunata rutină a visului ei.

Era unica șansă de a înțelege viața. Să sesizeze sensul fugitiv al existenței opunând extremele acesteia. Și, în loc să ajungă la concluzia absurdului, imprevizibilului și haosului, să vorbească de paradox. Întâlnirea celor două Cécilii (iunie 1974 – mai 1979) era un paradox. Între aceste două date, neverosimila anarhie a trăirii, un val de disperare, băutură, momente de grație, dimineți de speranță, recăderi în întuneric, prietenie trădată, abrutizarea prin gesturi cotidiene (la fiecare trezire, să se spele pe dinți, să se îmbrace, să evite privirile și respirațiile în metrou, iar în cancelarie să afișeze un zâmbet contrafăcut), uneori câteva secunde de înduioșare pentru ea însăși atunci când mama ei o suna din satul ei de lângă Caen („Pentru ea, sunt și acum același copil, aceeași Cécile minusculă din poză, un copil cu o stropitoare lângă un măr uscat...“), câteva minute de conversație telefonică în timpul cărora trebuia s-o ascundă pe cea care era, o femeie care tocmai s-a trezit cu un gust acru și vâscos în gură și care, cu receptorul strâns între umăr și ureche,

încearcă să aprindă un chibrit (mâinile îi tremură, le privește cu dezgust, cu bucurie), o femeie care își detestă viața și care vorbește liniștit cu mama ei, promițându-i că va veni curând să îngrijească bătrânul măr.

Numai că era imposibil să-și imagineze din ce erau făcuți anii care le separau pe cele două Cécilii. Paradoxul respecta misterul personal care, oricum, avea să rămână de necunoscut. El lega două evidențe: o femeie pe strada Faubourg-Poissonière, alta în noaptea Calcuttei. Între ele – un abis. Laura își spunea că înțelepciunea era să nu încerci să-l umpli cu spuma trăncănelilor filosofice, ca într-un roman. Înțelepciunea și modestia. Căci cine putea avea pretenția de a cunoaște, zi după zi, linia punctată a pașilor, gesturilor și gândurilor care lega cele două margini ale abisului numit Cécile? De altfel, nici Cécile însăși n-ar fi putut să traseze decât câteva bucăți ale acestui drum. Câteva zile, câteva date. Viața era compusă din acele date-cheie, o cronologie de abisuri, de goluri, și acele jaloane împotmolite în nisipul memoriei: iunie 68, octombrie 70, iunie 74 și, acum, acest mai 1979, seara aceasta, datată de un plic cu ștampile spălăcite... De la o dată la alta – o metamorfoză abia credibilă, aproape nașterea unei alte persoane.

Paradoxul îi permitea să nu-l explice, să accepte derutanta libertate a celuilalt. Da, să nu lege între ele fetița care ținea în mână minuscula stropitoare albastră și femeia beată împleticindu-se pe strada Faubourg-Poissonnière. „Paradoxul, își spunea Laura, este gândul care nu distruge fragila intimitate a celuilalt."

Șederea soțului ei la Lyon dură cu o zi mai mult decât prevăzuse. Ea petrecu mult timp citind, scoase din rafturi vechile dosare cu cursuri universitare și le răsfoi până la două noaptea. Să facă din paradox o metodă de reflecție o pasiona. Mai ales după ce dădu peste acele note: o conferință a lui Jean-Claude Hourion. Așadar el o îmboldise spre ideea de paradox. Pe margine era marcat: mai 68. („Unsprezece ani, se gândi ea, altă

viață!“) Își amintea acel curs. Amfiteatrul era aproape gol. Înainte de revoluția din primăvară, studenții nu prea îl apreciau pe acest conferențiar. Devenise popular în luna mai, când acceptase, primul, să semneze o petiție.

În acele zile de mai, ea îl asculta distrată cum vorbea despre diverse teorii ale cunoașterii, apoi se pierduse într-o reverie care amesteca ploaia de dincolo de fereastră și urechile clăpăuge, asemănătoare cu niște ravioli mari, ale unui student așezat pe rândul alăturat... Deodată, tresărise în mijlocul unei fraze al cărei ton părea insolit în ecoul amfiteatrului. Hourion dezvolta ideea că, orice obiect fiind inaccesibil gândirii, deoarece este inepuizabil, multiplu și deformat de însuși instrumentul cunoașterii, singurul mod adevărat de a-l aborda consta în a-i trasa limitele cele mai extreme și a căror apropiere ar părea inevitabil paradoxală. „Dacă susțineți că omul este încununarea Creației și, în același timp, un morman de materie devorată de organismele unicelulare încă din timpul vieții sale, aveți cel puțin o oarecare șansă de a circumscrie problema...“ Nu conținutul spuselor lui o frapase la început, ci tocmai tonul vocii. Intonația profesorilor este de obicei atât de rodată de repetiție, încât chiar și improvizațiile cele mai personale par preînregistrate. Or, vocea lui Hourion avea, în clipa aceea, căldura puțin fremătătoare a unui gând foarte drag pe care-l mărturisești în același timp fără tragere de inimă și cu inima bătându-ți puternic. Acest paradox, singurul care putea să înglobeze omul, era, fără îndoială, una dintre acele marote intelectuale, unul dintre acele domenii private secrete unde fiecare profesor, obligat de-a lungul anilor să-i citeze pe alții, are impresia că inovează și el. Dacă îl dezvăluia în acea zi de martie, era pentru că nimeni nu-l asculta și putea să-și ofere această plăcere declamatorie într-o sală aproape goală. Totuși speranța de a fi auzit era încă palpabilă, de unde freamătul vocii și chiar acea înțepătură lansată către Sartre, idolul său de obicei intangibil:

– „Infernul sunt ceilalți“ ar fi o simplă piruetă retorică, un racolaj intelectual bun să epateze câteva burgheze ipohondre,

dacă nu l-am completa cu „paradisul sunt ceilalți", formulat nu într-o opoziție sofistă, ci în sincronia trăirii. Infernul și paradisul, aici și acum, perfect interșanjabile în fiecare act. Da, fiecare gest, privire, judecată a celuilalt sunt în același timp infern și paradis. Consubstanțiale și totuși inconfundabile!

Era o dezarmare patetică în mărturisirile filosofice ale lui Hourion. După acel curs, Laura se dusese la el să-i propună proiectul ei de teză despre metafizica trupului.

La întoarcerea de la Lyon, Sergea avea aerul războinicului obosit, dar zâmbitor care revine cu un trofeu prețios. Și viața acestui bărbat putea fi gândită prin paradoxuri: un tânăr aventurier la volanul unei decapotabile pe Promenade des Anglais și acest tată de familie, bucuros să aducă în portbagajul mașinii două cutii pline cu robinete („baterii de chiuvetă cu țeavă fixă").

Ea avea să-și amintească această călătorie la Lyon cincisprezece ani mai târziu. Atunci avea să știe deja de ce Serge petrecuse o noapte în acel oraș. Și că povestea cu robinetele era unul dintre numeroasele șiretlicuri pe care le folosea pentru a-și justifica absențele. Avea să-și amintească până și teoria paradoxului și să-și spună că metoda nu era chiar atât de prostească: proprietarul unui magazin cu instalații de baie, acest bărbat obosit care-și sărută nevasta și, oftând de câteva ori, îi vorbește despre baterii și valve, și celălalt bărbat, într-un hotel de noapte, într-o cameră dând spre o fațadă luminată de o reclamă, un bărbat care strânge șoldurile înguste, slabe ale unei femei tinere în genunchi, cu mica ei crupă ridicată și capul afundat într-o pernă, cu omoplați ascuțiți...

„Bătrâne Hourion, avea să gândească ea, problema e că toate paradoxurile nu sunt nimic pe lângă cămașa bărbătească aruncată pe un scaun din camera aia de hotel, o cămașă căreia îi cususem nasturele de la mâneca dreaptă chiar înainte să plece el la Lyon. Nasturele ăla, infern și paradis amestecate. Cum ziceai tu? Da, exact, consubstanțiale, dar inconfundabile."

Asta avea să se întâmple abia cincisprezece ani mai târziu. Deocamdată și încă pentru mulți ani, ea nu știa și nu avea să știe nimic. Avea doar să ghicească avantajul principal al gândirii prin paradoxuri: o dată trasate limitele extreme ale unui eveniment sau ale unei ființe (infernul și paradisul pe care le poți aștepta de la ele), ești ferit de durere și bucurie prea mari, ești la adăpost de dezamăgiri, de speranțe febrile, de extaze pe care n-ai avea curajul să le împărtășești.

Filosofia lui Jean-Claude Hourion avea un efect calmant imediat asupra micilor suferințe din viața de zi cu zi. Laura știa că puțini erau gânditorii care se coborau să trateze mărunțișurile existențelor obișnuite.

Timp de mulți ani, paradoxul avea s-o ajute mult să trăiască.

III

Paradoxul copilului

Era o zi de vară din 1980. Aplecată deasupra unei căzi cu hidromasaj, Laura îi explica unei cliente funcționarea alternată a jeturilor. Danièle apăru în pragul încăperii, cu privirea deopotrivă speriată și luminoasă:

– Mamă, a murit Joe Dassin!

Seara, spălând vasele (baloanele de săpun zburau pe fereastră în întunericul cald și blând), se gândi la vârsta fiicei ei, foarte tânăra adolescentă care tocmai împlinise unsprezece ani. „Copilul e un ceas, își spuse ea, mai insistent decât orice alt indicator al timpului care trece. Al vieții noastre care trece. Al unei femei care îmbătrânește...“

Cântecele lui Joe Dassin fuseseră singurul mijloc de a o calma pe Danièle, mereu agitată și foarte revendicativă, în prima copilărie. Inexplicabil, copilul adormea numai în compania acelei voci puțin nazale și de cele mai multe ori melancolice. Crescând, începuse să asculte o muzică diferită, antrenată de colegele ei de școală în rapida succesiune a cântăreților preferați. Dar Joe Dassin rămăsese și chiar dobândise un loc în acest panteon instabil al preferințelor muzicale: cel pe care-l ocupă un ursuleț de pluș printre obiectele din ce în ce mai utilitare și adulte în camera unui adolescent.

În seara aceea, venită să-i spună noapte bună lui Danièle, Laura surprinse câteva fraze dintr-un cântec, ascultat fără

îndoială ca un omagiu adus celui dispărut: „*Et si tu n'existais pas, dis-moi pourquoi j'existerais...*“ Copilul, deja în pijama, stătea în picioare lângă fereastra întunecată care reflecta lumina albastră a lămpii de pe noptieră. Abia răspunse la sărutul mamei și încremeni iar, absentă. „*Et si tu n'existais pas...*“ Laura simți deodată o scurtă, dar violentă nostalgie pentru acel „tu“ imaginar: să ai pe cineva, foarte departe, ca să-l poți visa în această noapte de vară... Se grăbi să-și vină în fire:

– Dany, e deja zece și jumătate...

Oprindu-se în prag, aruncă o ultimă privire spre silueta subțire de la fereastră. Această viață de copil, încă atât de puțin lungă, conținea deja în ea viața și moartea unui bărbat. Ale acestui Joe Dassin a cărui voce continua să trăiască la primul etaj al magazinului cu instalații de baie, într-o noapte de vară, în camera unei mici adolescente care odinioară adormea cu aceleași cuvinte fără să le cunoască sensul. „*Et si tu n'existais pas...*“

Epoca aceea (copilul dormind în patul lui, magnetofonul învârtindu-și bobina care, derulată, se ambalează într-o rotație șuierătoare), acel timp pe care moartea cântărețului pare să-l trimită într-un trecut îndepărtat, pare uimitor de aproape. Încă din primele luni de viață ale lui Danièle, Laura hotărăște s-o crească altfel decât fusese crescută ea. O educație modernă, eliberată de tabuurile mutilante, de constrângerile care paralizează spontaneitatea copilului. Cititul cărților care promovează această nouă artă a educației ia, pentru o vreme, locul cercetărilor sale filosofice. Le asimilează repede vocabularul. Trebuie „să-l asculți pe copil“, „să eviți culpabilizarea alegerilor sale“... De altfel, toate aceste inovații pedagogice sunt de acord asupra unui punct: să nu interzici nimic. Ea le urmează cuvânt cu cuvânt. Uneori nu fără greutate, ca în ziua aceea. Danièle, în vârstă de patru ani, stă așezată pe covorul din salon, pe jumătate dezbrăcată (a refuzat, plângând furioasă, să-și ia combinezonul la trezire, dar e alegerea *ei*), și, metodic, aruncându-i mamei priviri victorioase, rupe paginile unui catalog de băi. Laura își dă seama că normal ar fi

să-i smulgă cartea și să-i tragă una la fund. Dar ar fi un lucru retrograd. Se stăpânește cu efort, crispată, prefăcându-se că-și citește liniștită revista. Copilul pare să înțeleagă jocul, își ghicește propria putere și plăcuta slăbiciune a adultului. Paginile se rup în curmeziș și se presară pe covor. Danièle o scrutează pe mama ei cu o grimasă răutăcioasă de bucurie.

Laura descoperă destul de repede fața ascunsă a permisivității acestei pedagogii revoluționare. Aplicarea anarhiei creative îi ia mai mult timp decât i-ar fi luat un minimum de disciplină. Dezordinea cere o adevărată pregătire. Și apoi, cum nu există reguli, trebuie să reîncepi totul de la zero în fiecare zi, încă de dimineață, cu țipete, plânsete și neascultarea tot mai persistentă. Laura se recunoaște cu greu în femeia descumpănită în fața unui copil pe jumătate gol care plânge și se împotrivește cu o încăpățânare cu atât mai absurdă cu cât lacrimile lasă să se ghicească o adevărată tristețe. Copilul nu știe nici el ce trebuie să facă!

Pe 24 iunie 1974, Danièle, în încăperea mare a anexei, în mijlocul adulților așezați pe jos care mănâncă, beau, fumează și vorbesc despre călătorii la Lisabona, la Calcutta... Copilul are cinci ani. Laura își trece mâna prin părul fiicei sale, știind totuși ce va urma: desprinderea bruscă și aproape mașinală, un cap care se ferește sub mână ca sub atingerea unei crengi. Totul e mașinal între ele. Un mașinal război de poziții, un război de uzură cu țipete și plânsete, câteva ofensive inutile, câteva armistiții de liniște. În ziua aceea, Danièle se uită la adulți cu o curiozitate ostilă. Se simte că nu-i place Cécile, acea femeie urâtă, îmbrăcată cu o lungă cămașă colorată și niște blugi pătați de ulei. O femeie, o femeie adevărată, o femeie normală nu trebuie să fie așa. Se simte că discerne deja falsitatea vocilor, a veseliei, a pozelor. Falsitatea iubirii jucate de cuplul de pe fotoliu: femeia scundă și brunetă, bărbatul cu pipa lui nesuferită care-i deformează gura. Dar, mai ales, mama ei nu trebuie să râdă așa cum râde, căci ceea ce spune bărbatul așezat pe covor e lipsit de interes, copilul ghicește asta în ochii distrați ai tatălui său. O mamă

nu trebuie să accepte acel chiștoc ud de salivă de la femeia urâtă. Mama ei nu este o mamă normală.

Normalitatea își găsește refugiu în tată. Laura nu se miră de atașamentul lui Danièle față de Serge, ci de intensitatea, de idolatria pe care le descoperă în această iubire. Tatăl nu țipă niciodată. Când toate argumentele sunt epuizate, când nu mai rămâne decât dorința de a trage niște palme cu toată puterea, de a-l scutura pe copil ca să-i cadă carapacea de ură, tatăl apare în pragul ușii. „Dany, din cauza ta nu pot să mă uit la emisiune", murmură el cu blândețe, iar Laura desluşeşte un fel de apel secret, o parolă melodică între tată şi fiică. Danièle se trezește din criza de isterie, tace şi se execută cu o docilitate hipnotică. Şi se vede că e cuprinsă de o fericire misterioasă: privirea tatălui, cuvintele blânde, dar clare şi chiar poziția lui, în picioare, cu brațele încrucişate şi umărul sprijinit de tocul ușii.

„Este a lui ca... o sclavă", își spune Laura într-o zi şi nu reuşeşte să prindă din urmă continuarea gândului, care are timp să se articuleze: „E o tandrețe carnală, aproape... incestuoasă între ei". Face totul ca să-şi şteargă formula din memorie, dar cuvântul revine, complet neîntemeiat, cu gustul greţos al unui fapt divers sau, şi mai rău, al unui fapt divers preluat într-un roman. Nu, pur şi simplu o mică sclavă îndrăgostită de stăpânul ei care abia o bagă în seamă. Deşi nu e aşa. El o bagă în seamă. El o învață să meargă pe bicicletă. Tot el îi aduce (din călătoria la Lyon) acel pulover roşu şi lung care face din copilă o micuță adolescentă şi la care nu va renunța ani în şir. El îi cumpără unele cărți, cele pe care ea chiar le citeşte.

Apoi, într-o zi din vara lui 1980, Joe Dassin moare. Spunându-i noapte bună fiicei sale, Laura ghiceşte durerea acelui doliu copilăresc şi încearcă să imite murmurul lui Serge: „Dany, deja e zece şi jumătate..." Silueta subțire de la fereastră nu se mişcă. „Am dat greş...", se gândeşte Laura ieşind. Toate cărțile noii pedagogii recomandau muzica încă din primele zile de

viață ale copilului. „De ce n-ar deveni magnetofonul un obiect la fel de uzual pentru copilul dumneavoastră ca și pentru dumneavoastră înșivă?“, se întreba unul dintre acele manuale. Joe Dassin dădea dreptate acestei noutăți. „*Et si tu n'existais pas...*“ Laura se oprește pe coridor, ascultă sunetul în surdină al cântecului și deodată izbucnește în râs: „Era pur și simplu un cântec de leagăn! Bunul cântec de leagăn de demult pe care ar fi trebuit să i-l cânt...“

Războiul de poziții ajunge la bătălia decisivă în martie 1984. Danièle va împlini cincisprezece ani. Pretextul furiei ei este atât de futil și de disproporționat în raport cu înverșunarea reproșurilor, încât Laura decelează imediat cuvintele rodate în lungi monoloage mute, de luni întregi. Totul începe cu critica șantierului eternizat din anexă, care nu-i permite să-și invite acolo colegii de clasă pentru a-și sărbători ziua de naștere. Apoi vine rândul culoarului care duce spre anexă, mereu plin de oglinzi vechi, „ca la talcioc!“, răcnește Danièle, iar vocea ei sună deja ca a unei femei în toată firea. Laura își dă seama imediat că vocea acestei „femei“ este mai bogată în modulații de dispreț și zeflemea decât a ei. Vin apoi, într-o rapidă rafală retorică, mai multe lucruri „amărâte“. Amărât e cartierul lor, amărâte sunt camerele apartamentului lor, hainele cu care-i e rușine la școală, banii de buzunar pe care trebuie să-i cerșească, amărâți, prietenii mamei sale... Laura încearcă să intervină, dar i-o ia înainte această voce a cărei siguranță adultă o surprinde din nou:

– Dar lasă-mă să vorbesc!

Tonul e ascuțit, mușcător. Mai bine să pregătească un argument scurt, dar cu greutate, și să-l plaseze la sfârșitul asaltului. Dar deja sentința cade:

– Dacă nu ne-ai fi impus modul tău de viață șaișoptist, n-am trăi în cocioaba asta și tata nu și-ar fi stricat viața! Ar fi putut...

Cineva a sunat jos la ușă. Laura coboară, deschide. E Marcel. Se pregătește să descarce patru cutii mari cu chiuvete. În

mod excepțional, vine duminică. Soția lui a fost operată și marți, ziua lui de livrări, va merge la spital. Laura, încă năucită după ceartă, îl privește intrând și ieșind cu o chiuvetă pe umăr. La ultima navetă, ea se dezmeticește. Ar vrea să urce la fiica ei, să o tragă până jos, să i-l arate pe bărbatul acela, să o facă să-i întâlnească privirea care încearcă să surâdă, să o facă să înțeleagă viața celorlalți.

– Le-am pus în galeria oglinzilor, doamnă Baroncelli, spune Marcel luând piedica de sub canatul ușii.

Așadar, încă din 1984 ei desemnau anexa prin acest nume ironic.

După scandal, raporturile lor (indiferență politicoasă, ranchiună răbdătoare) nu prea vor evolua. Chiar și mult mai târziu, la moartea lui Serge, armistițiul tacit va fi menținut.

Laura va reveni adesea, cu gândul, la reproșurile pe care i le arunca fiica ei în acea zi de martie din 1984. Cel mai surprinzător va rămâne modul în care adolescenta putea să interpreteze viața părinților ei. „Am crezut întotdeauna, își va spune Laura, că eu eram cea care pierduse. Studii întrerupte, apoi abandonate, carieră universitară sacrificată. Să spunem limpede, tinerețea mea sacrificată! În sfârșit, chiar fără să vorbesc de sacrificii, viața pe care am acceptat-o a fost aleasă de Serge. Magazinul ăsta e el. Călătoriile de afaceri. Cele patru chiuvete pe care le-a livrat Marcel. În primul an, începutul ăsta de viață îi convenea și a făcut din el viața noastră. De cincisprezece ani deja... Și iată că descopăr că viața asta poate fi citită altfel. Un bărbat, încă tânăr, plin de talente și energie, care se devotează și se resemnează să mucegăiască într-un magazin «amărât», totul în numele familiei, al copilului. Un bărbat care și-a stricat viața...“

Va suferi, de asemenea, dar într-un mod epidermic, pentru că fusese acuzată de trecut șaișoptist: „De fapt, ea o detestă în mine pe cea care n-am fost niciodată sau, mai bine spus, pe cea care am sperat nebunește să fiu, fără a reuși. Da, o adevărată șaișoptistă! Cum să-i explic? Să vorbesc despre corpul meu care

mă făcea inaptă să urc pe acoperişul hotelului Negresco, despre tentativa de viol... Şaişoptistă! Ea hăituieşte în mine o fantomă".

Laura conta mai ales pe acţiunea abrazivă a timpului, a vârstei care avea să şlefuiască aceste asperităţi de cuvinte, ranchiune şi rivalităţi. „Când o să aibă douăzeci de ani, eu o să am... patruzeci şi trei. Nici o gelozie posibilă. Fantoma va fi dispărut până atunci."

La douăzeci de ani, Danièle se căsătoreşte. La ieşirea din biserică, Laura observă că ochii lui Serge s-au înroşit puţin. E demn, foarte serios şi joacă până la capăt regia de extremă respectabilitate pe care le-a impus-o Danièle. La un moment dat, în timpul mesei, Laura ar vrea să anunţe: „Ştiţi, de fapt suntem numai nişte vânzători amărâţi de dulapuri..." Danièle e de o frumuseţe emoţionantă, o mireasă de basm. Doar privirea care o cunoaşte perfect poate detecta încordarea ascunsă la comisurile buzelor şi, din când în când, în agitaţia furişă a genelor. „Copilul meu...", îşi spune Laura şi îi vine ideea că ar suporta absolut orice pentru ca tânăra aceasta să fie fericită, orice umilinţă sau rănire.

Ei pleacă la lăsarea nopţii. Serge greşeşte drumul la numai câţiva kilometri de marea reşedinţă pe care invitaţii o numesc „castel", iar cuscrii „vechea noastră moară". A băut mult şi manifestă o dispoziţie în acelaşi timp înduioşată şi furioasă. După ce merge îndelung într-o direcţie falsă, frânează în mijlocul câmpului, coboară şi se duce să se informeze de la ocupanţii unei rulote care-şi gătesc cina la reşou. Laura iese şi ea, face câţiva paşi prin iarba înaltă şi rece de la rouă. Reflexia violetă a cerului lasă încă să se distingă corolele stinse ale florilor şi pietrele unei cărări. I se pare deodată că ar fi atât de uşor să fugă acum, aşa, peste câmp, fără să-şi ia rămas-bun de la nimeni, fără să explice nimic. Nu mai datorează nimic nimănui. Nu mai este responsabilă pentru nimeni. Să fugă. Are patruzeci şi trei de ani. Prea târziu? Ar trebui pur şi simplu să aibă curajul de a pleca pe acest drum îngust de pământ, fără să se mai întoarcă.

– Nu știu cum o să facem, oftează Serge așezându-se iar la volan, dar într-o zi o să fim obligați să le spunem părinților lui Louis că vindem robinete și suporturi pentru prosoape...

Continuă să vorbească. Laura abia îl ascultă. O amintire foarte veche tocmai și-a pictat decorul în memoria ei: ieșind în curtea mică din spatele magazinului, o surprinde pe Danièle singură, un copil de șase ani care merge de-a lungul zidurilor închise, ca o somnambulă, cu ochii înălțați spre cer și buzele animate de povestea șoptită a unei călătorii cu trenul. Densitatea clipei este atât de vie, încât ți se pare că vezi peisajele formându-se și defilând în privirea copilului... Laura se dă ușor înapoi spre ușă ca să nu rupă acest vis, dar scârțâitul pietrișului o trădează. Danièle se oprește, încă pierdută în cursa trenului, iar ochii lor văd, pentru câteva secunde, același lucru. Copilul zâmbește cu o slăbiciune vagă de convalescent. Laura simte că totul poate, totul trebuie să fie restabilit între ele pornind de la această imagine împărtășită.

– Știi, la urma urmei, ție îți datorează educația ei.

Vocea lui Serge e tandră.

– N-a fost ușor, țin minte... Dar n-ai cedat. Și toate cărțile alea de pedagogie pe care le-ai citit! Asta a contat mult...

„Ar trebui să revăd acel copil de șase ani, se gândește Laura, să iau trenul care o purta. Dar încotro? Tânăra mireasă și-a scos pantofii cu toc înalt și merge, desculță, pe covorul gros din cameră, cu un pahar în mână, în timp ce soțul ei trage draperiile peste noaptea frumoasă de vară... Și peste trecutul cu care ei n-au nimic de-a face. Și peste copilul care aștepta trenul într-o curte strânsă între ziduri oarbe."

– Ești cea mai bună mamă pe care ar fi putut s-o aibă, îi mărturisește Serge când, pe la două noaptea, ajung pe bulevardul Magenta.

Paradoxul soțului

Serge n-a auzit strigătele lui Danièle care o acuza pe Laura că le stricase viața. Ziua aceea din martie 1984 e o duminică. Din când în când, el își petrece week-end-ul cu vechiul său prieten Vincent Kerjean, pasionat de vânătoare și pescuit, dar mai ales căsătorit cu o scorpie care îl lasă să plece numai în compania lui Serge. Laura zâmbește:

– Sper că nu-i spui la fel prietenului tău despre mine.

– Oh, dacă l-ai vedea, săracul. Un martir. Și nu merită să-i invităm la noi, nevastă-sa o să ne distrugă moralul. Dar mai ales o să trebuiască, pe urmă, să acceptăm invitația lor, iar cum gătește madam Kerjean, dacă e să mă iau după pachetul pe care i-l face lui Vincent... De altfel, e simplu, el îl dă de fiecare dată la câine.

Serge începe să râdă.

La fiecare întoarcere de la o partidă de vânătoare, revin aceleași subiecte: insuportabilul caracter al soției lui Vincent, un fazan pe care l-au ratat de puțin, pachetul care l-a bucurat pe Wardy. Laurei îi plac serile acestea. Serge aduce în haine mirosul întinderilor umede, aciditatea proaspătă a humusului, un suflu de ceață care pare să-i iasă din pliurile vestei. Ei îi place să-l audă vorbind cu această notă de bravadă virilă în glas, îi place să afle câteva amănunte noi despre viața lui Vincent. Omul ajunge să devină, pentru ea, un intim al familiei, ea se surprinde uneori chiar gândindu-se la el fără legătură cu vânătoarea.

În seara aceea, ea nu ascultă. Vocea lui Danièle îi răsună încă în urechi. Scrutează chipul lui Serge: bărbia i s-a îngroşat, două riduri adânci, dar destul de frumoase îi incizează obrajii, îşi ciufuleşte adesea părul şi această dezordine îi dă un aer de artist şi îi maschează bine chelia. „Un bărbat căruia i-am stricat viaţa... Un bărbat care ar fi putut trăi cu totul altfel...“

Aceste reproşuri i se par deodată justificate. Copilul vede întotdeauna că regele e gol. Şi o spune. Danièle a văzut ceea ce rutina conjugală îi împiedica pe ei să vadă. Dar nu, fiica ei nu mai e un copil! Acuzaţiile veneau de la o femeie foarte tânără care, fără a se putea arunca încă în viaţa adultă, o spionează cu o acuitate cu atât mai necruţătoare. O panteră foarte tânără care pândeşte din spatele crengilor.

Serge este deja în pat. Laura intră, el lasă ziarul să alunece pe covor, stinge lumina.

– Uf, sunt mort de oboseală. Vincent mă aleargă mai ceva ca pe Wardy. Ştii, bretonii ăştia sunt grozav de antrenaţi la mersul pe jos.

Această mărturisire a oboselii este tot o obişnuinţă. După vânătoare, timp de câteva zile, Serge se plânge când de o durere la picior, când de dureri de spate. „Nu te teme, n-o să te întreb nimic“, murmură ea uneori, tachinându-l. Aceste nopţi caste au, pentru ea, farmecul lor. Corpul bărbătesc lipit de al ei este încă impregnat de vânt, de cadenţa paşilor, de greutatea suplă a animalelor ucise, de greutatea rigidă a puştii. El este încă acolo şi această îndepărtare a bărbatului care-i atinge uşor şoldul cu mâna îi place mult Laurei. Probabil că în acele nopţi dorinţa ei pentru el e cea mai vie.

Ea se strecoară lângă el, încremeneşte, îi aude respiraţia. „Bărbatul căruia i-am stricat viaţa...“ Care ar fi putut fi această altă viaţă? Un seducător hoinar la volanul maşinii sale, la Nisa, şi apoi? Dar... acelaşi lucru. Maşina, mişcarea, întâlnirile, faţadele însorite ale oraşelor meridionale. În loc de asta, camera de deasupra unui magazin cu instalaţii de baie, clienţii, devizele,

facturile, femeia asta, eu, nu tocmai genul lui, uneori o escapadă cu un amic vânător pe cărări îmbibate de ploaie...

– Nu te simți bine?

Mâna lui Serge îi atinge pântecul, coboară spre şold. El a simțit fixitatea crispată a corpului întins alături. Ea îşi doreşte foarte mult să-i pună acea întrebare imposibil de articulat: „Zi-mi sincer, ceea ce trăieşti cu mine ți se pare o viață irosită?". Serge se ridică în cot. Pe întuneric, ea îi ghiceşte fața care se întinde spre ea.

– Ce e, Lo?

Simte mâna lui Serge mişcându-se pe coapsă, degetele care pianotează un început de mângâiere. El îşi apasă gura pe buzele ei şi îi şterge răspunsul tardiv:

– Nimic...

O posedă cum face de obicei. Cu deosebirea că pentru ea, în acea noapte, el este un bărbat anume: cel căruia i-a determinat viața.

Repetiția mişcărilor pare absurdă, impusă de cineva care-i urmăreşte, ascuns în întunericul camerei, şi care se amuză să-i vadă pe femeia aceea înaltă, voluptuoasă, întinsă pe spate cu coapsele larg desfăcute şi pe bărbatul care se mişcă între coapsele ei, un bărbat care pare că se luptă cu acel corp prea mare pentru el. Privirea batjocoritoare ascunsă în întuneric remarcă mâna bărbatului care strânge partea de sus a unei coapse, degetele se întind în evantai, apoi îi dau drumul, parcă descurajate de grosimea plină şi fermă a cărnii. Vede că femeia îşi eliberează discret sânul stâng pe care bărbatul îl striveşte cu umărul... Serge scoate un pufnet, se desprinde de ea, se dă la o parte. Un minut mai târziu, mâna lui revine pe şoldul ei. Curtoazie carnală după dragoste.

– Apropo, Marcel a livrat chiuvetele? murmură el deja prin vălul somnului.

Ea reuşeşte să închidă uşa fără zgomot, merge pe întuneric, pipăind peretele cu mâna, ajunge la baie. Lumina o face să clipească, apoi privirea obişnuită se loveşte de albeața densă care

umple oglinda. Laura cercetează acel corp, ridică un sân, îl cântăreşte, palpează rezistenţa elastică a cărnii. Un sân frumos şi greu, cu un sfârc ferm, tare, mare cât o falangă a degetului mic. Abdomenul e amplu, dar fără pernuţe, un triunghi proeminent, musculos. Pe coapsă, vede o dâră subţire şi lucioasă, asemănătoare cu urma unui melc.

„El n-are nevoie de toate astea...“ Complexitatea simţirilor ei îşi găseşte deodată această expresie simplă, orbitoare prin adevăr. „El n-are nevoie de sânii ăştia, oricum nu-i strânge niciodată, n-are nevoie de şoldurile astea, de crupa asta. Ia din corpul ăsta strictul necesar unui bărbat ca să dorească o femeie şi să facă dragoste cu ea. Da, strictul necesar. Ignoră restul. Decupează din carnea asta tipul său feminin, cu care face dragoste. Sau se execută, ca adineauri.“ Îşi priveşte reflexia corpului în oglindă, cu detaşarea unui medic. Îşi ia sânii în mâini, îi apasă cu putere, îi depărtează. Şi îşi spune că nu va trăi niciodată aceste mângâieri, că bărbatul care trăieşte cu ea va avea, cu siguranţă, din ce în ce mai puţină nevoie de acest corp, cu trecerea timpului...

Constatarea este atât de disperantă încât ea se grăbeşte să fugă în deriziune: în timpul şedinţelor de mamografie, medicul manipulează acei sâni mari cu mai multă voluptate decât soţul ei când fac dragoste. Dar ironia îi face şi mai mult rău. Se întoarce dinspre oglindă şi deschide uşa culisantă a duşului. Scârţâitul e oribil. Parcă ar deschide o cutie de conserve. Duşul însuşi e oribil. Strâmt, cu bazinul îngălbenit şi plăcile care datează de pe vremea instalării. „Cizmarii au întotdeauna încălţămintea cea mai proastă“, îşi spune ea, nehotărâtă în faţa acelei redute reci. Se imaginează acolo, atingând la cea mai mică mişcare peretele, simţindu-şi corpul şi mai iremediabil disproporţionat în această cuşcă de faianţă.

Ideea care îi vine deodată în minte pare atât de bizară încât ea ar vrea măcar să vadă locul unde ar fi posibil aşa ceva. Îşi pune capotul, iese din baie şi coboară la parter.

Încă de pe scări, apoi în pasajul care duce spre anexă, ghiceşte o aşteptare, maturizarea discretă a unui lucru care-i poate

schimba viață. În fața ușii anexei, cealaltă ușă, mai mică, dă în curtea interioară strânsă între zidurile fără ferestre. O împinge și se oprește în prag, cu respirația tăiată.

O ninsoare foarte lentă, aproape imobilă, planează în aerul nocturn. Nu se mai văd zidurile, numai această plutire somnoroasă care ridică lumea pe verticală. Fiori ușori îi punctează corpul, care devine rece, ușor, fragil... Închide ușa și, cu privirea încă orbită, intră în anexă, aprinde vechea lampă de pe gheridon și privește încăperea. Așteptarea pe care a simțit-o în ea trebuie să se justifice, de la o clipă la alta. Un semn, o confluență de semne.

Locul tot nu și-a găsit, de atâția ani, o întrebuințare precisă. Sunt înghesuite aici oglinzile care ar fi trebuit să acopere pereții viitoarei săli de expoziții. Cada cea mare tronează, model al unei alte epoci, destinată să sublinieze calitățile dotărilor moderne. Un dulap vechi plin cu teancuri de foi, de cărți poștale, arhive inutile pe care nu le-au aruncat din respect pentru bunică, fosta proprietară a casei... De foarte departe, nu, numai din salon, vin două bătăi de pendulă. Toate acele obiecte par s-o privească, sperând de la ea un gest. Un gest care va putea să-i schimbe viața. Totul este gata să conveargă în această nouă viață. Plutirea fulgilor dincolo de ușă, haloul calm al lămpii, reflexia de alamă a robinetelor – capete de dragon pe niște gâturi lungi și neîncovoiate deasupra căzii. Dar acel gest?

Traversează încăperea și se oprește pe malul mării. Încă un proiect eșuat. Invenția lui Serge: în mijlocul echipamentelor expuse, să amenajeze o fâșie îngustă de nisip, câteva cochilii, o ancoră veche. Un ecou care-i venea din tinerețe și pe care el se gândea să-l facă să răsune în anexa aceea prăfuită?

„Un bărbat căruia i-am stricat viața...“ Se lasă pe vine, atinge o stea de mare uscată, ia un pumn de nisip, îl lasă să curgă. Apoi, ca trezită, se ridică și întoarce capul spre dreapta, spre stânga. Va trebui să pregătească încăperea pentru aniversarea lui Danièle. Câtă lume va invita? Oglinzile vor trebui scoase, altfel, în timpul dansului, totul o să se facă bucăți. Cada poate fi

acoperită cu husa mașinii. Dulapul, încuiat. Ce altceva? A, da, să strângă nisipul și cochiliile.

Urcă în apartament și, în baie, reușește să-și evite reflexia corpului în oglindă.

Dimineața, face un calcul care clarifică mult situația. Sunt în martie 1984, Serge va împlini cincizeci de ani pe 14 mai, iar ea treizeci și opt, două săptămâni mai târziu. Căsătoriți în septembrie 1968, deci în curând vor face șaisprezece ani. Faptul că el se mulțumește în dragoste cu strictul necesar nu are nimic angoasant. Obișnuință, rutină, adaptare. Există boli profesionale. De ce nu și boli conjugale? Scăderea atenției, pierderea tandreții...

Ea știe că această pălăvrăgeală mută o ajută să facă mai puțin fizică senzația provocată de cifra treizeci și opt („deci, în doi ani, patruzeci, cum se face că pot să am într-o zi patruzeci de ani?"), un spasm rapid care-i pune un nod în stomac. Prin același verbiaj își reține lacrimile când, după-amiaza, trebuie să mătură în anexă mica plajă cu nisipul și stelele ei de mare.

Hotărârea e luată în aceeași seară. Trebuie să resusciteze viața lor de cuplu, să se facă dorită de Serge, să-și reverse asupra lui toată dragostea, să facă din el un amant fericit. Își imaginează ce-i poate oferi, derapează într-o kama-sutra grotescă de corpuri împletite, își promite să fie răbdătoare, să înainteze cu pași mici, să lanseze o lentă recucerire amoroasă, să se străduiască (ce e comic în asta?) să caute prin toate mijloacele plăcerea acestui bărbat. Da, a acestui bărbat care a instalat o mică plajă mediteraneană în anexă...

Recucerirea amoroasă durează până în luna iunie a acelui an. Laura își aruncă vechii papuci de casă și cumpără o pereche cu tocuri, ornați cu o bandă de blană. Lângă patul lor, instalează o veioză care le colorează corpurile într-o luminiscență roz. Și o oglindă. Într-o zi, se vede în ea: e culcată pe o parte, înlănțuită, penetrată de Serge care, ascuns în spatele ei, o zguduie cu ușoare împunsături ritmice. La un moment dat, el se ridică puțin, ea îi vede chipul în oglindă, privirile li se încrucișează.

La un timp după aceea, el scoate oglinda, fără măcar să inventeze vreun pretext. „Ar trebui să fiu mai puțin insistentă", își spune ea. Cartea aceea, de pildă, o culegere de nuvele de Hemingway deschisă, ca din întâmplare, la *Zăpezile de pe Kilimanjaro* și pe care ea o strecoară când pe masa din salon, când pe teancul de ziare. Vrea ca Serge să citească asta: „... o părăsise pentru o armeancă, o târfă focoasă, care-și freca pântecele de el într-un asemenea hal, de parcă-l frigea. O luase, după un scandal, de la un sublocotenent englez de artilerie. Englezul îl chemase afară și se luară la bătaie în stradă, pe caldarâm, în întuneric... Când se prăbuși, artileristul se izbi cu capul de caldarâm și el o luă la fugă cu fata, fiindcă auziseră venind poliția militară. Se urcară într-un taxi și o porniră spre Rimmily Hissa, de-a lungul Bosforului, și apoi ocoliră și se-ntoarseră înapoi, mergând noaptea pe răcoare, și se culcară, și femeia se dovedi a fi răscoaptă, precum și arăta, dar dulce, cu pielea ca petala de trandafir, siropoasă, cu pântecele catifelat, cu sânii mari, și nu trebui să-i pună o pernă sub fese..."[1].

Ea seamănă cu femeia aceea armeancă (dar nu este *răs*coaptă). După lectură, Serge va găsi, fără îndoială, că sânii ei sunt *mari* și că nici ea nu are nevoie de o pernă sub fese. Lupta dintre doi bărbați pentru corpul unei femei îl va excita cu siguranță.

De cele mai multe ori, ea găsește cartea în același loc, deschisă la aceeași pagină. Apoi, așezată pe raft în birou. Nu știe dacă el a citit-o ori nu.

Când Serge lipsește, ea își impune exerciții corporale îndelungate, extenuante: abdomenul, picioarele, talia. Întinsă pe jos, gâfâind, își amintește cu un zâmbet că există trei tipuri de femei corpolente sau, mai degrabă, trei stadii ale rotunjimii. Lumea îl invidiază pe primul, îl ironizează pe al doilea și îi este milă de al treilea. În oglindă, corpul său pare să oscileze între primul și al

1. Ernest Hemingway, „Zăpezile de pe Kilimanjaro", în *Povestiri*, traducere de Radu Lupan, Univers, 1994, pp. 235-236 (n. tr.).

doilea. E un corp pictural. Pictorii au nevoie de abundență carnală... În tinerețe, Serge a încercat să picteze. Din când în când vorbește despre asta, cu nostalgie, i se pare ei. Ea îi dăruiește o frumoasă trusă de uleiuri și o duzină de pensule. Perplex la început, el anunță, după ce se mai gândește, că „o să mâzgălească, de ce nu, o duminică din patru, dacă nu plouă prea tare"... De fapt, vechea pasiune îl prinde, face lungi ședințe de pictură, aproape în fiecare duminică în care nu merge la vânătoare cu Vincent. Ei îi place să și-l închipuie așezat pe un mic scaun pliant, undeva pe cheiuri, măgulit de atenția turiștilor japonezi. Îi plac totodată aceste lungi duminici datorită solitudinii lor, pentru libertatea pe care o are să citească, să-și construiască teoriile, să viseze. Pânzele pe care le aduce el o surprind prin compoziția lor studiată, prin corectitudinea foarte profesionistă a tușelor. Serge are într-adevăr „mână"! Laura se crede, măcar în parte, disculpată față de bărbatul căruia i-a stricat viața.

Această perioadă, această scurtă renaștere pe care ea o vrea amoroasă și artistică, se încheie trei luni mai târziu, la sfârșitul lunii iunie din același an 1984. În ziua aceea, Marcel livrează mai multe cutii cu plăci de marmură, duce două în magazin, iar restul în „galeria oglinzilor". După plecarea lui Marcel, ea rămâne un moment nehotărâtă în mijlocul încăperii, cu impresia că a uitat să-i spună ceva livratorului sau... Cada cea mare este și acum acoperită cu o husă veche, de la aniversarea lui Danièle, cu trei luni în urmă. Câteva cutii de bere goale și turtite zac într-un colț. O grămadă de chiștoace, o minge din hârtie de cadouri înfășurată în panglici luminiscente... Nu vor ști niciodată ce să facă cu anexa: sală de expoziții, sală de petreceri, cimitir pentru arhivele pe care nu îndrăznesc să le arunce sau mai curând o magazie pentru proiecte eșuate. „Galeria oglinzilor"...

Ziua de iunie este plină de un vânt cald, sec, ai zice că-i sirocco. Ușa ce dă spre curtea interioară cedează sub un flux de aer. Laura își amintește de acea zi de marți, de fulgii suspendați în noapte. Ea era acolo, aștepta un semn... Privește împrejur: un

şir de oglinzi pe care Marcel le-a readus aici după aniversare, cada cu husă, vechiul şemineu care n-a mai fost aprins după moartea bunicii. De altfel, se făcuse vreodată focul în el?

O rază de lumină pătrunde pieziş prin fereastră, în fundul camerei. O apariţie rară la parter, pentru asta e nevoie de apusul târziu din cele mai lungi zile de vară, de unghiul acesta mic, razant... Cele mai lungi zile ale anului? Când? Şi în iunie... Aceeaşi rază. Şi acelaşi sens tulburător. Da, asta e, Alexandru cel Mare stătea în fotoliul vechi cu braţe destrămate, Beata se lipea de umărul lui, jetul de lumină îi înflăcăra ceafa, obrazul...

24 iunie 1974! Ultimul prânz al tinereţii lor. Acum zece ani.

Laura nu are timp să recompună mozaicul gesturilor şi chipurilor, nici să regrete acel timp, nici să înţeleagă falsitatea acestor regrete. Simte spasmul care i se înnoadă în stomac şi, fără să-şi dea seama că şopteşte, repetă:

– Nu e posibil! Nu vreau să trăiesc atât de repede!

Să trăiesc atât de repede... Stranietatea formulei, smulsă de teamă şi panică, o eliberează. Gândurile cele mai plane, mult timp dezactivate, se ivesc: are treizeci şi opt de ani, în mai puţin de doi ani, patruzeci. În ce moment din viaţă a acceptat ca firească această numărătoare? O femeie nu trebuie să tolereze niciodată nici măcar ideea acestui taximetru al vârstei. Trebuie să se revolte. Să refuze aceste frontiere absurde: patruzeci de ani! Cine a decis pentru mine? Să refuze existenţa în viaţa ei a acestor „acum zece ani", „acum cincisprezece ani". Să facă astfel încât în mijlocul acestor zece ani o altă viaţă să înceapă şi să şteargă toată cronologia, să arunce în aer contoarele, să o lase complet singură, complet nouă în noapte, sub o lentă cădere de zăpadă...

Serge o strigă de pe scară:

– Lo, ne întreabă Vaillanzii dacă putem veni la cină pe 4. Ce le spun?

Laura traversează anexa, pregătindu-şi în grabă vocea, cu privirea înceţoşată de lacrimi. În trecere, ia de pe şemineu o mică mumie de căluţ de mare.

Noaptea nu reuşeşte să-şi stăpânească hohotele. Plânge, se detestă pentru această slăbiciune, îl plânge pe Serge, care nu doarme şi trebuie s-o consoleze.

– Ştii, încearcă ea să-i explice sufocându-se, la început credeam că magazinul ăsta, băile astea, toată viaţa asta erau ca un joc... Şi tu credeai aşa, nu? Şi pe urmă, nu înţeleg, dar totul a fost atât de rapid. Şi nici măcar n-am avut timp să reparăm ceasul muzical, ţii minte?

Cu toată febra plânsetelor, ghiceşte că Serge n-o ascultă. O mângâie, o strânge în braţe, o întrerupe cu sărutări. Ea simte că o doreşte. Că o doreşte aşa cum este ea acum: o femeie întinerită, aproape infantilizată de şoaptele printre lacrimi, un corp abandonat fără apărare în chinul sufletului. El o posedă, o posedă în ea pe aceea care plânge ca o adolescentă, decupează din acel corp abandonat o tânără femeie destul de naivă ca să plângă după viaţa care trece.

A doua zi, recăpătându-şi calmul şi capacitatea de a gândi şi a judeca, adică de a fi moderat de cinică, ea se gândeşte din nou la „strictul necesar".

Astfel se încheie în viaţa lor perioada recuceririi amoroase.

După ani, ea va avea forţa, forţa deznădejdii, să-şi ironizeze tentativa stângace de a aţâţa focul dragostei lor (va declama, în gând, exact cu această emfază comică: „Astfel s-a încheiat recucerirea mea amoroasă!"). După ani: anul în care va împlini cincizeci de ani. Va râde de femeia de treizeci şi opt de ani care se înfricoşa de vârsta ei. Va avea cincizeci de ani, va fi timpul când, aproape cu răceală, se va ocupa să aranjeze toate chestiunile practice ale sinuciderii sale.

Se produce totuşi, în mijlocul acestor trei luni de renaştere amoroasă, un eveniment major: îl înşală pe Serge. Asta se întâmplă în cabana de vânătoare pe care el o cumpărase cu câţiva ani în urmă şi în care se adăposteşte cu Vincent pe vreme rea. Ea se duce acolo, întâi cu trenul, apoi pe jos, printr-un lăstăriş

des. Cabana e foarte mică. Deschizând uşa, Laura se întreabă cum de încap acolo doi bărbaţi. De altfel, deocamdată numai Vincent se află acolo. Stă pe vine lângă o sobă şi aruncă vreascuri dintr-un lemn roşu închis, parcă ar fi felii de ton. Încăperea e strâmtă şi plină cu piei de animale care răspândesc un miros puternic, aspru. Pe o masă e îngrămădit vânatul, nişte cocoşi de munte ale căror pene scânteiază în penumbră. E foarte cald. Vincent o ajută să-şi dea jos pardesiul, apoi începe să-i explice cum trebuie tăbăcite, uscate şi înmuiate pieile... Bărbatul e frumos şi mai înalt cel puţin cu un cap decât ea. Arată ca un vânător adevărat, iar ea îşi spune că i-au plăcut întotdeauna ochii aceia de un albastru intens sub sprâncenele drepte, roşcate. Un câine mare se învârte în jurul lor, în încăperea minusculă, se freacă de picioarele lor, îi împinge unul spre altul. Vincent continuă să vorbească şi Laura înţelege că acum cel mai important este să asculte, să nu bage de seamă, să se prefacă a nu băga de seamă că el este lipit cu totul de ea, că sunt aproape dezbrăcaţi din cauza căldurii dense a focului, că el are pe piept, deasupra inimii, o aluniţă mare care seamănă cu un ochi maro... El o posedă în picioare, când desprinzându-se de ea, când abătându-se asupra ei, ridicând-o prin forţa asaltului său. Aerul miroase a piei încă pătate de sânge, a foc înţepător, a pene ude de vânat. Câinele se agită în jurul lor, latră. Alte lătrături le răspund, în ecou, din adâncul pădurii. Ea ştie că Serge se va întoarce dintr-o clipă în alta. Şi că i-ar fi imposibil să se elibereze de bărbatul care este tot în ea şi care n-a juisat încă. Dar ar trebui mai ales să ascundă pieile însângerate, să stingă focul... Face un efort violent ca să se smulgă de bărbatul care o penetrează, îl împinge în ciuda plăcerii de a-l simţi în ea, în ciuda plăcerii care îl face deja să rânjească. El o strânge tot mai puternic, îi cuprinde sânii, o trage violent spre el. Deodată, ea vede iar ochiul maro de deasupra inimii amantului său...

Ochii lui Serge, lumina roz a veiozei lor.

– Ai avut un coşmar. O să deschid uşa, să intre aer...

Laura îl privește cum se scoală și traversează camera. Cu siguranță, el a ghicit. Dar cât de mult? Ea speră că nu a strigat prenumele bărbatului care o poseda.

Prezența acelei fantome va fi uneori stânjenitoare pentru proiectul ei de recucerire amoroasă.

La cinci ani după utopica tentativă, ei asistă la nunta fiicei lor. Iunie 1989. Iar în septembrie, în modul cel mai neașteptat, pleacă la Marrakech.

– Ascultă, avem și noi dreptul la călătoria noastră de nuntă, anunță Serge exhibând cu un gest de iluzionist două bilete de avion. Douăzeci de ani de viață comună...

Greșește cu un an. Ea nu-l corectează, bucuroasă de bruschețea acestei hotărâri, a acestui impuls care-i amintește libertatea imprevizibilă a întâlnirii lor: vântul însorit pătrunzând în mașină, micile orașe de pe coastă care se deschideau ca niște scoici arătându-și frumusețea străduțelor la câțiva pași de mare... Închid magazinul pentru o săptămână și pleacă. Ea simte că speranța unei alte vieți vibrează încă, o adulmecă aproape la fiecare inspirație, trebuie să fie încrezătoare, să nu sperie șansa, să se arate un pic prostuță. Da, să devină o turistă fericită și nepăsătoare.

Este astfel până în penultima zi a călătoriei lor. Dimineața, Serge se duce după țigări, ea coboară după câteva minute, zicându-și că se vor întâlni pe stradă. Îl vede nu la ieșirea din tutungerie, ci acolo, deodată de nerecunoscut, în cabina telefonică. De nerecunoscut mai ales expresia de pe chipul lui, pe care ea nu reușește s-o definească imediat. Un chip, cam tâmp, s-ar zice, înmuiat și căruia conversația îi imprimă o serie de grimase surâzătoare, maliționse. Laura nu știe, nu-și închipuie cui ar putea soțul ei să-i adreseze o asemenea mimică. Se gândește la Danièle, la Vincent, la familia Vailland... Nu, cu ei n-ar zâmbi așa afectat. O intuiție îi suflă să nu meargă spre el, să rămână în mijlocul tarabelor cu covoare la care s-a oprit. Detestă ideea intuițiilor (mai ales „intuiția feminină"), știe că totul poate fi

stăpânit prin gândire, formulat, clarificat. Instinctul care o reține seamănă mai degrabă cu un disconfort, cu un presentiment: cabina telefonică, bărbatul din spatele sticlei, pânda, cuvintele mute cărora ea le ghicește sentimentalismul par să vină dintr-o realitate care, într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat, se construiește deja, se pregătește să fie descoperită, să devină pur și simplu viață...

Laura întoarce privirea, se străduiește să examineze covoarele atârnate de streașina prăvăliei. Deopotrivă distrată și cu o fixitate dureroasă, privirea ei dă peste simetria colorată a desenelor (un labirint!), apoi peste acea suprafață ternă de culoarea paiului, o rețea strânsă de fire și noduri: dosul unui covor. Chipul său e la câțiva centimetri, simte mirosul greu al ciucurilor, respiră greu. Îi revine în gând amintirea țesătoarelor pe care le-au văzut la lucru, cu trei zile în urmă. Își imaginează o viață umană care se înfășoară, zi după zi, în firele ei. Sute de covoare în jurul ei, întinse, atârnate, rulate, și toate au acel dos gălbui, împletirea vițelor, vaselor sangvine, nervilor, răsuflărilor țesute în acele carapace de lână.

O judecată a propriei vieți (nici o mare diferență față de o țesătoare!) o izbește ca o lovitură bine calculată. Vede un scaun, al proprietarului, se așază, închide ochii.

– Ei, ai ales un covor frumos?

Vocea lui Serge păstrează în tonul vesel câteva note pe care ea nu le cunoaște.

Cinci ani mai târziu, sărbătoresc ziua de naștere a lui Serge. Vin Danièle și Louis cu cei doi copii ai lor și familia Vailland, Françoise și Georges.

În anii precedenți, Laura a ajuns la un fel de insensibilitate față de înaintarea în vârstă, o anestezie care i-a înlocuit treptat vechea „filoterie". Lăuntric, ea recunoaște că e vorba mai degrabă de autosugestie: să accepte, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic, cei șaizeci de ani ai lui Serge, să găsească un motiv de

optimism, căci ea are numai patruzeci și opt, de unde se vede avantajul de a te mărita cu bărbați mai în vârstă, să se înduioșeze (de vreme ce și ceilalți o fac) de perlele nepoților ei, Alexis, patru ani („Bunico, ziua ta e mâine?"), și Pauline, trei ani („Vreau și eu un coniac"), să-i zâmbească lui Louis care, la sosire, se uită la casă de parcă ar fi o colibă de papuași. Să nu arate nimic. Mai ales gândurile care-i scapă înainte să le poată alunga. Unul dintre ele: „«Perlele copiilor», genul pe care-l detest cel mai mult, amestec de înșelăciune infantilă și ipocrizie mieroasă a adulților". Altul: „Altcineva decide întotdeauna pentru noi, a decis să facă din mine o «bunică», iată, costumul e gata, rolul e scris și o să existe întotdeauna sufleuri ca să mă ferească de lapsusuri". Altul: „Cu fiecare an, îi ajungem din urmă pe Vaillanzi, acum suntem aproape din aceeași generație..."

Și deodată aceste gânduri tac. O clipă de liniște, o scurtă melancolie a sfârșitului de petrecere sau, mai degrabă, un lung „înger care trece". Și extrema fragilitate a acelui corp de copil care se lipește de ea și rămâne imobil, pulsația mută, încrezătoare a unei vieți. „Pauline, nepoata mea", își spune ea, iar ideea de a se resemna i se pare aproape plăcută.

Serge le-a promis copiilor că-i duce în „galeria oglinzilor", unde trăiește vârcolacul. Toată lumea merge acolo, în alai, Louis primul deoarece, și cu ajutorul băuturii, se extaziază întruna de această casă insolită. Danièle îi arată anexa, explicându-i că odinioară, împreună cu colegii ei de liceu, organiza aici petreceri.

– Da, când am împlinit cincisprezece ani am dansat aici. O fată era să se răstoarne în cadă!

Louis o cuprinde și începe, fredonând, să mimeze un slow. „A dansat în anexa asta acum zece ani, își spune Laura... Chiar și în viața lor atât de tânără pot deja să numere cu deceniile..." Îi privește cum se leagănă ușor lângă șemineu. Știe că momentele ca acesta sunt foarte rare în viață și că ei încă nu știu, probabil, asta. „Ar trebui să le dau tot ce-mi mai rămâne de trăit! se gândește ea cu o fervoare subită, sinceră. Ce să fac cu toți anii ăștia?"

Alexis a găsit sub fotoliu o stea de mare. Serge, aplecat, îi dă explicații despre cum merg stelele de mare. E foarte în largul lui în acest rol de bunic tânăr.

Invitații pleacă. Danièle îi instalează pe copii în mașină. Familia Vailland se întoarce pe jos, locuiește pe bulevardul Bonne-Nouvelle. Laura și Serge rămân un moment în fața ușii, îi urmăresc cu privirea. Este o zi frumoasă de mai... Deodată îl văd pe Georges făcând cale întoarsă.

– Françoise avea o îndoială. Ne vedem duminica viitoare, da? O să vă arăt cum am amenajat terasa...

Își iau din nou rămas-bun. Françoise agită brațele, postată la intersecția dintre strada Bleue și strada Faubourg-Poissonière.

– La mulți ani..., spune Laura zâmbind și-l sărută pe Serge pe gât.

Intră amândoi. Apartamentul, cu toate ferestrele deschise, pare gol fără copii. O melancolie plăcută de după petrecere.

– Mă gândeam să mă duc să pictez puțin duminica viitoare, dar asta e..., oftează Serge.

Duminică dimineață, premoniția de la Marrakech devine realitate. O realitate puțin deformată, revizuită cum sunt întotdeauna evenimentele pe care le presimțim confuz.

Laura o vede pe femeia aceea, frumoasă, dar cam prea corpolentă, închisă în îngustimea cu geamuri de sticlă a cabinei telefonice și care, cu receptorul în mână, tastează un număr, un interminabil număr compus din cifre haotice pe care nu le alege, un apel spre nicăieri, spre un fantomatic altundeva. Prin geam, femeia pândește interiorul unei cafenele de care o despart numai lățimea trotuarului și forfota oamenilor care coboară în Gara de Nord sau se îndreaptă într-acolo. Un adolescent se oprește în fața cabinei, scoate din buzunar o cartelă telefonică și ia postura demonstrativă a celui care așteaptă. Femeia își apasă receptorul la ureche, degetele ei încep să se agite iar pe tastatură, dar nu scapă din ochi masa din stânga intrării în cafenea. O masă mică și rotundă, două persoane: un bărbat cu părul

încărunțit, buclat, o femeie tânără, foarte slabă, îmbrăcată cu o haină scurtă din imitație de piele lucioasă și niște jeanși negri. Două pahare în fața lor, două culori foarte crude, un galben acid, un roșu agresiv. Bărbatul trage spre el mâna iubitei, își lipește mâna aceea de umăr și de obraz, murmură un cuvânt cu mici grimase de felină fericită. Tânăra îl ascultă, zâmbind și ea, cu gura întredeschisă, și atingându-și buza de sus cu vârful limbii...

Adolescentul, nerăbdător, zgârie geamul cabinei cu tăișul cartelei.

Laura se întoarce și descoperă deodată că femeia care se preface că vorbește la telefon este chiar ea. Femeia aceea puțin greoaie, mai ales în comparație cu tânăra dindărătul geamului, mai ales în ochii adolescentului care-i ia locul în cușca de sticlă. Femeia care ocolește cabina, cu capul în jos, pleacă, traversează piața prin mijlocul mașinilor, încearcă să se piardă în mulțime. Și se lasă trădată mai întâi de claxoane, apoi de privirile amuzate ale bărbaților. O trecătoare rătăcită care nu reușește să iasă din piață, prinsă într-o încurcătură de oameni care sosesc sau pleacă, de semafoare, mașini, guri de metrou, vânzători care umplu trotuarele cu tarabele lor. Se învârte ca magnetizată de storul stacojiu al cafenelei Le Terminus...

Rupând vraja locului, scapă în cele din urmă și, într-un sfert de oră, ajunge acasă.

Toate acestea se petreceau așadar la cincisprezece minute de viața ei, de viața lor. Picioarele foarte subțiri ale tinerei, care se desfăceau și se închideau sub masă, mâna ei frecându-se de obrazul bărbatului, vârful limbii mișcându-se întruna pe buze.

Nu știe dacă pânda ei din cabina telefonică a precedat sau a urmat descoperirii plicului: o scrisoare, cu tutuială amoroasă, cu fragmente codate nu printr-un cifru, ci pur și simplu prin pomenirea unor amintiri necunoscute celorlalți. Și fotografia aceea. O siluetă filiformă, un chip neutru, fără frumusețe veritabilă... Dar foarte tânără! Nu știe dacă, înainte să dea peste scrisoare, nu surprinsese vocea lui Serge la telefon, vocea aceea lichefiată de diminutive. Tulburarea ei este atât de mare încât

crede că deja ghicise totul, auzise totul, înțelesese totul în dimineața aceea, la Marrakech.

Nu știe ce se face și ce se spune într-o asemenea situație. Începuturile de explicații care i se articulează în gură seamănă când cu un roman prost, când cu un interogatoriu care derapează într-o scenă de menaj. Nu știe nici măcar dacă dovezile sunt suficiente și dacă o femeie de vârsta ei n-ar trebui pur și simplu să închidă ochii.

„O femeie de vârsta ei...“ Revolta este, în ea, aproape musculară. Un reflex de supraviețuire. Instinctul de conservare. Se simte capabilă de grosolănie, de violență, de plăcerea de a umili. Sună telefonul. Serge: „Ce să cumpăr pentru Françoise, flori tăiate sau flori în ghiveci?“. Despărțirea ar însemna și asta: curiozitatea frenetică a lui Françoise, șocul pentru Danièle și apoi magazinul, partajul bunurilor, divorțul, drama burgheză... Nu! Orice, numai asta nu!

Laura se miră ea însăși de calmul ei în timpul prânzului de la familia Vailland. Georges îi duce să vadă terasa, pe acoperiș, recent pardosită cu dale și garnisită cu plante. Se vede până departe: cinematograful Rex, Sacré-Cœur și, oblic, statuile de pe frontonul Gării de Nord... O zi liniștită, caldă. Françoise smulge acele îngălbenite ale unui conifer, Georges arată cu degetul când într-o direcție, când în alta, ca să explice cum noile populații invadează cartierul, un ansamblu de case după altul. E subiectul lui preferat. Pare un bătrân comandant militar care constată ravagiile suferite de trupele sale. Serge, pe jumătate așezat pe balustradă, aprobă din cap fără să asculte. Are aerul unei feline sătule, blânde, da, un linx gata să toarcă. Laura se sprijină cu amândouă mâinile de balustradă. Ar fi foarte ușor să pășească peste ea. Mai puțin de o secundă. Ei n-ar avea timp să reacționeze. O secundă. Curtea de jos, care pare atât de mică. Fără îndoială, căderea ar semăna cu o înghițitură lungă de apă rece.

În lunile următoare, se simte ciudat de liniștită. Viața secretă a lui Serge se demistifică pe frânturi, pe felii, pe straturi.

Munca de verificare, de observare (dar nu de supraveghere, nu are nevoie de așa ceva), câteva descoperiri (dar nu căutări!), o simplă atenție la inconsecvența alibiurilor lui.

Există în această ștergere a colbului de pe o viață atât de apropiată și atât de puțin cunoscută descoperiri care rănesc mai mult decât altele. Uneori prin ironia lor involuntară: una dintre primele scrisori fusese strecurată în culegerea de povestiri de Hemingway, exact la pagina *Zăpezilor de pe Kilimanjaro*. Alteori prin rapiditatea cu care se spulberă un vis: acel cupon de zbor Paris-Sevilla. Orașul unde s-a imaginat adesea, împreună cu el.

Când rana unei noi descoperiri se estompează, vin constatările al căror ton detașat o ajută să înceapă și să termine fiecare zi. Găsește răspunsul la întrebarea care a făcut-o să sufere cel mai mult vreme de câteva săptămâni: „Cum a putut să nu remarce prima trădare, începutul acelui lung șir de minciuni?". Numai că nu exista un început sau, mai degrabă, acel început se situa cu mult înainte de căsătoria lor, Serge a trăit întotdeauna astfel. Iar dacă ea continua să nu-și dea seama de nimic era pentru că minciunile lui erau foarte vechi, învelite în miile de banalități ale vieții lor adevărate, confundate cu ele, indiscernabile. Ce putea ea să gândească adulmecând acel miros care-i plăcea atâta: terebentina cu care Serge își curăța pensulele? Era mirosul serii de duminică, al unui sfârșit de zi fericit, al aerului deja primăvăratic.

Viața lui Serge care se dezvăluie încetul cu încetul îi amintește de straturile succesive de tapet: un desen te mișcă prin naivitatea lui și imediat simți dorința de a desprinde toată acea crustă lipită și a ajunge la goliciunea zidului.

Ea știe ce o reține de la o explicație decisivă cu Serge. Trădarea lui nu se adaugă la viața lor, ci îi schimbă complet sensul. De la vârsta de douăzeci și doi de ani, ea a trăit așadar o viață misterioasă în care corpul ei, timpul ei, chiar prezența ei participau, fără ca ea să știe, la un joc de întâlniri, conversații, escapade

amoroase, plăcere, alibiuri mai mult sau mai puțin ingenioase, călătorii. Ea devenea un obstacol, apoi plăcerea de a ocoli acel obstacol, sursa unei ușoare remușcări, adesea chiar un punct de comparație, căci greutatea corpului ei sublinia, cu siguranță, subțirimea corpurilor tinere și ușoare. Fără să știe, ea avea un rol și îl juca, precum o hipnotizată care, inconștientă, îndeplinește gesturile comandate.

A trăit o viață care-i era, de fapt, necunoscută. Viața alteia. Și rarele lucruri pe care credea că le cunoaște își revelează, acum, ascunzișurile. Ca acel miros camforat al terebentinei: așa-zisele ședințe de pictură.

Ivirea acestei vieți noi seamănă, în ciuda durerii, cu o magie, cu unul dintre acele miracole ale timpurilor străvechi care, cu asprime, plămădeau realitatea, inversau susul și josul, transformau corpul omenesc în inele de reptilă.

Laura așteaptă nu pentru a aduna probe, ci pentru a se obișnui cu ființa nouă care este ea acum.

În august, petrec două săptămâni la Montalivet, un mic sat de pe coasta atlantică. Serge anunță zâmbind că va practica „bronzarea integrală". Se străduiește să expună la soare toate colțurile corpului său gol, rămâne ore întregi cu brațele împreunate la ceafă și picioarele desfăcute. Laura îl privește pe bărbatul întins, inert, care pare adormit sau mort, și își spune că acea piele din ce în ce mai înnegrită este pregătită pentru a plăcea unei femei tinere, că acel corp se pregătește pentru reîntâlnirea amoroasă.

În septembrie, două noi descoperiri se succed la un interval de câteva zile. Mai întâi, acea carte poștală din buzunarul interior al unei haine pe care Serge n-a purtat-o de ani de zile și pe care ea voia s-o pună, alături de alte vechituri, într-un dulap din anexă. Laura recunoaște scrisul feminin și chiar, i se pare, tonul deja întâlnit. Câteva fraze care exprimă regretul de a nu putea merge la Marrakech din cauza unei „operații stupide"...

Ca să nu sufere prea mult, Laura descifrează data, compară, confruntă, încearcă să uite de sine în acest rol de detectiv particular. Este vorba despre „călătoria lor de nuntă", în urmă cu cinci ani. Cea care a scris cartea poștală contramandase probabil în ultima clipă. Serge a avut atunci ideea acelei plecări decise într-un impuls: „După douăzeci de ani de viață comună!".

Apoi, într-o duminică (el a plecat la vânătoare cu Vincent), secretul acelui tablou. O pânză a lui Serge pe care ea o șterge de praf când face curățenie. Un peisaj de primăvară, caldarâmul unui chei sub o ploaie senină, amestecată cu soare, fâșia perlată a Senei, câteva barje arimate, silueta pietroasă a catedralei Notre-Dame... Poate că apasă prea tare. Pânza se afundă ușor în ramă. Laura o desprinde din cui și presează ca să o introducă la loc. Și deodată observă bucata de carton subțire care depășește marginea pânzei. O examinează, răzuiește cu unghia, trage ușor colțul cartonului... Tabloul este pictat peste o reproducere, una dintre acele vederi pariziene, în mai multe formate, care se vând turiștilor.

Își amintește duminicile când și-l închipuia pe Serge cu șevaletul lui, undeva pe insula Saint-Louis. Alte tablouri sunt fabricate la fel. Agățate, par cât se poate de autentice. „Ca viața", își spune Laura.

La începutul lui octombrie, se simte în sfârșit gata să-i spună totul, să-l asculte, să se despartă și să plece.

Pe 5 octombrie, Serge pleacă la vânătoare și, în pragul ușii, se întoarce ca și cum ar fi uitat ceva și îi zâmbește cu o expresie de tandrețe pe care ea n-a mai văzut-o de mult. Ea e emoționată, caută o urare, apoi înțelege că zâmbetul lui Serge i se adresează deja alteia, celei pe care o va întâlni.

Când, două ore mai târziu, poliția o înștiințează de moartea soțului ei într-un accident de mașină, gândul îi revine, absurd, pentru o clipă la acel cuvânt pe care nu reușise să-l găsească, la cele câteva silabe care ar fi putut să întârzie plecarea lui Serge și să-l salveze.

Alungă această idee care o împiedică să se mobilizeze pentru a pregăti instalarea morții, în ea, în casă, în viața ei, în mintea apropiaților și prietenilor. Se gândește mai ales la Vincent, vechi prieten, singurul punct solid în panica primelor minute. Fără îndoială, el va veni imediat, va ști ce e de făcut.

Ridică receptorul, caută febril numărul în carnetul familial cu persoanele sunate cel mai des. Nu e acolo. Ia cartea de telefon, deschide la Kerjean... Jean-Christophe, Jean-Claude, Marc... dar nici un Vincent!

Deodată înțelege că Vincent Kerjean n-a existat niciodată.

La institutul medico-legal, chipul lui Serge, crestat de cioburi, fără nici o expresie, nu-i amintește nimic. Ea reține doar acest detaliu: pielea gâtului e încă bronzată...

Mai târziu, când va avea din nou puterea să se gândească la viața lor, își va spune că acest ultim paradox le îngloba pe toate celelalte: un bărbat gol pe nisip, imobil ca un mort, corpul plin de soare și de așteptarea dragostei și același corp sub un cearșaf alb, în poziția unui bărbat adormit.

Paradoxul speranței

Va reuși să generalizeze repede cazul ei particular, întrebându-se ce îi oprește, în principiu, pe oameni să se sinucidă.

Primele zile de după înmormântare i se par totuși cel mai bun moment pentru a trage o linie. La ieșirea din cimitir, Danièle murmură, cu privirea plecată:

– Se pare că tata nu era singur în momentul accidentului. O cunoști pe persoana aia?

Întrebarea poate fi înțeleasă ca: „Mă bucur măcar că era cu prietena lui tânără". Sau: „Sigur știai de existența ei. Geloasă? Păi, la vârsta ta, trebuie să accepți o asemenea situație ca perfect normală".

Françoise Vailland îi telefonează des, vrea să afle noutăți. Prezența tinerei amante în mașină o incită. Amușină confidențele foarte proaspete, făcute în amețeala doliului, cele pe care mai târziu nu le va mai putea stoarce.

„Nu mă reține decât datoriile", se gândește Laura. Când descoperă suma lor, la bancă, i se pare prea „dramă burgheză", prea „secolul al XIX-lea". Da, doamna Bovary pe dos. Culmea! Apoi, din expresia abătută a consilierei, înțelege că așa stau lucrurile și, rușinată de parcă ea ar fi cheltuit toți acei bani, urmărește micile salturi ale creionului de la o coloană la alta: mai multe împrumuturi, vânzarea obligațiunilor, golirea unui cont de economii... Seara, reluând lectura grămezii de extrase de cont, își spune că viața amoroasă și secretă a soțului ei însemnase

şi transcrierea aceea: debit, retragere, descoperire... Ideea de a se omorî devine mai tentantă (îşi imaginează feţele lui Danièle, a lui Françoise, a consilierei) şi în acelaşi timp mai de neconceput (consiliera, Danièle, Françoise).

Nu, ar trebui să plece lăsând o casă foarte curată, o situaţie materială sănătoasă, o viaţă liniştită. Ar trebui să se ducă aşa cum pleci în călătorie.

Petrece mai multe zile renegociind termenele, revăzând dobânzile, căutând un agent imobiliar capabil să vândă micuţa cabană de vânătoare. Într-o seară, Marcel, care tocmai a făcut o livrare, ezită în prag, apoi mormăie cu o voce stingherită:

– Ştiţi, doamnă Baroncelli, eu şi nevastă-mea nu suntem bogaţi, dar avem nişte economii... Dacă vreodată o să vă fie prea greu...

Ea reuşeşte să-l asigure şi să-i ureze o seară frumoasă înainte de a închide uşa şi a se sufoca într-un hohot de plâns.

În seara aceea devine conştientă că nu numai datoriile o obligă să trăiască, ci şi speranţa atât de simplă, atât de umană de a vedea viaţa revenind spre ea, cu mirosul acelei ploi sub cerul tulbure de toamnă, cu acea frunză roşie de platan lipită de geamul camionetei lui Marcel, cu focul apusului pe strada Bellefond. Ştie că, atunci când va veni momentul, va trebui să ucidă mai întâi această speranţă.

În umilitoarea cursă după bani care durează un an întreg, singurul refugiu este ceea ce Serge numea cândva „filoteria“ ei. Nu întoarcerea la textele de filosofie, ci doar felul de a face din viaţa ei un obiect de reflecţie ca să sufere mai puţin. Se gândeşte tocmai la speranţă, la acea recuperare a vitalităţii atât de evidentă şi totodată atât de misterioasă, crampă carnală amestecată cu himerele cele mai nebuloase. Cazul ei este, desigur, extrem („paradoxal“, îşi spune ea cu un zâmbet amar), dar nici înainte ea nu încetase să spere, absurd, cu fidelitate. Iată, vara trecută, pe bacul care traversa estuarul Gironde, ea şi Serge,

orbiți de nesfârșirea însorită a apei. Știa deja cine era: o femeie înșelată care avea să petreacă două săptămâni de vacanță cu soțul ei. Și totuși, deodată, acea speranță neverosimilă, prostească, acea bucurie fulgurantă, acea așteptare. Poate noua ei frizură, una dintre acele frizuri cu adevărat reușite pe care cauți apoi, zadarnic, să le reproduci. Vântul îi ridica părul, îl umfla în soare. Traversarea a durat o jumătate de oră, poate. Și zece secunde pentru acea fericire subită, pentru acea credință, acea convingere că nu toate începuturile vieții ei erau deja epuizate.

Zece secunde de speranță... Laura deschide fereastra, strada este deja luminată de felinare, storurile magazinelor de cristale sunt coborâte și rămân aprinse numai firma restaurantului Pagoda de aur, magazinul cu haine pentru tineri și cafeneaua de la colțul străzii Hauteville. Nu, adevărata enigmă nu sunt aceste speranțe de zece secunde care se sfărâmă la o singură privire sceptică, ci speranțele lente, care ne înșală mult timp, împăcându-ne cu pașnicele noastre infernuri cotidiene. Enigma speranței care, zi după zi, a făcut-o să trăiască pe strada aceasta...

Întemnițarea ei în acest loc i se pare monstruoasă. O stradă, o viață. Se grăbește să găsească o justificare pentru această înrădăcinare: familie, copil, școala foarte aproape, munca, centrul orașului... Dar sunt numai alibiuri pentru prieteni și apropiați, în timp ce în ea însăși răspunsul este deja pregătit: o lungă succesiune de speranțe, adesea de nemărturisit. Iar una dintre primele a fost această Pagodă de aur.

Chinezii se instalează pe stradă în toamna lui 1974, la trei luni după ultimul prânz cu Beata, Alexandre și ceilalți. Acel prânz marchează un sfârșit, iar deschiderea restaurantului, un început. Laura crede mult în asta. Ideea unui străin intercalat între două magazine de cristaluri și porțelanuri îi place prin latura ei provocatoare. Și apoi, știe că acest amestec există deja în marile metropole ale planetei. La New York, la Sydney... Strada lor, mai ales seara, cu firma cu caractere chinezești, pare să dea într-unul dintre aceste orașe cosmopolite. Micul ziar al cartierului

vorbește corect despre Pagodă și se felicită pentru metisajul cultural. Prima dată, merg acolo să ia cina cu familia Vailland. Primire cu zâmbete, politețuri sâsâite, lipsa zgomotului, câteva cupluri de clienți care-și aruncă priviri pe jumătate amuzate, pe jumătate complice, ca niște compatrioți care se întâlnesc într-un oraș străin. Laura și Françoise se extaziază în fața varietății felurilor, numelor și gusturilor, precum și a adevăratei încercări care este mâncatul cu bețișoarele. Serge aprobă, ușor suspicios. Georges tace. O săptămână mai târziu, ea revine la Pagoda de aur cu Serge, de două ori. Are impresia bizară că nu sunt recunoscuți. Zâmbete neutre, cuvinte șoptite, nici o reflexie în privire. În acvariu, peștele pe care l-a văzut în prima seară pare și acum suspendat deasupra aceluiași smoc de alge. Își spune că pot să mai vină de douăzeci de ori, totul se va petrece la fel ca prima dată: zâmbete ca al lui Buddha, pași silențioși pe mochetă, un perete de sticlă între două lumi. Da, senzația că acolo, dincolo de ușa bucătăriei, se află un dragon verde, personalul este obligat să-l ascundă și să-l hrănească, iar venirea clienților reprezintă un deranj pe care numai datoria ospitalității îi obligă să-l tolereze.

După un an, restaurantul se închide. În cartier se vorbește despre o afacere cu droguri. „Dragonul", se gândește Laura. Un altul se deschide, la puțin timp, ceva mai departe pe stradă, preluând numele primului. Multe se deschid ici și colo prin Paris. Nu mai e exotic să mergi. Laura păstrează o anumită nostalgie după primul. Pentru încă o vreme, capătul străzii lor se pierde în forfota unui New York imaginar.

De altfel, această forfotă a modurilor de viață există deja. Ea devine o nouă speranță care îndepărtează zidurile din jurul magazinului lor, promite o depeizare, o face să trăiască în așteptarea noutății. Laura se duce adesea într-un pasaj de pe strada Faubourg-Saint-Denis ca să cumpere bețișoare aromatice indiene pe care le arde în magazin. Acest pasaj este un adevărat Bombay la Paris! Apar totodată mai multe restaurante turcești, băcănii orientale, bazaruri pakistaneze... Ziarul cartierului

publică o serie de articole despre bucătăria comunităților care trăiesc de acum în vecinătatea lor, asociațiile îndeamnă la toleranță și la vigilență în fața xenofobiei. Laurei i se întâmplă des să semneze petiții. Lumea aceasta în mișcare face timpul mai festiv, o împiedică să se întrebe de ce se află acolo, pe strada aceea, în magazinul acela cu instalații de baie, de ce anii trec atât de repede. Simte că trecutul reînvie, strada, îndeosebi când militanții asociațiilor organizează mitinguri, o duce cu gândul la revoluția de la Nisa. Dar, mai ales, prezentul seamănă cu începutul unei plecări care e doar amânată de pe o zi pe alta.

Într-o zi, totuși, entuziasmul îi este pus la încercare. Intră într-una dintre cafenelele proaspăt deschise, se așază aproape de bar și deodată își dă seama că este singura femeie din mica sală în care vechile mese de lemn au fost înlocuite cu mese de formica la care stau așezați bărbați, unii păstrându-și șepcile mari și negre, alții purtând pe vârful capului o bonetă brodată. Privirile sunt calme, condescendente și categorice: nu e un loc pentru femei, e un loc unde bărbații se adună, vorbesc despre lucruri importante, fumează, uneori joacă, locul unei femei care se respectă e acasă... Ea își înghite cafeaua în grabă, arzându-și gura, și pleacă, simțindu-și spatele și picioarele rigide sub privirile acum hilare.

Își amintește cafeaua de odinioară, Beauce, bodega care, ca o bornă, marca la colțul străzii frontiera între universul cristalului și clocotul popular al piețelor din Faubourg-Saint-Denis. La tejghea, puteai întâlni un vânzător de legume cu șorț de mușama, unul dintre pictorii care-și făceau veacul în atelierele de pe strada Maubeuge, pe proprietarul unui magazin de cristaluri, un negustor de blănuri de pe strada Hauteville, o prostituată care bea un pahar înainte să meargă la lucru pe strada Saint-Denis... Amestecul de populații pe care-l lăudau ziarul și asociațiile era, până la urmă, mai ușor ieri și mai ales nu avea nevoie să fie impus. Laura este uimită de această constatare, derutată de iritarea care-i atacă gândul: „De ce trebuie să admir modul de viață al bărbaților adunați între ei în cafeneaua aia sinistră, bărbați care

pe stradă merg cu trei metri în fața nevestei lor, o femeie care tropăie, ignorată, cu ochii în jos? Prin ce ar fi modul ăsta de viață superior față de existența burghezelor care vând pahare și vaze de cristal, existență de care eu am oroare, dar căreia trebuie să-i recunosc anumite avantaje, fiindcă aceeași burgheză poate să stea puțin de vorbă cu un vânzător de legume și își repede soțul dacă el îndrăznește s-o contrazică în aranjarea vitrinei? Și vitrinele sunt frumoase pe stradă, asta nu se poate nega!". Se căiește imediat, încearcă să se sprijine pe argumentele pe care le exprimă militanții asociațiilor, își cenzurează antipatiile... Această autocenzură îi amintește de vremea tinereții lor revoluționare: ziua când vindea *Cărticele roșii* aproape de piață și avusese proasta ideea de a le compara cu roșiile.

Serge acceptă, cam fără tragere de inimă, să ia cina într-un restaurant pakistanez, apoi într-unul indian sau turcesc, dar bucuria depeizării s-a stins. Ea reușește totuși să-și ascundă mult timp că această speranță a murit.

O nouă speranță se naște în 1980, la două zile după moartea lui Joe Dassin. Coincidența permite o datare atât de exactă. Moartea cântărețului provoacă o mică revărsare de gânduri iritante: dispare cel care-i cânta cântece de leagăn lui Danièle, au trecut doisprezece ani, aceeași viață, pe aceeași stradă, pentru totdeauna? „Întrebări blestemate ale unei femei de treizeci și patru de ani...", își spunea ea într-o încercare de glumă pentru a le stăvili fluxul care poate duce, știe asta, spre concluzii din ce în ce mai dureroase.

A doua zi, vede o nouă firmă: Tendances, și vitrina unde se desfășoară o întreagă punere în scenă: haine înconjurate de rachete de tenis, aruncate neglijent pe un scaun pliant... De la început, Laurei îi place numele magazinului, îi place prezența acestei tinereți care șochează pe strada cu cristalele ei de pe vremea bunicilor. De altfel, în ciuda *tendințelor* foarte puternice ale hainelor expuse, ea ar putea foarte bine să le poarte pe unele, da, jacheta aceea albastră de pe spătarul scaunului pliant... Așteaptă

o săptămână pentru a le da tinerilor timp să se adapteze, apoi, într-o zi, intră cu nonşalanţa studiată a unei trecătoare atrase de o primă privire. Muzica te obligă să strigi sau să taci. Jacheta albastră miroase a tutun de câteva zile. La naiba, prea strâmtă!

– Dacă am muta puţin nasturele ăsta? strigă Laura.

Una dintre cele două vânzătoare îşi lasă ţigara într-o scrumieră, se învârte în jurul Laurei, trage de partea de jos a jachetei. Laura se priveşte într-o oglindă şi, în aceeaşi clipă, printr-o dublă reflexie a unei oglinzi din spatele ei, vede ocheada rapidă a celor două tinere: ochii ridicaţi spre cer, buzele ţuguiate şuierând. Ceea ce, cu siguranţă, vrea să spună: „Ai văzut ce gabarit şi asta vrea să se-mbrace de la noi!".

Pleacă luând o eşarfă de batist galben. Va fi singurul lucru pe care Danièle va accepta să-l poarte fără a face nazuri.

Oarecum ca toate noutăţile, restaurante sau buticuri, care apar pe stradă, magazinul celor două tinere dispare destul de repede. Apoi reapare, apoi se închide din nou. Renaşte vânzând discuri. Dă faliment. Redevine magazin de haine. Are succes. Exhibă pe uşa de sticlă un articol dintr-o revistă care vorbeşte despre el. Suscită concurenţa la celălalt capăt al străzii. Îşi schimbă proprietarul. Trec ani. Zece, cincisprezece. Rămân neschimbate numele, Tendances, muzica foarte tare din interior, duhoarea de tutun. De altfel, cu timpul, Laura observă că „tendinţa" este de a elimina culorile, negrul înlocuieşte totul. Croielile strâmte o lasă perplexă, parcă ar fi haine pentru adolescente distrofice. „Şi totuşi nu m-am îngrăşat", murmură ea în faţa oglinzii din baie.

O petrecere, mai curând o „agapă", este organizată cu ocazia uneia dintre redeschiderile magazinului. Strada răsună până la trei dimineaţa. E cald, nu poţi închide ferestrele. Unii invitaţi sosesc pe motociclete. În disperare de cauză, Serge se instalează în faţa televizorului. Laura transformă larma nocturnă în obiect de studiu. Interiorul magazinului iluminat, tinerii care se deplasează cu paharul în mână, strigă din toate puterile ca să acopere

zgomotul muzicii și bubuiturile motoarelor, ies pe stradă, se așază pe bordură. Laura zâmbește: „Par să ne ignore, pe noi, bătrâni burghezi reacționari, pitiți în apartamentele noastre din spatele magazinelor. Dar, de fapt, tinerii ăștia au o nevoie teribilă de noi. Ce tristețe ar fi petrecerea asta dacă n-ar fi toți cârcotașii ăștia bătrâni care nu pot să adoarmă! Oricum, toate hainele astea concepute pentru adolescenți asexuați nu-și capătă sensul adevărat decât în momentul când trece pe stradă o caravelă de tonajul meu... Fata aia de pe motocicletă, ce scândură! Unde-aș fi acum dacă m-aș fi născut să fiu așa de slabă?". În mijlocul invitaților, distinge un tânăr care pare puțin rătăcit. Navighează printre cupluri, încearcă să se amestece într-o conversație în care nimeni nu aude pe nimeni, iese în stradă și deodată pleacă, întâi pe furiș, puțin încovoiat, apoi recăpătându-și pasul liber și lung al unui om care se plimbă bucurându-se de singurătate pe strada nocturnă. Laura îl urmărește cu privirea până la intersecția străzii Bleue. Uimitor, această evadare o face fericită.

A doua zi (o simplă coincidență), Serge o anunță că vor pleca la Marrakech. Ea reușește să se convingă că e vorba de o călătorie hotărâtă printr-un impuls, că așa ceva mai este posibil în viața ei, că până la urmă nu este atât de departe de acei tineri care beau vin alb prost, sub ferestrele de la INSTALAȚII DE BAIE – S. BARONCELLI.

La întoarcerea de la Marrakech își dă seama Laura cu adevărat, pentru prima oară, cât de mult s-a schimbat strada lor. Magazinele de cristaluri nu mai formează, ca altădată, un filon neîntrerupt, ci seamănă mai degrabă cu niște incrustații fragmentate, întretăiate de buticuri de haine, restaurante orientale și, adesea, spații goale.

Este, totodată, prima oară când simte un fel de compasiune pentru această stradă.

Când se naște această nouă speranță, Laura încă nu știe că este ultima. Totul începe, ca în precedentele, cu promisiunea

unei schimbări, a unui orizont nou, a unei acțiuni colective. Un imobil de trei etaje, într-o curte interioară de pe stradă, este ocupat de persoane fără locuință. Poliția blochează strada, asociațiile se mobilizează, Laura semnează printre primii o petiție, ziarul cartierului vorbește despre un „progrom" (ortografia publicației). Serge are un reflex de mic-burghez:

– Știi, n-am nimic împotriva imigranților tăi, am fost și eu unul. Macaronar împuțit, am trecut prin asta... Numai că, dacă mâine Marcel nu reușește să treacă, clientul de la numărul 15 n-o să vrea să audă nimic...

El greșește cobind. Forțele de ordine se retrag sub huiduielile manifestanților, iar familiile fără locuință se instalează. Câteva zile de efervescență creează agreabila beție a timpurilor noi. Mutarea are întotdeauna ceva festiv, chiar și în sărăcia unei clădiri ocupate ilegal. Solidaritatea se organizează: vânzătorii din piață aduc lăzi cu legume și fructe, brutarul un sac de baghete, Laura lasă la parterul clădirii trei pături de lână (dintre care una de copil, a lui Danièle). Comitetul de susținere cheamă un preot bătrân, urmat repede de o echipă de televiziune. Responsabilii politici își fac și ei apariția și vorbesc cu jurnaliștii de la radio. Laura îi cunoaște deja pe mai mulți dintre oamenii fără locuință: cele patru familii africane, copiii lor care par să aparțină tuturor, un cuplu mai în vârstă care pare să se țină oarecum la distanță, un bărbat, încă tânăr, puțin disprețuitor (mândru, se cenzurează ea imediat), care vorbește mai bine franceza decât ceilalți și intervine de obicei în fața televiziunii și a radioului. Liderul. Aduce mai puțin a african și mai mult a actor în rolul lui Othello. De altfel, în agitația prolixă a acelor zile, există ceva teatral.

Două evenimente survin aproape în aceeași zi: în primul rând, epoca eroică a instalării oamenilor fără locuință ia sfârșit, lăsând loc unui cotidian mai mult sau mai puțin liniștit; în al doilea rând, Laura descoperă viața secretă a lui Serge.

Se întoarce acasă, după ce-l văzuse la Terminus cu tânăra îmbrăcată în imitație de piele lucioasă. Mașinal, aruncă o privire

în curtea imobilului ocupat. O africană spală rufe într-un lighean de plastic albastru, doi bărbați așezați pe trepte fumează, un copil stând pe vine zgârie pământul cu un băț. Calmul unei dimineți de duminică. „Trebuie să le dau haina lui Serge...", se gândește ea și își amintește imediat că în acea haină a găsit cartea poștală care vorbea despre o intervenție chirurgicală. Simte față de ea însăși o ură aproape veselă. Nu poți decât să deteşti o femeie pe care o înșeli luându-ți atât de puține precauții. Este demnă de dispreț. Viața ei este demnă de dispreț. Dacă asta se poate numi viață. Traversează apartamentul și intră în bucătărie: micile bule de detergent de vase în cerul nocturn, proastă bătrână! În cameră, veioza cu abajur roz, o oglindă lângă pat, vestigii ale „recuceririi amoroase". Ce-ar putea să facă spre a se pedepsi pentru atâta prostie? Trebuie să existe o tortură potrivită. Și-o imaginează pe tânăra de la Terminus goală, în brațele lui Serge. Nu, ceea ce i-ar face cel mai mult rău ar fi să constate cu o obiectivitate... da, exact, medicală, ce se întâmplă între ea, Serge și acea tânără: se întâmplă că sexul soțului ei se deplasează de la vaginul ei la vaginul tinerei și că nu există nimic altceva în aceste amoruri extraconjugale, decât deplasarea sexului masculin, în „cazul" lor, între două sexe feminine. Totul e să constați frecvența, durata călătoriei între corpul soției și cel al amantei, calitatea alibiurilor. Deplorabil în acest caz, dar suficient pentru o toantă de genul ei.

Credea că poate să se umilească, să provoace o furie, o revoltă. Dar e mai degrabă descurajare, insensibilitate. Cu un pas automat, traversează apartamentul și vede haina lui Serge. Va trebui să le-o ducă săracilor. „Nu, nu acum, ar părea un cadou. Mâine, dimineața devreme..."

În cele patru luni care preced moartea lui Serge, aceste vizite matinale la săraci sunt o subțire linie punctată cu clipe în care nu suferă. Se duce de două sau trei ori pe săptămână, înainte de ora 7 dimineața. Curtea e pustie, câteva păpuși zdrențuite zac pe jos. Tăcerea, frunzișul imobil al unui copac, în mijlocul

curții. Ea intră în holul clădirii și depune pe un scaun ceea ce aduce: fructe, zahăr, o haină.

După moartea soțului ei, în octombrie, aceste dimineți îi vor lăsa în plămâni o ușoară dilatare de speranță. Până în dimineața aceea, ziua când se împlinea un an de la dispariția lui.

În ajun, recunoscând că un an era o durată simbolică suficientă, Laura a scos din dulap costumul de blugi pe care Serge și-l cumpărase cu două săptămâni înainte de accident. Costumul îl întinerea. Acesta era scopul lui. Ea a găsit în buzunarul pantalonilor două bilete de cinema, cu o dată și mai puțin distantă față de moartea lui: doar cinci zile...

Dimineața, remarcă pe bata pantalonilor o urmă de ulei. O freacă bine detergent pentru pete, pune pantalonii la mașină, îi usucă, îi calcă. Atunci când se prezintă la intrarea clădirii, e deja aproape ora 10. Se obișnuise cu o curte pustie, cu liniștea. Tânăra care apare pe scară o ia prin surprindere. E o africană înaltă, cu chip de copil uimit și ochii trași spre tâmple. Furia ei e atât de bruscă, efervescența cuvintelor între buzele ei e atât de violentă încât la început Laura se întoarce, crezând că femeia se adresează cuiva din spatele ei, în curte.

– N-avem nevoie de zdrențele voastre! Nu suntem boschetari aici! Ne dați astea fiindcă sunteți prea leneșă să le duceți la pubelă. Nu suntem pubele aici! N-avem nevoie de blugii dumneavoastră! Dați-i la boschetari!

Apar și alți locuitori, unii intervin ca s-o aprobe pe femeie. Privirile sunt acuzatoare. Indignarea este din ce în ce mai sensibilă. Se ghicește totodată și o oarecare dezamăgire: au crezut că venise o echipă de televiziune. Femeia se apropie, gesticulează, împinge cu o mână pachetul pe care Laura îl strânge în continuare sub braț. Buzele ei care eructează au franjuri albe, urma laptelui de la micul-dejun.

– Dar e costumul...

În descumpănirea ei, Laura voia să spună: „E costumul soțului meu care a murit acum un an, chiar în ziua asta“. Tace,

împinsă în continuare spre ieșire de înaintarea zgomotoasă a femeii. În curte, oamenii o înconjoară, se simte incapabilă să obiecteze sau să plece. Acum vorbesc cu toții. Câteva cuvinte punctează tărăboiul vocilor: „bogați", „nu suntem cerșetori", „rasiști", „avem dreptul"... Laura se împiedică de o piatră, pachetul alunecă, ea se apleacă să-l ridice, se îndreaptă cu privirea tulbure de lacrimi și, în gâtul sufocat, aceste cuvinte mute: „Dacă ați ști toți cine sunt eu: o proastă bătrână care se omoară ca să plătească datoriile soțului ei, înainte să se omoare de-adevăratelea. O femeie sfârșită..."

E salvată de o tânără, o militantă a comitetului local de susținere pe care a întâlnit-o deja de mai multe ori pe stradă. Scundă, firavă, cu pielea foarte albă și părul negru bogat în bucle groase și strălucitoare. Vocea ei joacă pe mai multe registre: salut cam golănesc, mustrare prietenească, șușoteală conciliantă făcând totodată cu ochiul. Mulțimea se împrăștie, majoritatea locuitorilor intră în case. Africana cea înaltă izbucnește iar, dar tânăra o abordează repede, o cuprinde de mijloc și o îndepărtează de ceilalți:

– Ascultă, Marie-Élise...

Încă un ton diferit, cel al confidențelor feminine.

– Elisabeth..., se prezintă ea după ce o conduce pe Laura într-o cafenea.

Vorbește mult, întâi adresându-se patronului, lăsându-i Laurei timp să-și îndepărteze cu o batistă micile pete de machiaj de sub ochi. Fumul unei țigări instalează între ele un văl care-i dă Laurei impresia că este mai puțin expusă privirilor. Elisabeth îi inspiră încredere de la primele vorbe. Laura nu-și dă seama cum, prin câteva întrebări și răspunsuri sau, mai degrabă, răspunzând la întrebările pe care Elisabeth doar le schițează, îi spune despre moartea lui Serge, povestea acelui costum de blugi pe care soțul ei l-a cumpărat înainte de accident... Elisabeth, fără îndoială ca să nu pară că-i stoarce acele mărturisiri, îi destăinuie dificultățile întâmpinate de ceea ce ea numește „lupta noastră".

Coexistența mai multor naționalități în clădirea ocupată provoacă adesea certuri.

– E foarte delicat, explică ea. Pentru noi, ei sunt pur și simplu africani, dar între ei un nigerian din sud nu poate suporta să fie vecin cu o familie provenită din nordul țării. Și apoi, e trist să spun, dar uneori am impresia că pe ei nu lupta noastră îi interesează, ci posibilitatea de a primi o alocație și o locuință socială nu prea departe de Paris...

Laura vede acum că chipul lui Elisabeth nu este chiar atât de tânăr pe cât crezuse în primul moment, în curte. Are niște cearcăne ușoare în jurul ochilor și o fină rețea de riduri între sprâncene. Trebuie să aibă vreo douăzeci și șapte, douăzeci și opt de ani, poate. „Ar fi putut să fie fiica mea, se gândește Laura. Fiica mea, acest chip frumos de femeie cu primele semne de îmbătrânire."

IV

Pe 5 octombrie se împlinește un an de la moartea lui Serge. De-a lungul acestui an, Laura s-a străduit să redea casei starea de locuință anonimă, epurată de orice ar fi putut trăda secretul vieții lor. La începutul lunii decembrie, ariergarda unei manifestații traversează strada lor. Vitrina magazinului INSTALAȚII DE BAIE – S. BARONCELII se face cioburi, iar câteva obiecte sunt furate, mai mult pentru distracție. Fără emoție, ea își pregătește sinuciderea, merge până la a curăța aparatul manual de ras al lui Serge, până la a-i simți tăișul pe piele. „O incizie la fiecare încheietură, apa caldă o să împiedice coagularea...“ Vederea amprentei lăsate de un picior gol pe dalele din anexă îi întrerupe gestul. „Ți-a fost frică și ai găsit o diversiune“, își reproșează ea a doua zi. Dar judecata nu stă în picioare. Este sigură că poate s-o ia de la capăt. Ideea de a fi fost reținută nu de vreo speranță oarecare, ci de urma unui picior lung, necunoscut i se pare chiar caraghioasă. „Da, urma asta, deja pentru a doua oară, își va spune ea o săptămână mai târziu. Amprenta asta și mirosul de cafea prăjită în aerul unei nopți de iarnă. Noile mele rațiuni de a fi.“

Adevărata rațiune este refuzul ei de a lăsa în urmă cel mai mic ungher de umbră: viața ei se dovedise cârpită peste tot cu asemenea umbre mincinoase, este așadar hotărâtă să o părăsească în deplină claritate. Ceilalți bănuiau sau chiar știau (acum e convinsă că Danièle știa) minciuna vieții ei. Ei bine, au să găsească în locul casei familiale un apartament-martor în

care nu subzistă nimic intim, iar în locul unei femei înşelate de la care este atât de plăcut să storci confidenţe, cadavrul ei.

Îşi acordă timp pentru a elucida apariţia amprentei piciorului şi a înţelege mai ales prin ce stadii intermediare a putut o fată care citea pe o plajă din Nisa *Judecăţi de gust* de Kant să se transforme în această femeie de patruzeci şi nouă de ani şi jumătate, o femeie care a prevăzut, pentru sinuciderea ei, până şi acea bentiţă care urma să-i ferească părul de orice dezordine prea personală sau rizibilă.

Această amânare se dovedeşte folositoare şi pe plan practic: la jumătatea lui decembrie, agentul ei imobiliar o contactează pentru a-i permite unui posibil cumpărător să viziteze cabana de vânătoare, ceea ce ea nu mai spera. Financiar, Laura se gândea că poate să se descurce chiar şi fără banii din vânzare. Dar astfel situaţia va fi şi mai clară. Mai ales că în acel adăpost de vânătoare a făcut câteva descoperiri stânjenitoare. Acea scrisoare, de exemplu, găsită în buzunarul unui rucsac agăţat la intrare. O scrisoare de la tânăra care se afla alături de Serge în momentul accidentului. Data putea indica durata aproximativă a relaţiei, fiindcă scrisoarea era scrisă la puţin timp după prima lor întâlnire, iar tonul era cel de la începutul unei legături amoroase, o anumită instabilitate de expresie trăda asta. De altfel, era vorba despre acea întâlnire: Serge o cunoscuse când ea ieşea din magazinul cu haine pentru tineri, faimosul Tendances... Laura şi-a amintit de seara deschiderii, de muzica până la 3 dimineaţa, de mulţimea de pe trotuar. Poate că printre invitaţi o văzuse pe viitoarea amantă, în seara aceea, privindu-i de la fereastră?

Descoperirea scrisorii, după atâtea alte indicii pe care trebuia să le elimine, o duce din nou cu gândul la munca unui detectiv particular specializat în adultere. Numai că adevărata crimă este viaţa conjugală însăşi. Iubiţii se căsătoresc şi, într-un fel sau altul, mai devreme sau mai târziu, ucid iubirea

şi îşi petrec restul vieţii îngropându-i cadavrul, ştergând urmele, elaborând false depoziţii pentru a-i înşela pe ceilalţi. Iar dacă nu se căsătoresc, o ucid oricum şi fug, luând fiecare puţina pradă de săruturi, remuşcări, înduioşări.

Vizitarea cabanei de vânătoare are loc într-o sâmbătă, o zi mohorâtă de decembrie, într-un amurg lung cu vânt şi ploaie. Doritorii, un cuplu încă tânăr, amândoi îmbrăcaţi ca nişte excursionişti, au îndoieli. La un moment dat, Laura se surprinde lăudând calităţile cabanei, de fapt locul escapadelor amoroase ale soţului său. Se opreşte, frapată de absurditatea decantată a situaţiei: într-un amurg rece de iarnă, într-o cabană pierdută în mijlocul unui lăstăriş umed, o văduvă îi conduce pe turişti să viziteze cuibuşorul de dragoste al defunctului ei soţ... Cumpărătorii, i se pare, îi ghicesc gândurile. Nu vor reveni, asta e sigur.

În tren, îşi spune că, toată viaţa, încercăm să camuflăm absurdul şi haosul sub discursuri foarte logice în aparenţă. Dacă azi ar fi fost puţin soare, adăpostul de vânătoare ar fi apărut sub o înfăţişare mai atrăgătoare şi, cine ştie, *promisiunea de vânzare* ar fi putut fi semnată curând între *proprietar* (ea) şi *cumpărător* (cuplul). Iar aceşti termeni drăguţi (e frumoasă o promisiune!) ar fi şters definitiv misterul locului şi durerea de a se afla acolo şi grotescul acelei vizite ghidate.

„De ce să nu le spun adevărul, se gândeşte ea, să le spun că aici, în încăperea strâmtă a acestui adăpost de vânătoare, am trăit cea mai violentă plăcere sexuală din viaţa mea? În somn. Cu un bărbat, Vincent Kerjean, care n-a existat niciodată şi pe care mi-l amintesc foarte precis, până la aluniţa de pe piept, deasupra inimii".

Întoarce ochii spre fereastra întunecată ca să-şi ascundă zâmbetul de pasagerul din faţă. E genul de zâmbet care se transformă lesne în lacrimi. Există foarte puţine lucruri pe care le-ar putea mărturisi. Acestui cuplu de cumpărători, lui Françoise, lui Danièle. Poate chiar mai puţin lui Françoise şi

Danièle decât necunoscuților. Să vorbească despre aluniță, despre ninsoarea de deasupra curții interioare de lângă anexă, despre moartea lui Joe Dassin, despre Clermont-Ferrand unde „violatorul" ei susține un doctorat, să povestească despre rușinea de a simți o mare antilopă albă posedată de o fiară, despre corpul bronzat al lui Serge pe plaja de la Montalivet... Să vorbească despre esențial. I se preferă discursurile, de teama haosului. Se vorbește despre viața de cuplu, dragostea maternă, îmbătrânirea naturală la o femeie începând de la o anumită vârstă... Se ține sub tăcere adevărul vieții. Într-o zi, discursurile se sfărâmă și e prea târziu pentru a reveni la esențial, căci haosul morții este acolo, dispersiunea pur chimică a acelui eu pe care ne chinuim să-l îmbrăcăm în moduri de a spune lucrurile...

Ar vrea ca acest tren să-și continue cursa la nesfârșit, ca scurta ei călătorie să nu se termine nicicând, să nu trebuiască să se întoarcă în casa unde a șters orice urmă a vieții ei.

Abia remarcă apropierea sărbătorilor. Cu câteva zile înainte de Crăciun, un telefon tradițional de la Danièle: „Încă nu știm... Da, ca anul trecut. Acolo sunt pârtii bune pentru copii... Dacă e destulă zăpadă..." Această conversație de cinci minute servește pentru a înlătura însăși ideea unei invitații. În aceeași zi, Françoise și Georges, pe tonul prietenilor la căpătâiul unei convalescente. Răspunde fără să se mai sinchisească dacă ei o cred sau nu: „Îmi pare tare rău, dar nu pot. Louis și Danièle țin neapărat să mă invite..."

Noaptea de Anul Nou este foarte friguroasă. Ea se trezește la 5 dimineața și stă un moment să sondeze întunericul, tăcerea din jurul ei, tăcerea din ea. „Ca într-un mormânt." Mai bine să se scoale.

Afară, strada e colorată cu ghirlande de lampioane. Și totuși această sărbătoare te duce cu gândul la un oraș mort. Ea

se află într-o casă moartă, într-un oraș mort. Trotuarul este ușor albit de chiciură.

Ezită o secundă, se duce în bucătărie și pune la încălzit apă pentru cafea. Mirosul de gaz i se pare ciudat, parcă ar fi al unui foc de lemne. Adulmecă aerul: e adevărat, miroase puțin a lemn ars. Coboară în magazin. Același miros, foarte slab, desigur, dar perceptibil în această noapte deosebit de calmă și de rece. Traversează culoarul, împinge ușa anexei și aprinde lampa de pe micul gheridon.

Nimic nu s-a schimbat aici. Singurul loc care n-a fost curățat. La ce bun? Tot trecutul acestei „galerii a oglinzilor" este acolo, în foarte vechea lui dezordine. Chiar și mica stea de mare de pe șemineu. Cenușa, câteva carcase calcinate de bușteni... Laura se lasă pe vine, atinge grămăjoara gri de lemn mistuit. Și începe să râdă încet, ștergându-și lacrimile și atingându-și fața cu mâna înnegrită.

Tocmai a avut o iluzie fugitivă, dar de care gândul ei se agață cu o forță disperată: i s-a părut că în cenușă se păstra o infimă căldură.

Soarele acestei după-amiezi de mai este de o violență veselă și sacrilegă. Cabana de vânătoare pare străpunsă de lumină. Laura lasă ușa și fereastra deschise, vântul puternic aduce parfumul greoi, mieros al ierburilor, țârâitul insectelor, sonoritatea frunzișurilor pline de păsări. Din podeaua udată de mișcările unei cârpe mari se ridică o căldură aspră, rășinoasă. E atât de cald încât Laura trebăluiește aproape goală, și-a pus doar una dintre cămășile găsite în micul dulap de la intrare. Senzația corpului său este foarte vie. Aplecată, măsoară greutatea sânilor care întind pânza cămășii, iar când stă pe vine există o forță indecentă în lărgimea crupei sale, ghicește asta, o energie animalică. Din când în când, se ridică, se duce până în prag și stă câteva minute să privească jocul soarelui printre crengi. Totul este frumos, prea frumos, prea viu, prea radios și zadarnic. Inutilă lumină, primăvară fără scăpare și această bucurie de a trăi, de a înflori, a aduna nectar, a procrea.

„Dacă ar ploua, ar fi mult mai suportabil, își spune ea. Începând de la ce vârstă începe o femeie să fie rănită de întoarcerea primăverii?“

În ajun împlinea cincizeci de ani. În rotunjimea cifrei se ascunde un fel de ironie. Față de rotunjimile corpului ei, față de bonomia acestei zile cu soare (viața continuă!), față de această amânare care ține de vânzarea, împinsă de la o lună la alta, a

stupidului adăpost de vânătoare: și dacă nu găsește cumpărător până la șaizeci de ani?

E o zi în care trebuie să fii fericită sau să nu trăiești.

Se întoarce în încăperea care i se pare foarte mică. În timp ce ea este o uriașă pe jumătate goală, o vandală apărută în mijlocul acestei delicate bomboniere de dragoste. A inundat podeaua, a aruncat afară, la soare, blana creață care o acoperea între pat și sobă, a alungat mirosul ușor dulceag al unui parfum răsuflat, spiritul casei. Va trebui să scoată și cele două săbii de pe perete, pistolul lung de operetă, cornul de alamă de deasupra patului. Tot decorul. Viața lui Serge... Își imaginează o zi de toamnă, o seară de sâmbătă, ceață printre copaci, sosirea în această cabană, plăcerea de a se simți puțin friguros, bucuria focului, a căldurii care începe să cuprindă încăperea, reflexiile flăcărilor pe lama săbiilor, gustul vinului amestecat cu mirosul focului de lemne, coaja tare a pâinii, brânza cumpărată din satul învecinat și tăiată cu un cuțit de vânătoare. Apoi patul acela, corpul slab al unei femei tinere, brațul ei foarte subțire care cuprinde gâtul bărbatului...

Asta o face încă să sufere, iar durerea nu se epuizează niciodată.

Ia un scaun, se așază la intrare, la frontiera dintre cuibușorul de dragoste și bacanala soarelui și vântului. Oglinda de pe ușa dulapului îi trimite reflexia ei. O femeie cu fața îmbujorată de căldură, cu părul în dezordine și goliciunea abia ascunsă de pliurile pânzei. Exact cum era în acel vis foarte carnal, zbătându-se în brațele fantomei numite Vincent Kerjean... Împinge ușa, oglinda se mișcă din fața ei și se umple cu frunziș însorit și cer.

Cum a putut să creadă atât de ușor în existența acelui bărbat, în partidele de vânătoare? Ar fi trebuit cel puțin să se întrebe de ce vânau tot anul. Sau, ceea ce era și mai evident, să se gândească la cealaltă fantomă, faimosul Wardy, câinele

dovedea o longevitate uimitoare, urmărind fazanii de mai bine de cincisprezece ani. Serge nici măcar nu s-a ostenit să-l îngroape și să-i inventeze un urmaș. Până în ultimele zile, până în ziua accidentului (pretindea, în ziua aceea, că pleacă la vânătoare), cele două fantome erau la întâlnire, ea le vedea în gând: Vincent și câinele lui. Odată l-a întrebat pe Serge: „Despre ce vorbești de obicei cu Vincent?". Întrebarea nu avea nici un ascunziș, dar Serge, pentru o secundă, se arătase încurcat, îngăimând un vag: „Păi... despre una, despre alta, nimic special". Această încurcătură o emoționase, parcă ar fi fost un copil prins cu o șotie. „Vorbesc despre femei, fără îndoială, ca toți bărbații...", s-a gândit ea atunci.

Acum știe că era vorba pur și simplu de lene: de ce să-și rafineze detaliile alibiului dacă naiva soție înghite prima versiune care i se prezintă?

A învățat de mult, gândindu-se la Serge, să evite indignarea, ranchiuna, dorința de a se răzbuna (pe cine, de altfel)? Încearcă, dimpotrivă, să-l apere: el ar fi putut să inventeze o pasiune sportivă, să se pretindă înnebunit după alpinism. A ales pretextul partidelor de vânătoare și al ședințelor de pictură. Era conștient că ea avea să-l creadă. Escalada montană, nu, hoinărelile printr-un lăstăriș de toamnă, da. Așadar o cunoștea cu adevărat, până la a ghici cele mai mici nuanțe ale celui care era el pentru ea.

Trebuie să uite scopul cunoașterii („să mă cunoască mai bine ca să mă înșele mai bine, asta e") și să păstreze cel puțin o aparență de tandrețe: el se gândea la lungile zile de toamnă, la cărările acoperite cu frunze uscate și își spunea că această tonalitate ar fi mai credibilă, mai potrivită cu natura profundă a soției sale.

„Cu... sufletul meu!" Zâmbește acru, aruncă o privire în încăpere: oare câte „suflete" au trecut prin patul acela, sub săbiile încrucișate și pistol?

Nu, ceea ce o făcea încrezătoare sau mai degrabă credulă era latura iremediabil desuetă a tuturor acestor lucruri: „amant",

„amantă", „adulter". Era ceva de secolul al XIX-lea, literatură. De altfel, ea a citit, la Maupassant poate, povestea amanților pe care un soț înșelat îi ucide tocmai într-un pavilion de vânătoare. În iunie 68 și mai târziu, la începutul vieții lor comune, ar fi fost culmea îngustimii burgheze să faci mare caz de toate vechiturile acestea matrimoniale. Bineînțeles, ea glumea spunându-i Beatei: „Mi-l împrumuți pe frumosul tău soț în seara asta?", dar tachinarea reflecta bine spiritul epocii. Se simțeau cu toții, întrucâtva, Sartre și Beauvoir.

De departe, aude strigătele excursioniștilor. I-a văzut de dimineață începându-și traseul marcat ce pornea de la gară. Au mers toată ziua, urmându-și itinerariul a cărui desfășurare trebuia s-o verifice din când în când într-o broșură. Acum sunt pe drumul de întoarcere, după o lungă buclă prin pădure.

– Frumoasă căsuță, spune o voce, e visul meu să locuiesc așa, în mijlocul unei păduri. Îți închipui ce fericire, ce simplitate...

Vocile se îndepărtează. Laura, ascunsă în interior, o vede pe fereastră pe femeia care încheie șirul și care se oprește din loc în loc să culeagă un buchet.

„Ce fericire, ce simplitate..." Laura privește încăperea: o masă, o sobă, un pat. Da, într-adevăr, o mare simplitate. Ca viața lor, de fapt. Au vrut să inoveze, să revoluționeze, să miște societatea din temelii, dar, la drept vorbind, viața lor înseamnă tot bunul și vechiul secol al XIX-lea. Această „garsonieră", tinerele amante, soția care îmbătrânește și chiar cele două lumânări de pe masă, pentru marile ocazii, fără îndoială. Nimic nu se schimbă, doar costumele, unele accente din tirade, o mică fantezie în coafuri și se poate rejuca piesa ca atare. Și chiar relațiile în permanență explozive cu fiica sa, în care ea vedea o întreagă bulversare a moravurilor. Totul era foarte clasic: fiica îndrăgostită de tată, în conflict cu mama, trioul consacrat. Ca și alternanța generațiilor: bunica Laurei, o bătrână cu reputație de boemă, mama, o burgheză uscată din Gap care o dezmoștenește (tot secolul al XIX-lea!) pe fiica ei Laura, așa-zisa

revoluționară, și, în sfârșit, Danièle, revenirea la ordine. Și sabiile acelea de deasupra patului, nici măcar nu este sigur că trebuie să vadă ceva dincolo de ele...

Se apleacă și se apucă iar să frece podeaua. Sub pat, cârpa scoate la iveală un vechi mocasin al lui Serge, apoi încă unul. Din piele de căprioară gri deschis, destul de uzați, cu tocurile tocite în semicerc de drumuri, de timp. Nici acest bărbat nu s-a schimbat. Același seducător aventuros cu picioarele goale în acele încălțări suple. Ca în iunie 68, pe Promenade des Anglais. Și-a păstrat genul până la sfârșit. Doar că, după căsătorie, ea n-a mai avut acces la viața hoinarului în mocasini. El a continuat totuși să existe pentru ceilalți. Da, toate acestea sunt de o mare simplitate. Ea se întreba odinioară cum putea soțul ei să accepte atât de senin rutina vieții lor într-un magazin cu instalații de baie, nu știa dacă trebuia să vadă în asta inconștiență sau o înțelepciune ca a lui Marcus Aurelius. Înțelepciunea rezida în acea pereche de mocasini, în lejeritatea unui șir de relații care se legau, se adăposteau în acea cabană de vânătoare, se rupeau. În deplină simplitate.

Cu aceeași nonșalanță o alesese pe ea, studenta de douăzeci și doi de ani care-și citea notițele pe o plajă din Nisa. Nu exista nici un calcul premeditat în spatele acelei alegeri, doar un început de atracție pentru femeile mult mai tinere decât el, o atracție care avea să crească o dată cu vârsta. Și lucrul acesta era, de asemenea, cât se poate de clasic. El îmbătrânea, amantele care se întindeau în acest pat sub săbii întinereau, corpurile lor se subțiau, tinzând spre inconsistența corporală a unei Lolite.

„De fapt, în ochii lui, am început să îmbătrânesc la douăzeci și doi de ani." Concizia formulei aduce o ușurare. Totul a fost spus, totul este clar, totul este redus la esența cea mai elementară. Laura se pune în genunchi și împinge cârpa cât de departe poate. Un obiect se rostogolește pe podea: un ruj. Cine? Cea ale cărei scrisori le-a găsit în *Zăpezile de pe Kilimanjaro*? Sau cealaltă, care n-a putut merge la Marrakech? Sau o necunoscută

care n-a lăsat nici o altă urmă? Rujul acela care se deplasa de pe buzele ei pe fața lui Serge, pe gâtul, corpul, abdomenul lui... Absurda simplitate a întregii situații și complexitatea diabolică a detaliilor care o fac, fiecare, să sufere. Tânăra femeie a trebuit să-și cumpere alt ruj și, de una singură, această scenă (intră într-o parfumerie, verifică nuanța) este insuportabilă.

Laura se ridică, se duce spre treptele micii terase. Soarele bate drept spre intrare. Excursioniștii care-și termină bucla trec pe cealaltă parte a pădurii. Le aude iar vocile. Dimineață, i-a văzut la gară: o duzină de persoane, unele mai în vârstă ca ea, altele mai tinere. Fericiți, excitați, volubili. Fugind, fără îndoială, de singurătate. Se imaginează printre ei, își dă seama că nu există nimic mai logic și mai uman decât această grupare de singuratici. Conversațiile din timpul popasurilor, ouăle fierte tari, roșiile, apa minerală cam caldă, poate nașterea unei simpatii...

Și deodată, calm, își mărturisește că moartea o sperie mult mai puțin decât perspectiva unei asemenea excursii amicale în soare.

Înțelege imediat că vizita ei pică prost. Şi totuşi Danièle i-a cerut să-i aducă de la cabana de vânătoare „câteva obiecte dragi tatei". Salonul marelui apartament este deja plin de lume, invitații stau aşezați sau în picioare, cu paharele în mâini.

Laura depune geanta la intrare, parcă ar fi nişte trofee: două săbii, pistolul, sfeşnicul şi carafa de cristal. Danièle pare mai slabă în taiorul de mătase foarte uşor, pe tocuri foarte înalte. Îi mulțumeşte cu un zâmbet vag, nu propune nimic, nu sugerează nimic şi totuşi nu pare nepoliticoasă. Îi lasă mamei alegerea, aceea de a pleca repede.

– Nu, dar luați un aperitiv..., intervine Louis.

Chipul lui Danièle rămâne surâzător, absent („Ce clasă!", îşi spune Laura, aproape nevenindu-i să creadă.)

Este aşezată lângă fereastra spre terasă, vede vălurirea cenuşie a parcului Boulogne, un cer plat, cald, fără relief de nori. Copiii vin s-o salute. Se apropie, vorbesc, se uită la ea cu precauție. Probabil că au fost preveniți împotriva oricărui contact prelungit cu această bunică devenită şi mai puțin frecventabilă după moartea bunicului într-un accident. Ochii îi trădează: o curiozitate în fața interdicției, atracția provocată de o reptilă încremenită pe o creangă.

Laura aşteaptă ca prin mulțimea invitaților să se formeze un pasaj pe unde să se furişeze spre ieşire. Cu o intensitate foarte fizică, îşi simte corpul care va trebui să se strecoare printre alte corpuri, printre priviri, printre frânturi de fraze. Va trebui să

atingă spatele acelei femei în taior gri deschis, să treacă prin povestea spusă de acel bărbat blond („... mă credeți sau nu, dar până la urmă a vândut...“), să se deznămolească de privirile care stagnează în mijlocul acelui grup feminin, lângă ușa salonului. Cinci sau șase femei ai căror ochi converg spre ea și imediat se îndreaptă spre exterior, dincolo de copacii pădurii.

„Ba nu, ele nici nu mă bagă în seamă... Nici nu știu cine sunt... Tocmai, eu nici nu sunt. O mobilă, o umbră. Mai puțin decât atât...“ Această inexistență este o adevărată ușurare. Tensiunea scade, își poate lăsa vederea să rătăcească în depărtare, fără a se întreba ce cred ceilalți despre ea. Nu cred nimic despre ea. Își trăiesc viața, în acest frumos început al unei seri de vară, într-un frumos cartier parizian, într-un mare apartament, în calmul agreabil al vacanței foarte apropiate. Toate acestea se petrec deja în lipsa ei, adică totul s-ar petrece astfel dacă ea nu ar fi acolo. Și totul se va petrece astfel când ea nu va mai fi. Ceea ce trăiește este exact ce se va întâmpla după moartea ei. Are șansa de a asista la această viață care va continua liniștită. Acel braț feminin care se întinde pentru a le propune vecinilor un bol de cristal plin cu fistic. Degetele care, cu un gest cam repezit, iau câteva... Brațul, ușoara febrilitate a degetelor, toate au deja loc după sfârșitul vieții ei. La fel și scurta apariție a copiilor, Alexis și Pauline, care aleargă pe coridor, ocupați cu joaca lor. Și grimasa malițioasă a acelui invitat chel care ascultă, pregătit să rostească o vorbă de duh. Și muzica răspândită dintr-o mașină care trece pe lângă clădire cu toată viteza. Așadar asta este moartea.

Se ridică de pe fotoliu, traversează salonul ocolind grupurile și cuplurile, se îndreaptă spre antreu. Are impresia că este invizibilă. Numai copiii, pe coridor, se îndepărtează la apropierea ei. Pe stradă, o femeie plimbă un golden retriever care șchioapătă puțin pe o labă acoperită de pansamente. Foarte distinct, Laura ghicește atât durerea câinelui cât și ulterioara vindecare, în acel viitor, acea viață care va dura fără ea.

De acum, totul se petrece ca și cum ea nu ar mai fi aici. Totul se reduce la aceste două emoții: durerea ghicită a câinelui, foarte asemănătoare cu propria ei durere, și viziunea unui viitor pe care-l vor trăi ceilalți și din care ea este deja absentă.

Acest client, de pildă, care dorește să cumpere o cadă. Este acolo, în fața ei, îi urmărește atent explicațiile despre calitatea emailului, despre diferitele tipuri de jeturi. Este foarte prezent în acest moment al serii. Un sexagenar arătos, cu părul puțin roșcat, tuns destul de scurt, fire de păr de aceeași nuanță pe încheieturi, gesturi sigure, privire deschisă, un bărbat solid și curtenitor. Mâinile lor se ating manipulând robinetele. Ea reușește să păstreze o voce detașată, profesională:

– Puteți primi și această pară de duș cu cap dublu, cu un sistem anti-răsucire...

Vocea lui rămâne la fel de calmă, dar pare să țină cont atât de intimitatea lor lângă o cadă care se umple cu apă caldă cât și de o posibilă prelungire a acestei intimități neformulate. Pentru o fracțiune de secundă, ea și-l imaginează pe bărbat urcând în apartament, dându-și jos haina, desfăcând nodul cravatei. Gesturi banale, dar pe care ea le crede deodată așteptate, logice. El are mici paiete aurii în jurul pupilelor. Tipul de bărbat care impune lucrurilor, spațiului liniște și echilibru. Micul-dejun în compania lui, într-o duminică, nonșalanța soarelui într-o fereastră deschisă.

Ea remarcă punctele de cocleală de pe cuprul manetei. Oare le-a văzut și el? Acele pete evocă timpul, învechirea modelului care era nou acum șase ani, în ziua când Serge instala acea cadă... Nu, bărbatul nu le vede. Semnează cecul, se interesează de durata livrării, pleacă. Timp de câteva zile, ea se surprinde sperând să-l revadă. Apoi, în ziua livrării, înțelege că acea cadă aparține vieții viitoare a celorlalți, unde nu mai este loc pentru ea.

Aceeași impresie în timpul vizitei lui Alexandru cel Mare. El vine („descinde", spune el întotdeauna) la Paris de două sau

trei ori pe an, o sună, iau prânzul împreună. Până la urmă şi-a găsit genul şi ocupă cu satisfacţie limitele personajului pe care-l căuta din tinereţe: intelectualul de provincie (Grenoble), foarte implicat în viaţa locală, rezonabil de mândru de trecutul său revoluţionar. Citează nume, sigur că toată lumea din capitală trebuie să-l cunoască pe cutare regizor din Grenoble, pe cutare jurnalist vituperator de la cotidianul local. Faţa i s-a îngroşat, vocea îi este marcată de indulgenţa unui revoltat potolit. E sculptor şi în acest moment lucrează la o comandă de la primărie. Laura îşi imaginează un bloc de piatră, o formă născândă. Încă o viaţă care va dura dincolo de viaţa ei... Alexandre o simte distrată şi începe să spună povestea repetată la fiecare vizită: el şi Beata, cu mai bine de douăzeci de ani în urmă, o fermă pierdută în Alpi, începuturile lui de sculptor şi, ca să-şi asigure pâinea de toate zilele, olăritul. Beata duce cutii cu farfurii şi castroane la piaţa din capitala regiunii. Într-o zi, maşina alunecă pe un drum îngheţat, un accident fără gravitate, dar din toată încărcătura rămâne numai un morman de cioburi. Or, în ziua aceea, ea transporta pe portbagajul de deasupra maşinii câteva sculpturi ale lui Alexandre, destinate unei expoziţii. În mod miraculos, acestea rămân intacte.

– Aş fi preferat contrariul. De pe urma oalelor trăiam noi!

Laura a auzit deja povestea de mai multe ori. Singura noutate este acum acest gând: „O să povestească despre spargerea farfuriilor peste un an, peste cinci, când eu de mult n-o să mai fiu aici. Şi o să aibă exact acelaşi zâmbet grosolan anunţând că ar fi preferat să-şi sacrifice sculpturile..."

La întoarcerea de la acest prânz, nu recunoaşte strada, parcă s-ar fi turnat un film despre o catastrofă: trombe de fum cenuşiu, sirene, strălucirea căştilor de pompieri. Clădirea ocupată de persoanele fără locuinţă arde. Ultimele luni au fost punctate de incidente. Lumea afla că sudanezii se încăieraseră cu malienii sau malienii cu camerunezii, nu se ştia exact. Apoi, într-o zi, poliţia a interogat-o pe o femeie care, în camera ei de

la parter, practica excizii. Noi încăierări şi, în sfârşit, acest incendiu. Dar, mai ales, lovitura de teatru: persoanele fără locuinţă ocupă sediul comitetului de susţinere! Laura aude sub ferestrele ei o discuţie aprinsă între membrii asociaţiilor:

– Ascultă, doar n-o să-i dăm afară!

– Copiii deja mi-au stricat computerul...

Într-o pornire de furie, se gândeşte că şi-au făcut-o cu mâna lor, dar se corectează imediat, fiindcă această situaţie tragicomică este totodată propria ei înfrângere, năruirea unei întregi părţi a vieţii ei, cea mai plină de credinţă, de idealism. Îşi spune doar că revoluţiile şi utopiile au devenit în zilele noastre destul de mediocre şi că foarte repede vor ajunge la capătul lor logic – profanarea ideii iniţiale. De altfel, moartea acestei idei este însoţită de acum de încâlceala comică în care revoluţionarii îşi salvează computerele de asaltul protejaţilor lor de ieri.

Seara, depune la intrarea sediului ocupat un pachet cu şase litri de lapte şi mai multe cutii de paste. Înăuntru, în spatele ferestrelor, se văd copiii care se joacă de-a manifestaţia, agitând pancarte cu slogane care îndeamnă la toleranţă.

Incendiul pare să accelereze scurgerea zilelor care-i mai rămân de trăit. Se produce o suită de evenimente, fortuite pentru ceilalţi, dar pe care ea le ştie strâns legate. Într-o duminică, aproape de Operă, acel cuplu pe motocicletă. I se pare că-i recunoaşte: tânăra a cărei subţirime aminteşte de insecta numită călugăriţă şi partenerul ei, văzuţi la deschiderea magazinului de haine, în seara aceea zgomotoasă când strada nu dormea. Sosirea lor pe motocicletă avea atunci o aparenţă de libertate. Îşi aminteşte de efortul ei de a crede în acea libertate, în şansa pe care o aveau ei de a zbura pe motor prin noapte, într-o direcţie necunoscută, spre mare... Astăzi îi vede îndepărtându-se de un distribuitor de bilete şi mergând spre motocicleta parcată pe trotuar. Vorbesc sau mai degrabă continuă o ceartă tocită de dezgust, de plictiseală. Limba nu este doar

murdară, ci murdărită, parcă pentru a demonstra că materia lumii este această țesătură de cuvinte amestecată cu mirosul urât al țigării, cu scuipații rapizi ai tânărului, cu urâțenia chipului cenușiu, al părului vopsit și gras al tinerei. „Băga-mi-aș... Scârbă... Freci la cap...“ Obiectul disputei lor gâfâite este o factură pe care cineva a uitat s-o plătească, o linie telefonică tăiată. „Viața de zi cu zi a tuturor, destul de burgheză, de fapt, doar că exprimată destul de grosolan. Particularități de traducere...“ Ei încalecă pe motocicletă și se pierd în norul albăstriu al circulației.

Mai este și ziua când Laurei îi este teamă să se întoarcă acasă. Trece prin scuarul Montholon, unde tinerele mame ocupă toate băncile. Una dintre ele vorbește mai tare decât celelalte, bucuroasă de atenția lor, de privirile pe care i le aruncă ele copilului ei: un bebeluș cu pielea foarte negricioasă și părul creț. Tatăl vine să li se alăture, cu brațele încărcate cu sacoșe de la supermarket.

– Anul trecut, le explică mama vecinelor de bancă, am făcut Spania. Barcelona, Madrid, Sevilla și așa mai departe... Dar acum trebuie să așteptăm până începe William să meargă și apoi, să iei avionul cu un copil, știți cum e...

Laura ridică ochii spre tată. Și îl recunoaște. Othello! Da, e fostul lider al oamenilor fără locuință. Africanul frumos care aduce a actor. Poartă niște blugi deschiși la culoare și un tricou cu un mic crocodil pe piept. Laura înțelege că ar fi logic să se bucure de această schimbare de roluri, de această integrare perfectă. Da, fără voia ei, se ivește o întrebare: „Totul pentru asta?“.

Știe că toate aceste bucle bine închise ale vieții ei sunt astfel pentru că ea le pândește, remarcând doar nodurile lor. Altfel, și aperitivul de la Danièle, și prânzul cu Alexandre, și tânărul cuplu pe motocicletă, și acest Othello căsătorit nu ar fi decât niște curiozități repede uitate. Se gândește la asta deschizând o carte poștală – un scris oarecum familiar, o semnătură cu

monogramă complexă. Conținutul o ajută să-l identifice pe expeditor: Guillaume. O invită la susținerea tezei sale de abilitare. La Clermont-Ferrand... Își amintește de prima invitație, cu peste cincisprezece ani în urmă, pentru doctorat, revede orașul unde, în gând, se întâlnește uneori cu „violatorul" ei...

Hotărârea e luată în câteva secunde, închide magazinul, pleacă la gară fără a încerca măcar să afle mersul trenurilor. O noapte la hotel, în acel oraș pe care și l-a închipuit întotdeauna rece și cenușiu și care se dovedește, la acest sfârșit de iunie, sufocant, orbitor din cauza soarelui, aproape meridional. Își petrece dimineața plimbându-se pe străzile care dau uneori spre întinderea colinelor, mici străzi însorite ale căror case par nelocuite, cu obloanele trase, umbra ei pe un zid, timpul încetinit, impresia că este în afara acestei vieți... La universitate, greșește clădirea și intră în sală când Guillaume și-a început deja expunerea. „Gnoseologie... Câmp cognitiv... Abordare pur epistemologică..." El seamănă cu un uriaș copil simpatic și chel, mult mai copil decât în tinerețe. Fruntea îi lucește de transpirație, urechile i s-au înroșit. Nu pare s-o fi recunoscut. Discret, ea își îndreaptă privirea într-o parte, apoi în cealaltă: soția lui Guillaume trebuie să se afle în public. Blonda din rândul al doilea care-l privește pe aspirant fără să clipească? Sau bruneta, la distanță de două scaune? Fata înaltă și osoasă de lângă fereastră? Aproape fiecare dintre femeile acestea ar putea fi soția lui Guillaume.

El vorbește, cu un mic zâmbet crispat pe buze și o privire vagă în spatele ochelarilor. Oare a remarcat prezența ei? Mai este ea de recunoscut, după atâția ani? Mai există vreo legătură vizibilă care le unește corpurile, viețile? Își mai amintește el de seara violului? El își continuă expunerea, evocă teoria cunoașterii, dar adevărata cunoaștere ar fi să știe dacă acea legătură există, dacă acea seară formează între ei o impalpabilă zonă de intimitate foarte puternică, poate chiar mai puternică decât ceea ce-l leagă de soția sa. Da, adevărata dezbatere ar fi să-l întrebe asta în fața sălii și să vorbească despre acest lucru, fără a

ascunde nimic, într-o deplină transparență. Se vede ridicându-se, își imaginează privirile perplexe, expresiile incredule, spaima lui Guillaume. De altfel, chiar dacă acest elan de sinceritate ar fi posibil, ce ar afla ea? Că el a trăit toți anii aceştia revenind adesea în camera de cămin unde se luptaseră în jurul unui gest carnal pe care el îl dorea atât de mult în acel moment, bietul virgin, şi care de atunci a devenit pentru el o rutină conjugală mai mult sau mai puțin cotidiană? Adevărul ar vrea ea să-l știe? Sau mai degrabă această constatare strict vizuală: un bărbat, o femeie, la aproape treizeci de ani după tinerețea lor, se regăsesc într-un oraş înălbit de soare, într-o sală unde se desfăşoară un ritual extraordinar de absurd, în mijlocul tuturor acestor oameni care nu știu nimic despre secretul lor.

Se ridică şi, cu capul plecat, se strecoară spre ieşire şi închide ușa în urma ei cu precauție. Vocea lui Guillaume se aude încă: „... chiar şi fără a reveni la opoziția kantiană între transcendental şi empiric...“ Rămâne o clipă pe hol, pierdută în forfota studenților. Singura soluție ar fi să dea buzna în sală, să răstoarne scaunele, să strige, să întrerupă discursul lui Guillaume, să-i trezească pe oamenii aceia, să le vorbească despre moartea atât de apropiată, despre moartea pe care ea o trăieşte deja, să-i convingă să plece repede, nu contează unde, departe, spre mare, spre calea ferată care pornea din Nisa şi şerpuia prin interiorul teritoriului, spre un alt timp, spre o altă viață...

Pe 29 iulie, o sună agentul ei imobiliar: s-a prezentat un cumpărător pentru cabana de vânătoare, tocmai a semnat promisiunea de vânzare, în trei luni sau mai târziu (deci la sfârşitul lui octombrie) tranzacția se va putea face.

Astfel, ea cunoaşte aproape la zi ceea ce-i rămâne de trăit. Cum ar trăi lumea dacă fiecare şi-ar cunoaşte data morții?

Încearcă să înceţoşeze precizia duratei cu aceste întrebări sofiste, cu „filoteria“ sa, cum spunea Serge. Lipsa fricii o liniştește.

În căldura începutului de august, străzile sunt statice, pustii, storurile magazinelor coborâte. Dacă nu crezi nici în flăcările

infernului, nici în pajiștile paradisului, viața de apoi trebuie să semene tocmai cu acest oraș adormit. Praf pe geamuri, inutila libertate a trotuarelor, mirosul de piatră uscată. „Un infern cât se poate de suportabil", își spune ea ca să dezamorseze dinainte orice tresărire de angoasă, orice milă față de sine.

Panica o cuprinde prosteşte, în primele zile din septembrie, pe o stradă încă estivală din arondismentul al treisprezecelea. Tocmai a plecat de la un client şi, ca să evite intersecția cu bulevardul Gobelins, unde animația toamnei se face deja simțită, o ia printr-un pasaj gol, asemănător cu „infernul ei suportabil". Deodată, un restaurant chinezesc. O fațadă clasică pentru acest gen de local, cu „jad" în denumire şi caractere de plastic roşu. E închis, iar în vitrină e expus un acvariu. Laura se apropie, scrutează sala care pare abandonată de mult. Doar în acvariu acel peşte roşu, parțial albit de vârstă, își agită încet înotătoarele şi voalul cozii. Soarele, uşa sub care se stivuiesc pliante şi plicuri, liniştea... şi acel peşte uitat.

Panica vine din interior, răsuceşte muşchii abdomenului, comprimă plămânii. Ea nu mai poate să respire, nici să-şi desprindă privirea de ochii tulburi ai peştelui care pare s-o examineze. „Apa asta verzuie e oceanul lui, cubul ăsta de sticlă universul lui şi un du-te-vino de la un perete la altul, viața lui... Ca mine." Se simte în acel lichid, între doi pereți de sticlă. De fapt, întotdeauna a trăit astfel. Un du-te-vino cotidian, într-un spațiu restrâns, până la moarte. Ca să poată respira din nou, ar trebui să spargă vitrina, să ia acea temniță de sticlă şi să-i verse conținutul în mare.

Fuge cu paşi mari, fără să vadă nimic, evitând trecătorii, alegând străduțe pustii. Oraşul este necruțător, fiind populat de toți aceşti oameni bronzați, revigorați de vacanță, nerăbdători să se arunce în agitația pariziană.

Acasă, se repede la telefon, o sună pe Françoise Vailland, nu-şi ascunde nici răsuflarea întretăiată, nici panica, se detestă pentru slăbiciunea ei şi pentru tot ce spune, revendică dreptul

de a fi slabă, de a stârni mila cuiva, de a fi ajutată. Françoise răspunde cu o generozitate şi o solicitudine oarecum victorioase, ca şi cum ar vrea să spună: „Ei bine, draga mea, te gândeai că ai să scapi fără ajutorul nostru, dar, cum vezi...“ Georges intervine de la al doilea aparat şi, în doi, îi aruncă un colac de salvare: o cină la ei, peste trei zile.

O singură privire îi este de ajuns ca să constate că e vorba de o logodnă. Françoise o întâmpină şi mai vorbăreaţă ca de obicei, înecând această întâlnire premeditată sub un debit vesel de peţitoare:

– Georges şi-a invitat un fost coleg, un tip foarte simpatic, o să vezi...

Bărbaţii sunt pe terasă, Laura îi vede din antreu. Acea terasă, cu doi ani în urmă: ea, Serge, balustrada peste care era atât de uşor să păşeşti...

Françoise o conduce acolo, „logodnicul" se întoarce, o secundă de stinghereală şi imediat recăpătarea mondenă a controlului, toţi vorbesc în acelaşi timp, se interesează de plantele lui Françoise, se miră de căldura acestei seri de septembrie („încălzirea climei", susţine „logodnicul", care în tinereţe a văzut de multe ori Rinul îngheţat).

Laurei îi este greu să urmărească discuţia. Bărbatul seamănă mult cu clientul care, la sfârşitul lui iunie, a cumpărat de la ea o cadă. Acelaşi contur al feţei, aceeaşi nuanţă roşcată a părului (şi aceleaşi fire roşcate la încheieturi), un sexagenar arătos ca şi celălalt, aceeaşi impresie de soliditate şi echilibru. Asemănarea devine şi mai stânjenitoare – paralizantă – când Laura îşi mărturiseşte că l-a dorit, aşa cum poate o femeie să dorească un bărbat, pe clientul din iunie. Ar fi vrut ca el să urce în apartamentul ei, să rămână, să facă dragoste, să înceapă să trăiască împreună... Acum, toate acestea par ciudat de aproape de

a se realiza. Ea este pe cale să-și împlinească dorința de atunci. Masa înaintează, „logodnicul", discret, dar, clar, aruncă punți de cuvinte înspre ea, îi deschide subiecte. Peste trei ani se pensionează. O casă la țară, aproape de Agen. Vara trecută, Indonezia. Îi place să sculpteze în lemn... Françoise și Georges joacă rolul unor cutii de rezonanță, amplificându-i, în ecou, fiecare povestire.

Laura ascultă cu sentimentul șovăielii în pragul unei vieți noi. Sufocarea nu-i trece, ba chiar crește. Ceasul bărbatului, un ceas frumos cu două cadrane mai mici în cel mare, cravata lui, gâtul ras în mod evident cu o oră înainte de cină... Viața în care ea poate intra fără efort. Doar un pas pe care ceilalți îl așteaptă: bărbatul cu siguranța celui care-și cunoaște valoarea, familia Vailland cu agreabila certitudine că face o faptă bună.

O cursă întinsă, viața aceasta pregătită pentru ea. Așadar nu frica de moarte o sufocă, ci posibilitatea acestei existențe pe care slăbiciunea ei ar putea-o face s-o accepte. Un pește în acvariu, da, s-ar putea resemna cu asta, ar trebui numai să întrebe, de exemplu, câte ore durează drumul până la Agen, să spună ceva despre Indonezia (dansurile? măștile? defrișarea? probabil că a citit despre asta în ziare), ar trebui să se agațe de subiectele pe care el le deschide cu atâta generozitate.

Îi privește pe toți trei, perfecți în rolurile lor, în fața acestei femei neîndemânatice, această Laura Baroncelli, văduva Baroncelli, care tușește stângaci după o înghițitură de șampanie. În fond, e un complot. Ei știu de ce are ea nevoie. E dezorientată de moartea soțului, se pierde cu firea, trebuie readusă pe linia de plutire. Ea îi privește, îi ascultă, sufocarea ei amintește de febra unui animal hăituit. O lovitură de grație sau ultima tresărire de revoltă?

Se revoltă, fără a lăsa să se vadă nimic, ba chiar se stăpânește mai bine, silindu-se să zâmbească, să răspundă. Revolta ei înseamnă vorbele care sună în ea cu acuitatea unor picături reci pe o dală: „Ei îmi propun un sfârșit de viață onorabil. Un model de sfârșit de viață. Un bărbat de șaizeci și doi de ani, o

femeie care anul viitor împlinește cincizeci și unu, un cuplu care o să meargă de mână spre moarte. Ideea că s-ar putea inversa vârstele, că aș putea să-mi doresc o întâlnire diferită, o aventură li s-ar părea, fără îndoială, indecentă, aproape obscenă. Nu, așa cum sunt, nu pot spera ceva mai bun. La urma urmei, are aceeași vârstă ca Serge. Deci... Un sfârșit de viață lung și liniștit. Ceasul ăsta cu trei cadrane pus pe noptieră, tic-tacul lui adormitor. Până la sfârșit!".

Se ridică sub privirile lor perplexe și se apropie de fereastră:

– O s-o deschid ceva mai mult, uf, căldura asta!

Françoise se repede spre ea:

– Dar sigur, Lolo, trebuia să-mi spui mai devreme...

Este, în vocea ei fals îngrijorată, mulțumirea unei pețitoare care-și vede târgul aproape de reușită și chiar de a avea ca deznodământ scena aceasta teatrală: logodnicei i se face rău de la prea multă emoție.

Laura se așază la loc, Georges o ajută pe soția lui să ducă farfuriile în bucătărie, invitatul vorbește despre diferența dintre cele două vinuri de Bordeaux. Ea suferă mai puțin, căci tocmai a descoperit obiectul care-i condensează disconfortul: pe măsuța cu ziare, o bilă de sticlă cu un scorpion înăuntru, încarcerat în transparența falsei ambre, un suvenir din Sahara, fără îndoială. Ghicește imposibilitatea de a respira a unei ființe vii turnate în acel lichid care încremenește repede. Se simte ea însăși cufundată în acea atmosferă moale, vitroasă și care se solidifică din ce în ce mai mult. Nările, gura, plămânii umplute cu acea gelatină...

Pleacă împreună de la familia Vailland. „Logodnicul" îi propune să o conducă acasă. Ea refuză, invocă un pretext neverosimil când el îi cere să o revadă („Plec mâine, pentru o lună sau două...") și pleacă luând-o pe o străduță, apoi pe alta, parcă pentru a încurca urmele.

Noaptea, sticla lichidă din jurul ei devine arzătoare, ea îi respiră grosimea vâscoasă, se sufocă, revede întruna scorpionul, resimte aceeași fixitate în propriul ei corp, în alegerea mișcărilor

pe care mai are libertatea să le facă: este liberă să accepte sfârșitul de viață cu „logodnicul“ sau să rămână singură în acest magazin cu instalații de baie (până la moarte!) sau să facă după cum prevăzuse, să se omoare îndată după vânzarea cabanei de vânătoare, la sfârșitul lui octombrie. Vastă alegere! Și dacă viața de după moarte însemna acea sufocare permanentă în curgerea caldă a sticlei?

Se scoală, aprinde lumina și, ca să-și abată gândurile, se duce după catalogul pe care Françoise i l-a dat înainte de plecare. E o selecție de călătorii și croaziere pentru vârstnici.

A doua zi, sună la familia Vailland. Vocea lui Françoise e demonstrativ înțepată, distantă. Fără îndoială că „logodnicul“ a informat-o deja despre purtarea bizară a văduvei Baroncelli. Laura îi cere să se vadă. „Da, dacă vrei, am de făcut cumpărături la BHV[1], putem să bem ceva...“ Laura îi spune că ar prefera să treacă pe la ei. Nu se mai teme că va fi umilită printr-un refuz, luată drept nebună, disprețuită. Ar vrea pur și simplu să se smulgă din această sticlă lichidă și arzătoare în care se înecă. „Bine, dacă poți, vino să bem un ceai, pe la cinci...“

Se așază lângă măsuța cu ziare, așteaptă ca Françoise să se ducă în bucătărie. Poșeta ei e deja deschisă. Ia bila de sticlă cu scorpionul năclăit, o ascunde pe fund, trage fermoarul

Seara, învelește bila într-o bucată de bumbac gros, o pune pe caldarâmul din curtea interioară a anexei și, cu un ciocan, începe s-o lovească. Scârțâitul sticlei, paietele de cioburi tot mai mărunte care străpung bumbacul... Strânge toate fărâmele într-un ziar vechi, le aruncă, apoi se întoarce, rămâne un moment nemișcată în mijlocul curții, privește pătratul cerului stins dintre ziduri. Vântul e răcoros, începe să cadă o ploaie fină. Toamna. Poate să respire din nou.

Ultimele săptămâni din viața ei sunt trăite cu o asemenea tensiune încât te-ai gândi mai degrabă la încetineala oarecum

1. Bazar de l'Hôtel de Ville, mare magazin parizian (n. tr.).

hipnotică a unei femei înalte și frumoase care, visătoare, își deschide magazinul, vorbește cu clienții, îi transmite comenzile livratorului. Dincolo de această torpoare, sentimentul foarte viu și pe care nu l-a avut cu un an în urmă, când se pregătea să se sinucidă: sentimentul că părăsește ceea ce nu a fost cu adevărat o viață și că intră în ceea ce nu va mai fi o viață. Cu un an în urmă, credea că părăsește infernul, un infern bogat în dureri și aproape fascinant prin varietatea chinurilor pe care i le ofereau fiecare zi, fiecare amintire. Un infern eroic, strălucitor. Îl părăsea pentru a găsi o stare de ușurare, de absență, de insensibilitate. Totul s-a schimbat. Va părăsi un infern rutinier, micșorat, suportabil. Pentru a se sufoca în gelatina de sticlă. Chiar dacă această senzație nu durează decât o secundă în lumea de aici, moartea poate foarte bine s-o facă eternă. Nici o garanție că existența de dincolo de mormânt nu înseamnă această sufocare fără sfârșit.

Se urăște pentru această frică, pentru această febrilă filosofie a fricii, pentru lipsa de sânge rece în ultimele săptămâni.

Într-o zi, la începutul lui octombrie (în ziua când se împlinesc doi ani de la moartea lui Serge: ritualul infernului, își spune ea), intră în anexă și-l surprinde acolo pe Marcel, livratorul. Încovoiat în două, el freacă dalele de pe jos cu o cârpă. Pantofii și i-a lăsat lângă prag. Face curățenie desculț. În lumina lămpii, mai multe amprente însemnează dalele...

Ea explodează fără să-și dea seama de violența tonului.

– Dar cine ți-a cerut să faci asta? Acum ești și femeie de serviciu? Încă n-am murit, din câte știu!

Bărbatul se ridică și îngaimă niște explicații:

– Am descărcat plăcile, era plin de praf...

Ea conștientizează brutalitatea prostească a celor spuse, îi cere iertare. Rămân o clipă imobili, unul în fața celuilalt, în mijlocul încăperii pline de oglinzi și cutii. Ea își dă seama cât de mult a îmbătrânit Marcel. E un muncitor îmbătrânit, chircit de

efort, un muncitor cum vedeau în fotografiile de la începutul secolului. Martor al vieții și, curând, al morții ei. Și picioarele acelea goale în mijlocul amprentelor de picioare goale. „Dac-ar ști că urmele astea mi-au întârziat cu un an execuția...", își spune ea și, cu o voce redevenită prietenoasă, îi propune să urce în salon și să bea ceva.

Două zile mai târziu, într-o seară cu ploaie, o fereastră deschisă și o frântură de conversație pe care o surprinde:

– Ăștia-s toți plini de bani, în magazinele lor...

Două siluete se îndepărtează și cotesc spre localul ocupat, fostul comitet de susținere, de la colțul străzii.

Pentru prima oară, se simte furioasă. Totuși aceste injurii sunt repetitive și le auzi pe stradă în fiecare zi. Mai ales aceste două acuzații: banii și rasismul... Ea se apleacă pe fereastră, privește perspectiva fațadelor. Multe magazine de cristaluri sunt închise sau anunță reduceri înainte de închiderea definitivă. „Plini de bani...", se gândește ea cu acreală.

Nu scapă toată seara de senzația de aciditate. Nedreptatea de a fi considerată înstărită în această casă atât de ieftină o doare. Își amintește de datoriile pe care a trebuit să le plătească, de lupta zilnică, umilitoare pentru a supraviețui, pentru a lăsa magazinul fără nici o obligație. „Plini de bani..." Dragi prieteni, de-ați ști voi!

Mai mult decât nedreptatea, o rănește o idee aparent benignă: dorința de a poseda este la fel de puternică la semenii ei și asta va continua mâine, peste un an, mult după moartea ei, pentru totdeauna. Singura forță motrice a vieții?

Noaptea, o trezește un zgomot metalic: niște noctambuli care, în trecere, lovesc storurile de fier ale magazinelor. Instalații de baie – s. baroncelli nu are storuri, numai vitrina atât de ușor de spart. Ea stă câteva minute pândind, încremenită, captând alternanța zgomotelor și vocilor de afară. E oare posibil ca totul să se repete, copiind anul trecut, până la

acea vitrină spartă? Vocile se îndepărtează. Calmul e repede spulberat de imaginea pe care, cu ochii închişi, o are despre sine: o femeie îmbătrânită, ghemuită în pat şi care scoate un suspin de uşurare pentru că a evitat degradarea bunurilor ei. A proprietăţii ei... A capitalului ei!

Se ridică brusc, aprinde lumina, se uită împrejur ca pentru a prinde asupra faptei obiectele şi mobilele. „Aşadar la asta râvnesc oamenii ăştia, murmură ea, la patul, tablourile, covorul ăsta – apartamentul ăsta. Mormântul ăsta." Fără să se gândească, ia puşculiţa, purcelul în care de mulţi ani n-a căzut nici o monedă şi care e totuşi greu de la primii napoleoni de aur, o scutură, deschide fereastra, o aruncă pe stradă, spre cele trei pubele care aşteaptă dimineaţa în întuneric. Zgomotul căderii şi al spargerii este destul de surd, probabil că puşculiţa a căzut pe un pachet de ziare vechi sau pe un sac. Se întoarce, ia cutia muzicală, fixează pentru un moment chipurile dansatorilor cărora Serge a promis de sute de ori că le va repara mecanismul (toată viaţa lor este în această reparaţie amânată de la un an la altul) şi o aruncă în aceeaşi direcţie ca şi puşculiţa. Zgomotul este de astă dată sonor, dar mai ales, la câteva secunde după izbitură, în liniştea deplină a unei străzi întunecoase şi reci, răsună o muzică delicată, cristalină pe care n-a mai auzit-o decât în copilărie, un cântec de Crăciun...

Rămâne în faţa ferestrei deschise până la sfârşitul melodiei.

Dimineaţa devreme, îşi impune să meargă şi să strângă resturile. Nu în speranţa de a recupera o mână de monede, ci ca să se pedepsească pentru gestul pe care-l consideră, la trezire, ridicol de teatral. Găseşte numai cioburile puşculiţei, nu monedele, nici mecanismul cutiei muzicale. Fără îndoială că gunoierii le-au luat deja.

Pe 10 octombrie, agentul imobiliar o sună ca să fixeze o întâlnire pe 31. „Trei săptămâni de viaţă", îşi spune ea fără prea mare emoţie.

A doua zi suflă un vânt glacial, îi este frig în magazin, o trecătoare intră ca să se ferească de ploaie și o torturează cu întrebări interminabile, aruncând din când în când priviri spre strada bătută de trombe. Seara, când Laura iese să cumpere pâine, începe deodată o grindină, o puternică mitraliere care acoperă trotuarul și scârțâie sub roțile mașinilor. Ieșită fără umbrelă, ea grăbește pasul, încearcă să se adăpostească sub marchiza unei cafenele, alunecă și cade în genunchi ca într-o subită dorință de a se ruga. Și aude acel râs: doi bărbați care au văzut-o clătinându-se și care urcă rânjind în mașina lor.

Se ridică și începe să meargă încet, fără să se mai sinchisească de pâinea umflată de apă, de părul ei presărat de gheață. Așteptarea care trebuie să mai dureze trei lungi săptămâni i se pare deodată inumană, insuportabilă. Ce va face în tot acest timp cu această femeie greoaie și stângace care pășește cu greu în pantofii plini de gheață? Ar trebui s-o facă să dispară înainte, să o îndepărteze de acest trotuar alunecos, de aceste batjocuri...

Totul trebuie să dispară! Vede această inscripție în vitrina unui magazin de cristaluri, la câteva case distanță de al ei. Râsul o va urmări deci până la moarte. „Totul trebuie să dispară, inclusiv eu...“

Noaptea, nu poate dormi din cauza frigului. Se scoală și se hotărăște să facă un duș. Un duș fierbinte, un reflex de plăcere, unul dintre ultimele automatisme ale fericirii. În baie, încearcă să-și evite reflexia în oglindă și imediat, spre a se pedepsi pentru această sustragere, se oprește în fața oglinzii și se privește cu o atenție rece, disprețuitoare. Un corp înalt, generos și alb, sânii încă fermi în ciuda greutății lor, șolduri late, o pată ovală de pigment pe coapsa stângă și zgârieturile ușor tumefiate de pe genunchi... *Totul trebuie să dispară. Totul trebuie să dispară.*

Ceea ce se întâmplă deodată este mai mult decât o conștientizare tardivă. O revelație pe care o rostește cu voce tare, într-atât de luminoasă și cumplită este descoperirea:

– Nimănui... niciodată... nu i-au plăcut toate astea!

Nu, nimănui nu i-au plăcut, cu adevărat, pe deplin, acest corp, acest chip, acest păr, aceşti ochi. Nimănui nu i-au plăcut ochii ei! Stranietatea ideii frizează demenţa, supranaturalul, o durere prea perfectă pentru lumea de aici... Nimănui... Toată viaţa ei. Fruntea aceasta, aceste comisuri ale buzelor, desenul claviculelor...

Îşi pune capotul, scoate din micul dulap un aparat de ras manual şi începe să coboare scările. „Totul trebuie să dispară!" Câtă simplitate, deodată. Nu-i nevoie să aştepte încă trei săptămâni. Totul se va întâmpla în noaptea aceasta sau mai degrabă, deja, în dimineaţa aceasta. Ceilalţi vor face cele necesare. Vor scotoci prin sertare, vor găsi scrisoarea de adio cu data anului trecut. Toate aceste amănunte nu o privesc. „O incizie la fiecare încheietură, apa caldă o să împiedice sângele să se coaguleze..." Nu aprinde lumina, reflexia felinarelor care pătrunde prin geam va fi de ajuns. Şi apoi, fiecare bucată de parchet este familiară piciorului ei de o veşnicie.

Când intră pe culoarul care duce la anexă, o mare zarvă de camioane umple strada nocturnă: adunarea gunoiului menajer. Capacele pubelelor se trântesc, motorul scoate şuierături furioase, oamenii se strigă între ei. „Totul trebuie să dispară..."

Simte o mică grimasă de zâmbet pe buze, dar acest chip pare să aparţină altcuiva. Înaintează încet, cu un pas de somnambul, asurzită de vacarmul care zguduie strada.

Îi mai rămân vreo zece paşi înainte de intrarea în anexă, când îşi încetineşte şi mai mult mersul, înaintează uşor, ca un pândar, neîncrezătoare, simţindu-şi inima suspendată, caldă.

Canatul de la intrarea în „galeria oglinzilor" e luminat slab. O luminescenţă vagă, inegală. Zgomotele de pe stradă au tăcut. Casa a revenit la viaţa ei de noapte, condensată şi vigilentă. Face un pas, încă unul. Vechile oglinzi sprijinite de perete trimit reflexia interiorului încăperii. Ea zăreşte mai întâi licărirea roşiatică a unui buştean în şemineu, apoi haloul unei lămpi aşezate pe poliţa şemineului şi camuflate cu o pânză. În

sfârșit, o siluetă arămită de reflexiile flăcărilor: un bărbat, foarte înalt și zvelt, complet gol. Seamănă cu statuia unui tânăr atlet care ar fi sprijinită ușor de marmura șemineului. Mâna lui se animă deodată și întoarce o pagină, apropiind-o de micul fascicul de lumină. După o clipă, ridică puțin capul, un cap cu părul ud, bogat, și pare să ciulească urechea la liniștea casei. Și iar încremenește, absorbit de lectură.

V

Nimic nu s-a schimbat – și totul s-a schimbat – după acea noapte de pândă. Laura înțelege asta vorbind cu un cuplu de clienți. Niște oameni de vreo patruzeci de ani. Tocmai s-au mutat în cartier și decid să-și „primenească" baia. Oameni serioși, așezați și care pun în alegerea robinetelor un mare discernământ tehnic. Laura explică, argumentează, le face o demonstrație („robinete Supra, echipate cu capete cu discuri de ceramică...") și încearcă să nu le întâlnească privirea. Fiindcă-i este teamă de hohotul de râs care-i gâdilă gâtlejul. Vocea ei devine inegală, parcă rămasă fără respirație:

– ... țeava înaltă este adaptată la căzile Confidence.

Modul științific în care bărbatul pune întrebările, ridurile de efort intelectual care-i brăzdează fruntea o vor face dintr-o clipă în alta, simte asta, să treacă peste stăvilarul care-i reține râsul.

– Aveți un limitator de temperatură integrat, reglat la 38 de grade.

Deodată, gazul ilariant se disipă, ea îi vede pur și simplu pe cei doi soți care caută cel mai bun model de robinet, cel mai bun raport calitate-preț, spun ei, garanție de cel puțin cinci ani, un produs care să țină. Îi privește cum mânuiesc manetele. „Cinci ani garanție..." În acești cinci ani care urmează, există pentru ea o mare beție a necunoscutului, iar pentru acest cuplu, timpul previzibil al garanției. Acum simte compasiune pentru ei. Dar, mai ales, își dă seama cât de departe este ea

însăşi de magazinul cu instalaţii de baie. Aşadar asta s-a schimbat din noaptea când a văzut un tânăr înalt şi gol care studia nişte pagini vechi lângă şemineul din „galeria oglinzilor“.

După acea primă noapte, l-a mai surprins de două ori. Acum ştie ora când el pătrunde în casă (pe la 2 noaptea), ştie că intră pe mica poartă acoperită cu ceară de aurire, cea care dă acces în curte şi pe care probabil că o deschide cu un şperaclu. Cunoaşte, de asemenea, ritualul imuabil al vizitei lui: el aprinde un buştean în şemineu, se dezbracă, îşi spală rufele în chiuvetă, le atârnă aproape de foc, dă drumul încet la apă în cada cea mare, se întinde în ea, imobil, ca adormit, lăsându-se cufundat puţin câte puţin... Apoi se ridică, se şterge, deschide dulapul, scoate teancurile de manuscrise vechi, se apucă de citit... Şi pleacă pe la ora 5. A doua oară, ea a ezitat iar, întrebându-se dacă nu trebuia să sune la poliţie. Dar, dimineaţa, ordinea lăsată în „galeria oglinzilor“ era atât de desăvârşită (sau, mai degrabă, respectul faţă de dezordinea care domnise acolo dintotdeauna) încât şederea bărbatului părea o halucinaţie. Doar aranjarea meticuloasă a arhivelor, altădată stivuite alandala, îi trăda trecerea. Şi cenuşa din şemineu care păstra puţină căldură...

A treia noapte (cu două zile în urmă) a fost asemenea celorlalte, dar deja conţinea mai puţină uimire şi aproape deloc teamă. Obişnuită cu repetiţia gesturilor, Laura s-a gândit acum la misterul lor. Vizitele celui pe care l-a crezut la început un hoţ sau un vagabond au un scop precis, secret deocamdată, dar foarte precis, subliniat de punctualitatea mişcărilor şi rigoarea acelei ciudate folosiri a timpului. Să-l ghicească era încă imposibil. A remarcat doar câteva detalii strict senzitive: contrastul dintre acel corp înalt şi suplu, frumuseţea acelui corp arămit de flăcări şi dărăpănarea prăfuită a locului, precum şi impresia, la plecarea lui, că strada încă întunecată se deschidea spre o întindere fără borne, se răsturna în vânt, în cer...

Clienții îi arată robinetul asupra cărora s-a oprit alegerea lor: o baterie cu monocomandă pentru chiuvetă, cu țeavă extractibilă... „Oameni, își spune ea, care vor deschide și închide robinetul ăsta de mai multe ori pe zi, timp de mulți ani... Poate până la moartea lor!“ Ideea i se pare atât de monstruoasă încât face câțiva pași înainte ca și cum ar mai putea să prindă din urmă acel cuplu care traversează deja strada Faubourg-Poissonière. Ca și cum ar fi posibil să-i cheme înapoi: „Așteptați, o să vă lăsați prinși în capcană de robinetul ăsta care nu se poate uza și pe care o să fiți obligați să-l întoarceți toată viața! Testul de anduranță a demonstrat-o, rezistă la peste două sute de mii de manevre. Aruncați-l și plecați! Unde vreți, numai plecați!“. Clienții ei ezită la intersecție (sunt nou-veniți în cartier), apoi o iau pe strada Hauteville.

Vântul este glacial, iar cerul de o puritate tăioasă, luminoasă. Ea știe deja că vizitatorul necunoscut vine (în orice caz, a venit în precedentele trei dăți) în nopțile foarte friguroase. Zâmbește, mirată de bucuria ei, de soliditatea încrezătoare a bucuriei ei, de motivul evident nebunesc al acestei bucurii.

El vine la două fără cinci. Ea n-a mai așteptat nici scârțâitul porții mari, nici trântirea celei de aur. Mișcările tânărului sunt suple și rapide, dejoacă proasta dispoziție a lucrurilor când prin mângâiere, cât prin rapiditatea care o ia înaintea scârțâiturilor, căderilor, ecourilor. Ea pândește de la capătul culoarului, lângă scară, iar ceea ce vede reflectat în oglindă (pe care a șters-o) pare mai de înțeles decât înainte. Nu, gesturile sunt aceleași: scăpărarea unui chibrit, aprinderea focului, deplasările siluetei lungi și goale, curgerea discretă a apei... Dar acum i se pare că ghicește că focul lângă care necunoscutul se chircește și rămâne mult timp nemișcat este mai mult decât o simplă căldură utilă ca să-și usuce o cămașă, că ordonarea aproape ceremonială a foilor nu este întâmplătoare și că lentoarea firului subțire de apă care umple cada este mai mult decât un semn de prudență.

Înțepenită în întuneric, cu picioarele înghețate de frigul care vine din curte, ea ghicește plăcerea pe care trebuie să o simtă necunoscutul în fluiditatea adormitoare care-i învăluie încet corpul...

Rămâne, de astă dată, până la plecarea lui, așteaptă câteva secunde, își pune pardesiul și iese. Departe, silueta înaltă coteşte pe strada Faubourg-Saint-Denis. Ea pornește în urmărirea lui, temându-se deopotrivă să nu se trădeze pe strada încă întunecoasă și să nu-l piardă din vedere. Ajungând pe bulevardul Magenta, este deja aproape sigură de direcția în care o va lua necunoscutul: Gara de Est sau Gara de Nord. Sau, poate, spre metrou? Nu, prea devreme, abia e ora 5. Până la urmă, e Gara de Nord.

În holul unde rarii călători par niște somnambuli, necunoscutul se întoarce deodată, iar ea se refugiază după o coloană, fără să-l scape din ochi. El se uită la tabelul orarelor, la peroane, pare să aștepte pe cineva care ar trebui să facă împreună cu el călătoria și care nu mai vine. Ea hotărăște să ocolească un chioșc de ziare ca să repereze trenul pe care-l va lua necunoscutul. Dar, când iese pe cealaltă parte, nu-l mai vede. Pe peron, vântul răsfoiește paginile mari ale unui ziar străin.

Iese din gară, traversează piața și deodată se oprește. În fața ei, în licărirea tulbure a primelor ore ale zilei, interiorul cu mese de cafenea și un chelner care, cu un gest obosit, pune la loc scaunele. Le Terminus... Se apropie, identifică fără greutate masa la care, cu doi ani și jumătate în urmă, a văzut un bărbat (face un efort ca să gândească: „Soțul meu... Serge“) și o femeie tânără în haină din imitație de piele. Doi ani și jumătate... Acest calcul al timpului i se pare ireal. Nu, era cu o sută de ani în urmă, în altă viață.

Cabina telefonică din fața intrării este goală, un felinar o luminează cu un halou violaceu, rece. Ea, în acea cabină, cu doi ani și jumătate în urmă, cu ochii fixați asupra cuplului, iar mâna compunând un lung număr spre nicăieri...

Pleacă, având impresia că locuise într-o viață de demult și care se îndepărtează repede ca dincolo de geamul unui tren, în viteza călătoriei. Călătoria aceasta a început deja, o poartă deja spre o destinație necunoscută, uneori pierde un tren, ca azi, dar progresează în fiecare zi. Adineauri, imobilă în fața cafenelei întunecoase, a simțit pe față vântul unei curse foarte rapide, solul care îi fugea suplu de sub picioare.

Noaptea nedormită îi sporește această senzație de fugă. La amiază, o voce bărbătească la telefon: „Da, ca să vă confirm întâlnirea de pe 31. Mai ales să nu uitați cheile, după ce se finalizează totul, ei n-au să vă mai deranjeze...“ Puțin câte puțin, urcă din adâncul memoriei ei această dată uitată: 31 octombrie, ziua vânzării cabanei de vânătoare. „O altă viață“, își spune ea din nou.

Ziua este cenuşie, cu o burniță invizibilă care atârnă de gene minuscule perle irizate.

Laura le-a predat cheia cumpărătorilor, le-a explicat cum se opreşte apa şi unde se află contorul de electricitate, apoi s-a grăbit să plece luând ultimele obiecte ale lui Serge, printre care şi cele două tablouri pe care Danièle voia să le recupereze. Două peisaje, Sena primăvara...

O dată aranjate aceste ultime vestigii în portbagajul maşinii, hotărăşte să meargă puțin pe jos. Cărările sunt umede şi deja moi de la frunzele căzute. O alee se pierde în ceață, un câmp transpare printre crengi, rămăşițele unor tije înalte înnegrite de ploaie şi, dincolo de acest gol, vârful negru al unei clopotnițe. Ea se întoarce spre desiş, porneşte într-o aventură şi deodată ajunge într-un luminiş. În spatele mărăcinişului – cabana de vânătoare pe care tocmai a părăsit-o. Uşa este deschisă, se vede o femeie care mătură în antreu, un scaun este pus afară, în mijlocul buruienilor...

Laura se dă înapoi cu precauție, îşi reia mersul. Nu s-a simțit niciodată atât de uşoară. Nimic nu-i mai aparține (chiar şi maşina e închiriată numai pentru o zi) şi totul este al ei: răcoarea cenuşie a cerului, delicioasa acreală pe care o răspândeşte stratul de frunze sub paşii ei şi chemarea repetată a unei păsări care marchează o clipă de uitare, de fericire atunci când se opreşte la răscrucea unor cărări.

Ajunge la Paris cu întârziere, parchează la întâmplare, ia geanta cu tablourile şi aleargă spre clădirea fiicei ei. În hol

(marmură, oglinzi mari), se vede într-o reflexie, se miră de tinerețea acelui chip de nerecunoscut: tenul viu, aproape indecent, părul răvășit... Vocea lui Louis vine dinspre lift:

– Ascultă, n-o lua în tragic! O să le lase la portar...

Dau nas în nas, se salută, Danièle nu are timp să-și ascundă dezgustul: mai mult de jumătate de oră întârziere și e ziua când copiii merg la călărie. De altfel, sunt cu toții, părinți și copii, deja echipați pentru ieșirea lor ecvestră. Un minut de stânjeneală. Laura îi dă „tablourile tatei", Louis urcă înapoi cu geanta, coboară, ies împreună, își iau rămas-bun, ea pleacă, apoi se întoarce. Și îi vede pe tuspatru lângă o mașină mare, deveniți asemănători prin ținuta de echitație, cizmele negre, pantalonii, hainele... Doi adulți și, copie exactă, doi copii strânși într-o uniformă de lux. Perplexă, are impresia că femeia blondă de lângă mașină este mai bătrână decât ea. Da, Danièle, fiica ei, i se pare deodată îmbătrânită, resemnată. E o femeie căreia i se poate prevedea viitorul aproape zi cu zi. Copiii vor crește, va trebui să schimbe mărimea pantalonilor și a cizmelor. Nepoții vor face și ei echitație... Mașina cea mare demarează, cotește spre bulevardul Exelmans. Laura pleacă, aproape rușinată de preaplinul de libertate pe care-l poartă de acum în ea.

Își petrece seara studiind teancurile de documente care umplu dulapul din „galeria oglinzilor". Trebuie să procedeze cu multă prudență, unele pachete fiind deja puse în ordine de vizitatorul nocturn, în timp ce altele rămân amestecate. Neinteresante pentru el? Sau așteptând să fie cercetate?

Numărul cărților poștale o surprinde. Când la scară mare, iar atunci se pot recunoaște curbele lanțurilor muntoase, contururile continentelor. Când mai apropiate de planurile topografice, labirinturi de liniamente indescifrabile, presărate cu mici triunghiuri negre, semne ale altitudinii, presupune ea. Un teanc de scrisori, în limbi străine, datate de la începutul secolului. Un registru gros cu pagini îngălbenite și aspre, care te duce cu gândul la un jurnal scris de mână. Un întreg stoc de

înscrisuri decolorate, de foi împrăștiate, un întreg trecut de vieți, de secrete care doarme aici de la moartea bunicii...

Laura închide dulapul și se uită prin încăpere. Aceeași tăcere vigilentă a obiectelor: cenușa din șemineu, mica lampă de pe gheridon, oglinzile, cada cea mare... Ia lampa, o apropie de dalele pardoselii, schimbă unghiul luminii. Marmura este netedă, fără urme. Doar în dreapta șemineului se lasă ghicită amprenta ușor curbată a unui picior mare și gol...

Deasupra curții interioare, în cerul schimbător de toamnă, vântul poartă largi continente de nori care se rup în arhipelaguri, se sfărâmă de vârfurile de oțel ale stelelor, se colorează în galbenul lunii și fug, fug.

De această dată, pornește de acasă cu câteva minute înainte de plecarea necunoscutului. Îndată ce-l vede luând cămașa care se usca lângă foc, închide ușor ușa culoarului, urcă în apartament, se îmbracă și iese pe ușa principală.

Frigul suspendă în jurul felinarelor halouri din pene de păun. Aburul respirației scânteiază în aceeași strălucire moarată, trotuarul pudrat de chiciură foșnește sub pași, ca niște cristale de sare. Are impresia că merge foarte repede, că zboară aproape pe străzile pustii.

La gară, așteptarea nu e lungă. Necunoscutul apare, traversează holul fără să întoarcă privirea, urcă într-un tren de navetiști care tocmai a oprit. Ea se instalează în vagonul următor, apoi, când trenul se zguduie, iese pe peron și, prin geamurile murdare ale ușilor, privește silueta lungă și solitară înțepenită în penumbra primului tren al zilei.

Un sfert de oră este de ajuns pentru ca negrul complex al orașului să lase locul unor întinderi albe, tot mai frecvente, tot mai vaste. La douăzeci de kilometri de Paris, zăpada se așază și cursa trenului dă iluzia crescândă a unei călătorii îndepărtate, a unei vieți consacrate călătoriei. La patruzeci de minute de la plecare, apare fâșia roșie a soarelui deasupra câmpurilor goale și, într-o imagine rapidă, în acea clipă răpită repede de cursă – o cărare înălbită sub crengile unei păduri... Se perindă casele unui orășel, trenul încetinește, pasagerul se trezește în colțul lui, se ridică, se îndreaptă spre ușă.

Laurei îi este mai uşor să-l urmărească acum. La coborârea din tren, ea se pierde în mulţimea celor care pleacă la muncă la Paris. Apoi, la ieşirea din mica gară, face pe trecătoarea atrasă de vitrinele primelor magazine care se deschid. O brutărie, o tutungerie...

Hotelul-restaurant Au Bon Accueil se află la graniţa dintre cartierul central (biserică, primărie, piaţă) şi partea desfigurată de autostradă şi depozite. Necunoscutul intră, ea îi vede umbra într-un vestibul prost luminat, aşteaptă uitându-se la ferestrele faţadei, toate negre încă, în afară de una. După câteva secunde, se luminează o alta, la primul etaj, care este şi ultimul...

Ea comandă o cafea şi cornuri într-un bistro din faţa hotelului. Deasupra barului sunt atârnate trofee sportive, printre care o diplomă: victorie pe 25 mai 1969... Cerul s-a acoperit, fulgi fini încep să cadă şi să însemneze geamul cu urmele lor stelare. Depeizarea este mai puternică decât în oricare dintre sejururile ei în străinătate (Grecia, Maroc, Martinica...). Dar, mai ales, există intensitatea acestei certitudini: călătoria, cea adevărată, cea mare, a început deja, iar acest orăşel, la patruzeci de kilometri de Paris, este o etapă importantă a ei.

La ora 9, când i se pare convenabil să se prezinte la hotel, se duce în centru, cumpără o geantă de voiaj mare dintr-un bazar ţinut de nişte pakistanezi şi intră la Bon Accueil.

O femeie în vârstă apare din bucătărie şi o salută în timp ce şterge un pahar. Sosirea acestei noi locatare nu o miră, nimic nu o mai miră.

– Vreţi o cameră cu baie? Vă dau camera 7, cea mai bună... E la etajul unu.

Sunt opt camere. Trei la parter, cinci la primul etaj. Pe tabla cu chei lipsesc cele ale camerelor 2, 3, 6 şi 8. Deci va fi la 6 sau la 8. Urcă şi pe culoar se opreşte o clipă în faţa uşii de la camera 6. Uşile din acest hotel sunt, fără îndoială, din placaj. Comentariul zgomotos al unui meci de fotbal răsună îndărătul acelui perete subţire. Astfel, camera 6 nu poate fi a necunoscutului. Sau s-a înşelat întru totul, cu privire la el, cu privire la

sensul nopților lor. Discret, se apropie de camera 8, ciulește urechea, debitul strident al comentatorului nu îi permite să sondeze liniștea pe care o ghicește în spatele ușii. Camera ei se află de partea cealaltă a culoarului. Intră, lasă jos geanta de voiaj goală, deschide dulapul. Niște umerașe din sârmă de fier deformată se balansează, se ciocnesc cu un clinchet melodios. Cuvertura patului este marcată cu fetru: BA, Bon Accueuil, fără îndoială. Deasupra patului, o vedere în tonuri de gri a orașului Saint-Nazaire. În baie, privirea ei reușește să dateze robinetele: sfârșitul anilor 60, începutul anilor 70. Totul este vechi, totul este din altă epocă în acest hotel al cărui nume nu este urmat de nici o stea. Și chiar ce se vede dincolo de geam vine dintr-un timp îndepărtat. Acoperișul de țiglă cu plăci de mușchi roșiatic și asimetria ferestruicilor întunecate cu rame fisurate. Își dă jos pardesiul și pantofii, se întinde pe pat și se cufundă într-un somn foarte aerat, asemănător cu o trezire în altă parte.

Când, pe la ora 2 după-amiaza, coboară la recepție, cheia camerei 6 este acolo, iar cea de la 8 lipsește în continuare. Iese, face un tur prin cartierul vechi, intră în biserică, se duce să mănânce în bistroul de dimineață, se întoarce la hotel, aruncă o privire spre tabla cu chei, urcă, se întinde iar pe pat, urmărește înserarea rapidă. Ora 6, bătută de clopotniță, o smulge din somnolență. Iese pe culoar, se apropie de camera 8, ascultă... Nimic... Hotelul pare gol. Coboară la recepție. Un zgomot confuz vine dinspre restaurant, patroana trebuie să se afle acolo. Pe tablă, în cuiul cu cifra 8 deasupra strălucește o cheie.

– Dacă mai aveți nevoie de o pătură...

Patroana apare în pragul bârlogului ei. Laura e obligată să încuviințeze și să se întoarcă având brațele încărcate cu pătura inutilă. Trebuie să aștepte. Din când în când, coboară câteva trepte, se apleacă peste balustradă, se uită spre recepție, mica incintă luminată de o lampă cu abajur verde... Lampa se stinge pe la miezul nopții. Ea coboară fără să apese întrerupătorul, ajunge la tablă și, grație unei raze de lumină dinspre stradă, recunoaște cheia de la camera 8. O ia repede, reușește

să neutralizeze placa mare și rotundă agățată de inelul ei și urcă scara ca o săgeată.

Sângele îi bate în tâmple atât de zgomotos încât se teme că nu va auzi pașii. Dar, de cum deschide ușa, angoasa scade, e cuprinsă de surpriză și mai ales de certitudinea subită, dar foarte fermă că nu este cu totul străină de acel loc.

De altfel, sunt puține lucruri de văzut. Camera 7, a ei, este „cea mai bună" din hotel, aceasta trebuie să fie cea mai ieftină: „cameră cu chiuvetă și WC, iar duș la etaj", un pat îngust lipit de perete, trebuie să dai la o parte singurul scaun ca să ajungi la fereastră. După-amiază, a consultat tarifele, o noapte în camera 8 costă șaizeci de franci, credea că nu mai există nicăieri un asemenea preț. „Sărăcăcios...", se pregătește ea să spună, dar judecata îi este dezmințită de misterul care transpare de dincolo de simplitatea locului. O simplitate foarte ordonată, nici o harababură boemă de obiecte, o rigoare aproape militară. O valiză veche de piele așezată pe dulap și, în dulap, o singură cămașă, o pereche de pantaloni negri, o pereche de mănuși. Pe masa minusculă, un teanc foarte drept de caiete. Conținutul lor nu se teme de priviri indiscrete, notele sunt scrise într-o limbă străină. Drept *presse-papiers*, un ciob de piatră, negru, neted. Ea îl cântărește, mirată de senzația unei greutăți vii, calde... Pe perete, ca în toate camerele, o gravură, asemănătoare cu vederea orașului Saint-Nazare de deasupra patului ei. Nu, nu ca în celelalte camere! O examinează cu atenție și constată deodată că e vorba de un desen în tuș pe o foaie cu granulația aspră, întărită de timp. Iar ceea ce i s-a părut un peisaj banal este o imagine fantască, ireală: o perspectivă de mari edificii baroce, un bulevard tăiat, s-ar spune, prin mijlocul munților și care se oglindește în apă în vreme ce extremitatea lui dispare într-o întindere albă, hibernală...

Deodată, un deșteptător sonor, melodios, o sonerie care o surprinde în flagrant delict, ca declanșarea unei alarme. Se repede spre ușă și se oprește, conștientă că e mai prudent să nu iasă, să nu lase melodia să se scurgă pe culoar. Privirea i se

liniștește și descoperă originea muzicii: un ceas pe care nu l-a remarcat după teancul de caiete, având deasupra cadranului un cuplu de dansatori care valsează în timp ce sună miezul nopții. Cutia muzicală de la „prima aniversare a căsătoriei"...

Revenită în camera ei, încearcă îndelung să adoarmă. Se scoală, se apropie de fereastra luminată de un felinar, se uită la ceas: două fără cinci... Şi înțelege că, probabil, în acelaşi moment necunoscutul pătrunde în întunericul „galeriei oglinzilor", aprinde focul în şemineu... Participă aşadar, amândoi, la aventura al cărei sens ea nu îl cunoaşte deocamdată.

Frontiera dintre cele două vieți ale ei se arată cu adevărat încă din luna decembrie. Laura o vede, o trăiește în fapte, are permanenta impresie că navighează de la un univers la altul. După noaptea petrecută la Bon Accueil, consacră o întreagă săptămână unui lent și precaut studiu al arhivelor depozitate în dulapul din „galeria oglinzilor". Unele surse sunt scrise în franceză, câteva fragmente în engleză, pe care ea o poate citi, două scrisori în italiană, cărora le înțelege în mare sensul. Aceste frânturi formează punți pe deasupra limbii celei mai prezente în aceste pagini și al cărei alfabet ea nu-l cunoaște. O duzină de fotografii vechi: o mare corabie cu pânze, un șir de bărbați care înaintează pe o întindere înzăpezită, un ofițer bărbos aplecat deasupra unei hărți... Într-o zi, dă peste un desen, un crochiu grăbit cu creionul pe o foaie de bloc-notes cu pătrățele aproape șterse. Recunoaște imediat subiectul: perspectiva neterminată a unui palat, coloane, statui, apa venind până pe treptele teraselor, munții ale căror culmi sunt tăiate de marginea foii și, marcat printr-o linie energică, acel spațiu gol, lăsat alb. Alb ca zăpada... Din adâncul memoriei ei apare amintirea bunicii, imagini confuze, nesigure: o femeie considerată excentrică și prea puțin frecventabilă. „Cam ca mine pentru copiii lui Danièle, își spune Laura, totul se repetă sărind o generație..." În ciuda acestei dizgrații familiale, câteva povești scapă cenzurii, amestecându-se cu basmele auzite în copilărie. Un străMoș explorator (tatăl bunicii?), dorința ardentă și imposibilitatea

materială de a pleca ale acestei femei eşuate la Paris, un proiect compromis de un război sau o revoluție... În casa de la Gap, se vorbea despre asta pe un ton batjocoritor. Laura îşi aminteşte că mama sa obişnuia să-i spună soțului ei: „Maică-ta tot aşteaptă luna plină?“. Ironia era legată de aşteptarea, atribuită fără îndoială bunicii de către gurile rele, a unui moment anume, aproape mistic, când acea călătorie putea fi întreprinsă.

Laura se ridică, se întoarce. Cada aceasta! Cum a putut să uite? După una dintre acele povestiri amestecate cu fabulații şi zeflemisiri, cada cea mare cu robinete în formă de capete de dragoni provenea de pe un vapor... Ia din nou fila de bloc-notes şi compară, în gând, desenul cu cel pe care l-a văzut în camera 8. Oglinda sumbră a apei care atinge coloanele unui palat, silueta trasată sub o arcadă, ca pentru a da o ordine de mărime... Perspectiva atrage privirea şi învăluie, absoarbe corpul. Să urci acele trepte, să deschizi o poartă...

Simte că frontiera dintre cele două vieți ale ei este gata să cedeze. Deja este pe jumătate pe partea cealaltă, deja alunecând spre acea schiță de oraş pe o foaie de hârtie cu pătrățele. Pentru prima oară, crede că acel bulevard mărginit de palat există cu adevărat. Şi că trăieşte deja, încă imperfect, poate, în timpul cadențat de fluxul şi refluxul valurilor pe marmura terasei.

Ceea ce se întâmplă în aceste zile de decembrie nu face decât să-i vădească mai bine realitatea vie a timpului de aici. Alexandru cel Mare o sună, o invită la prânz, vorbeşte mult, îi arată fotografii de la ultima lui expoziție: el, înconjurat de notabili din Grenoble, în fața unei forme grele din fontă. Ea nu are nevoie să ascundă ceea ce poartă de acum în sine. Fiindcă el nu e interesat de ea. Vizita lui e strict mnemotehnică: Laura este acolo pentru a marca prin prezența ei epoca tinereții lor şi a-i permite să evalueze drumul parcurs. El tocmai se întoarce în trecut:

– Mă rog, ştii caracterul Beatei, o surescitată. Volanul tras prea tare, maşina ajunge într-o ravenă, nu prea adâncă, din

fericire. Şi toate farfuriile noastre în cioburi mărunte! Dar aşteaptă sfârşitul poveştii – cele trei sculpturi ale mele, pe care ea le ducea la o expoziţie, intacte! Nici o crăpătură. Eu, sincer, aş fi preferat invers. Eram săraci lipiţi atunci...

Laura vede buzele lui Alexandre mişcându-se sub perii mustăţii, o picătură de vin îi scânteiază în barbă. Gura se deschide, primeşte o înghiţitură, emite cuvinte, se întinde într-un zâmbet maliţios faţă de deznodământul poveştii. Deodată, o certitudine se iluminează în ea: „Pe omul ăsta îl văd într-un vis, dorm şi-l văd, ascult povestea asta pe care-o ştiu pe de rost. Trebuie să mă trezesc...“

În timpul desertului, Alexandre îi mărturiseşte că tocmai lucrează la „o comandă mare, foarte mare de la Consiliul Regional“.

În seara aceleiaşi zile, un zgomot, un gest, nu ştie exact, o trădează. Pe întuneric, coboară scara, aproape sigură că necunoscutul este acolo. Împinge uşor uşa culoarului, vede la celălalt capăt o urmă difuză de lumină şi, într-o reflexie de oglindă, interiorul încăperii. Bărbatul are braţele ridicate ca într-o chemare spre cineva invizibil. În realitate, a desfăşurat o hartă, a lipit-o de perete şi o examinează, înclinând capul într-o parte, apoi în cealaltă. Cămaşa lui uscată deasupra focului...

Oare o scândură din parchet a scârţâit când, pândind, ea şi-a schimbat poziţia? Liniştea i se părea totuşi egală... Îl vede pe necunoscut încremenind, cu faţa întoarsă spre culoar. El stă un lung moment fără să facă nici o mişcare, cu mâinile apăsate în continuare pe hartă. Când liniştea s-a decantat suficient, începe foarte încet să ruleze harta şi reuşeşte să evite orice zgomot de frecare a cartonului pe piatră. Aşază sulul pe micul gheridon şi, cu un pas elastic, cu un pas de funambul, iese în culoar.

De la celălalt capăt, cufundat în beznă, ea îi vede silueta colorată de reflexiile focului, luminescenţa camuflată a lămpii. Un bărbat gol, tânăr şi înalt care scrutează întunericul, care caută să pătrundă pata de umbră de la capătul pasajului, din

spatele uşii întredeschise unde se ghicesc baluştrii unei scări. Face un pas înainte, întinde uşor gâtul... Numai şase sau şapte metri îi despart. Ei i se pare că aude respiraţia pândarului, că ghiceşte bătăile inimii lui şi fluxul sângelui sub acea piele goală, arămită de foc. Niciodată n-a mai simţit prezenţa unei fiinţe cu o asemenea intensitate carnală. Distanţa dintre ei, acel aer rece şi întunecat, devine o materie nouă, suplă, inervată de viaţă, irigată de fine arteriole calde. Ochii lor, fără a se vedea, se întâlnesc în întuneric. Liniştea durează. Liniştea unei lumi care doarme în jurul casei. Noaptea cea mai trează pe care a trăit-o ea vreodată.

Necunoscutul se retrage încet, se întoarce, dispare în încăpere. Lampa se stinge, numai licărirea roşiatică a focului luminează pereţii. După un minut, ea aude murmurul imperceptibil al unei curgeri de apă căreia o mână îi amortizează căderea. Pulsaţia vaselor care tocmai i-au ataşat unul de celălalt nu s-a rupt încă. Datorită acestei legături, ea ghiceşte fericirea unui corp îngheţat pe care fluxul aproape arzător îl învăluie încet. Tresare de plăcerea de care se bucură acel corp. Cum n-a tresărit nici măcar în dragoste.

Cealaltă viaţă, adică a celorlalţi, de care ea se îndepărtează tot mai mult, continuă. Pe 20 decembrie, Françoise Vailland trece s-o vadă la magazin, se instalează pentru un lung moment, bucuroasă de abundenţa de timp liber a unei pensionare, sigură că rupe prin vizita ei amicală monotonia rutinei comerciale a bietei Laura Baroncelli.

– Ascultă, pretendentul a fost complet jignit de refuzul tău! A sunat de mai multe ori după cina aia. Eu şi Georges credeam că era ideal pentru tine. Un bărbat foarte, foarte solid, dacă înţelegi ce vreau să spun...

Françoise îşi încreţeşte pleoapele şi dă uşor din cap.

– N-a înţeles, ce mai. Ştii, bărbaţii de vârsta asta sunt tare susceptibili... Dar s-a consolat, pare-se, cu o tinerică, curând se căsătoresc. Mă rog, tinerică, o femeie de patruzeci şi cinci de ani...

Laura o ascultă, decodează lesne mica regie, dar tocmai că are nevoie s-o decodeze, ca pe o limbă, ca pe un cifru căruia începe să-i uite sensul. Françoise a venit în primul rând, poate chiar exclusiv, pentru a vorbi despre acea „tinerică", pentru a marca un punct, pentru a o face pe Laura să plătească pentru purtarea ei ciudată şi nerecunoscătoare. Ceea ce trăieşte ea nu se poate spune simplu în această limbă.

La momentul despărţirii, Françoise insinuează, cu jumătate de glas:

– Ştii, nu vreau să fac pe peţitoarea bătrână, dar Georges are un văr care stă la Poitiers, văduv, un bărbat foarte în formă, încă... Prea trăieşti ca o pustnică. Doar n-ai să petreci sărbătorile singură!

Singură!... După plecarea lui Françoise, Laura se gândeşte la necunoscut, la vizitele lui nocturne, în frig, la liniştea care-l uneşte de ea, la noaptea petrecută la Bon Accueuil. Nu, i-ar fi cu neputinţă să povestească această singurătate atât de bogată, s-o exprime în limba tinerelelor, a verilor de la Poitiers...

Viaţa continuă. Laura îşi aminteşte că, în lunile care au urmat morţii lui Serge, impresia că nu mai aparţine vieţii, vieţii celorlalţi, avea pentru ea numele morţii. Da, înainta printre ei, îi vedea deja ca retrasă într-o vagă viaţă de după moarte. O umbră care-şi aştepta ceasul ca să dispară şi care avea răgazul de a observa cum aveau să trăiască ceilalţi după dispariţia ei. O umbră, o exclusă, o moartă... Acum, este în exact aceeaşi stare de neapartenenţă, de îndepărtare, de incomprehensiune. Starea în care vedea începutul morţii, un fel de pre-moarte căreia îi număra zilele.

Această moarte îi pare acum de o prospeţime şi o vitalitate inefabile. Prospeţimea câmpurilor înzăpezite, a nopţii cu miros de foc din „galeria oglinzilor" şi această viaţă cu totul nouă care o absoarbe într-o anfiladă de palate pe fila cu pătrăţele a unui bloc-notes.

Această moarte este o viață căreia nu-i cunoaște, deocamdată, decât primele zile.

Săptămâna sărbătorilor este dulceagă, ploioasă. Încăperea anexei rămâne goală, cenușa din șemineu seamănă cu un morman de fluturi de noapte arși pe o lampă. În seara de 31 decembrie, Laura își spune că, în mod rațional, nimic nu face sigură noua apariție a necunoscutului, nimic nu dovedește că el mai are nevoie să citească paginile vechi din „galeria oglinzilor". Poate că deja a aflat tot ce avea de aflat... Se gândește la Françoise, la „tinerică", la vărul de la Poitiers, la comanda Consiliului Regional pe care o onorează Alexandre. Știe că ea nu va mai putea vorbi niciodată această limbă, că drum de întoarcere nu există.

Frigul revine pe 3 ianuarie. Spălând vasele, ea deschide fereastra și simte ușoara înțepătură a chiciurii în vânt. O mulțime de bule ies în întuneric. „Oare pot să înghețe în zbor? se întreabă ea. Bule de gheață care cad înapoi pe o stradă nocturnă, fiecare cu o sonoritate diferită, în acord cu mărimea ei..." Își amintește de un ceas muzical pe care l-a aruncat pe fereastră, de melodia lui de clavecin pe trotuarul pustiu. Acea sonoritate în noapte i se pare deodată dovada suficientă a vizitei foarte apropiate a necunoscutului. Dar, mai ales, știe că de această dată va avea curajul să meargă spre el. Iar asta se va face foarte simplu: platoul cu două cești de cafea pe care-l va pune, intrând, pe gheridon, înainte să se așeze și să-l asculte.

Pe la ora 2 noaptea, pune de cafea.

Există o notă în plus în tonalitatea nopții. Ea cunoaște pe de rost toate trosniturile pe care le scoate casa la ora aceasta, toate zgomotele care pot veni de afară. Ca urzeala unei țesături, știe să palpeze urzeala tăcerii. Textura este diferită în noaptea aceasta. Ciulește urechea, aruncă o privire spre pendulă, stinge gazul sub cafetieră. Acest zgomot în plus seamănă cu zbârnâitul aproape inaudibil al unui motor. Poate o mașină oprită pe o stradă alăturată, o conversație nocturnă cu acel sunet de zumzet adormitor...

Somnolența se rupe deodată într-o prăvălire de zgomote mult mai ușor de recunoscut: trântirea unei portiere, scârțâitul rapid al pașilor pe asfaltul acoperit de chiciură, mai mulți pași, frecarea energică a tălpilor ca pe glaspapir, niște voci înăbușite, mai curând horcăituri de efort înăbușite. Când în mijlocul acestor zgomote surde răsună un plesnet mai sonor, cel al unei palme pe un obraz, ea ghicește. E o încăierare.

Deschide fereastra salonului, dar strada e pustie. Totul se petrece după colțul clădirii lor. Aleargă în dormitor, trage draperiile..

Patru bărbați se bat trăgându-și lovituri care par împiedicate de dorința de a evita zarva. Atacuri rapide, precise. Doi la doi, se gândește ea în prima clipă. Și deodată îl identifică pe unul dintre luptători, acea siluetă înaltă și suplă, și înțelege că sunt trei împotriva unuia. Frenezia mută a încăierării o paralizează: să

sune la poliție? să alerge în stradă? să țipe? Unul dintre atacatori cade, bărbatul care se apără („E *el*!“) se dă înapoi, se clatină sub o serie de pumni, lovește și dispare în spatele casei, antrenându-i și pe agresori...

Ea coboară scara în fugă, traversează culoarul care duce la anexă, iese în curtea interioară și deschide mica poartă de aur. I se pare că a înțeles ce va face necunoscutul. Va ocoli ansamblul de case, se va desprinde de urmăritori și va veni să se ascundă aici...

Abia are timp să și-l imagineze că poarta scârțâie, pașii răsună pe pavele și poarta de aur se izbește cu putere. Se întâlnesc, corp lângă corp, în fața porții pe care ea o încuie cu o mână ce o ascultă cu greu. Vin alți pași, se împiedică într-o gaură lăsată de o pavea lipsă... O înjurătură șuierată, o mână care apasă greu pe scândurile porții... Ea simte cum corpul necunoscutului își schimbă centrul de greutate ca să sprijine, cu umărul, lemnul fragil. Sunt atât de aproape unul de altul încât, în ciuda fricii, ea percepe ritmul respirației acestui bărbat încă zguduit de luptă și chiar bătăile inimii lui. E atât de înalt, cu un cap mai mult decât ea, încât nu-i vede chipul. Oare el o privește? Noaptea are o ușoară nuanță roz de la cerul unui mare oraș în sărbătoare. Cu uimire, ea își dă seama că frica se potolește, că lumea se reduce la tăcerea lor, la frontierele corpurilor lor unite de pericol și că aceste frontiere sunt o lume aparte.

Mica poartă de aur mai suportă câteva zguduituri, niște șușoteli se apropie, scârțâitul metalic al unei lame străpunge broasca... Pașii se îndepărtează, se aude soneria de la poarta mare, apoi, la distanță, zgomotul unei mașini ce demarează.

În anexă, ea caută întrerupătorul, apasă, stinge imediat văzând chipul necunoscutului, ia o cutie de chibrituri, se apleacă în fața șemineului. Paginile unui ziar vechi iau foc încet, se înnegresc pe margini, se răsucesc sub masa bușteanului. Ea se întoarce, îl vede în picioare, nemișcat lângă ușă. Abia acum îl vede cu adevărat. E îmbrăcat numai în cămașă și pantaloni.

O cămașă albă, sfâșiată pe piept, pătată de negru și care lasă să se vadă deasupra inimii urma unui hematom. El își reprimă frisonul care-i cutremură umerii. Brațul lui stâng e lipit de corp, iar palma întepenită ca într-un gest cerând pomană. Flăcările se întind, luminează ceva mai mult. Ea se ridică, se privește: o femeie cu ciorapii rupți în genunchi, genunchii murdari de pământ (își amintește brusc că, în graba ei, a scăpat cheia micii porți de aur chiar în momentul când trebuia s-o închidă, a îngenuncheat și a căutat pe jos în curte), o femeie cu chipul udat de lacrimi și totuși nu a plâns, nu-și amintește să fi plâns...

Se apropie de necunoscut și deodată își dă seama că pomana pe care pare să o primească este sânge. O mică baltă de sânge, în căușul palmei, pe care încearcă să n-o lase să picure pe jos. Gesturile lor se înlănțuie fără cuvinte. Ea deschide robinetul chiuvetei, îi dă săpun și, în timp ce el curăță sângele, pregătește pansamente, apoi dă drumul la apă în cada cea mare. E atât de frig încât aburul se ridică deasupra capetelor de dragon care-și scuipă jeturile. Ea nu simte nici o stânjeneală în fața acestui bărbat pe care-l ajută să se dezbrace și care nu mai reușește să-și ascundă frisoanele care-i străbat corpul. De altfel, abia dacă se văd în licărirea jăraticului, nu văd nimic, totul se face ghicind orbește și mutește ce trebuie făcut exact, intuind gestul potrivit cu această noapte, acest foc, această tăcere.

El o lasă să-i panseze mâna în afara apei, pe marginea căzii. Ea stă pe vine lângă el și rămâne nemișcată, trăiește la frontiera dintre frigul care-i îngheață încă partea de sus a corpului și fluiditatea caldă care-i urcă încet spre șolduri. Așteaptă degetele care vor veni, care vin pe umărul ei, degete fierbinți, blânde și puternice care o trag în întunericul căzii...

Ușa ce dă spre curte rămâne deschisă și lasă să intre mirosul puternic al iernii, al zăpezii. Flăcările s-au potolit, mireasma lor se îmbină cu frigul. Corpurile sunt ușoare, șiroirea apei seamănă cu sonoritățile unei limbi necunoscute, melodice,

noaptea este fără sfârşit. Clipa nu aparține nici unui timp, nici unei lumi. Viața este mirosul zăpezii şi al focului, curgerea sonoră vărsată de dragonii de alamă, liniştea acestei case (de ce aici, pe această stradă, în acest oraş, pe acest pământ?), linia vie pe care o trasează în corpul ei corpul unei ființe despre care nu știe aproape nimic. Viața este această clipă pe care dimineața nu o va rupe.

VI

Au fost mai multe dimineți, mai multe zile pline de insignifianța cuvintelor, vizitelor, gândurilor. Trotuare umede și alunecoase, chipuri cu zâmbetele acre de după sărbători. Dar noaptea pare să dureze în continuare, în aceeași liniște colorată de flăcări, dilatată de răcoarea ninsorilor. Clienții veneau, porneau o discuție despre calitățile robinetelor Sentosa ori Colisée. Laura îi asculta cu o perplexitate din ce în ce mai mare: exista așadar, undeva, o lume în care toate acestea aveau importanță, în care bărbatul (acel client venit cu o mică listă de parametri căutați) putea fi sincer indignat de lipsa, în acest magazin, a modelului Eurowing. O lume în care acel model trebuia instalat „neapărat până pe 12, fiindcă altfel..." Și clientul se apuca să-i explice că o întreagă serie de evenimente depindea de acea instalare, ai fi zis că toată viața lui depindea de asta. Ea îl asculta, descoperind cât de puțin rămânea din ea în acest timp, în această lume în care cursa timpului ținea de livrarea inversorului automat baie-duș. Foarte departe de această lume, la vreo zece metri, în „galeria oglinzilor", noaptea dura.

Clipa dura și durează. A treia sau a patra sau a cincea lor noapte. Numărătoarea nu are sens, aceste nopți alcătuiesc o singură clipă suspendată în continuare de acel gest care nu are nici început, nici sfârșit: capul său se odihnește pe mâna necunoscutului, cu ceafa în căușul palmei mari și calde. Dragonii își varsă jeturile de apă, o jerbă de scântei țâșnește în șemineu, prin ușa întredeschisă vine mirosul viu al iernii. În toată viața

ei, n-a cunoscut acest gest atât de simplu, o mână strecurată sub ceafa ei. Dar, de fapt, nu a cunoscut nimic! Nu știa că poți trăi lucruri care nu se termină, nu se leagă de altele, nu mor într-o fugă înainte. Nu există fugă în această noapte. Mâna nu se retrage brusc după plăcere și plăcerea nu se rupe. Plăcerea este în această mână care-i mângâie ceafa, în prezența, când tumultuoasă, când potolită, a bărbatului în ea, în greutatea suplă pe care forța acestui corp o imprimă între coapsele ei. Această plăcere nu scade, ci se lărgește, devenind imposibil de distins de parfumul focului, de mirosul de zăpadă care străbate întunericul în valuri lente și aproape palpabile, această plăcere este brațul care îi strânge mijlocul și îi lasă corpul fără nici o greutate, îl face să planeze în adâncimea neagră a apei.

Descoperă că tot acest corp care ei nu i-a plăcut niciodată este dorit de această noapte. Dorit și necesar și atrăgător. Sânii grei de care i-a fost mereu rușine. Rotunjimea amplă a șoldurilor. Pentru prima oară în viață, are încredere deplină în corpul său. Și intuiția că numai acest corp poate fi în acord cu această noapte, cu această încăpere unde oglinzile vechi reflectă, de-a lungul pereților, unduirile jăraticului, cu această cadă mare provenită de pe un vapor, cu această clipă care nu aparține acestei lumi. Este sigură că mâna necunoscutului, mâna a cărei rană a avut timp să se închidă, acea mână are nevoie de sânul masiv și neted, de carnea bogată pe care o apasă cu putere. Simte rugozitatea cicatricei care i se freacă de pielea sânului.

Descoperă, totodată, că necunoscutul are nevoie de întregul ei corp. Îi revine, dureroasă, amintirea corpului ciopârțit în timpul dragostei: un corp pe jumătate inutil și din care cel care îl poseda decupa ceea ce era suficient pentru plăcerea lui... Necunoscutul o ia cu totul, o absoarbe în el, nu lasă nimic din ea la suprafață. Și el se dăruiește cu totul, până la tulburarea privirii lungi, nesfârșite pe care și-o oprește deodată asupra ei: ea este întinsă în umbra mișcătoare a apei, el se pune în genunchi și o privește, mut, cu ochii larg deschiși și parcă orbiți. Apoi se cufundă lângă ea, strângând-o blând

în brațe, dând impresia că o regăsește după ani de absență. Și începe să vorbească.

Se exprimă cu greutate în această limbă care nu-i a lui. Paginile vechi pe care le-a citit ea o ajută să-l înțeleagă. Când nu înțelege, în loc să-l întrerupă, îl atinge ușor cu mâna. Vocea lui este lentă și gravă. Nu folosește aproape niciodată verbe. Fără timpuri verbale, tot ce spune capătă o maiestuoasă prezență de eternitate. „Un prezent etern", se gândește ea, obișnuindu-se din ce în ce mai mult cu această franceză atemporală. Un vapor pleacă dintr-un port (acum un secol? un an? sau chiar în acest moment?), o mare presărată cu ghețuri se întinde, gura unui fluviu imens, soarele care nu răsare luni în șir (din cauza unui timp verbal care lipsește sau a unei latitudini înalte?), un grup de bărbați care traversează pe jos întinderile de gheață... Deodată, în clipa ultimei speranțe, a ultimei suflări, a ultimei rații de pâine, imaginea unui oraș – un miraj în mijlocul zăpezilor spre care înaintează anevoios ca să-l facă să dispară. Dar mirajul nu se spulberă. Apare perspectiva unui palat, mâinile lor neîncrezătoare îi ating coloanele, o poartă cedează împinsă de un umăr. Dar, mai ales, în josul teraselor de marmură, văd valuri somnoroase care vin să adoarmă pe dale. Degetele chinuite de frig se cufundă și le ia un timp până să descopere căldura mătăsoasă a apei...

La întoarcerea în dimineți, este orbită de frenezia timpului omenesc. Pentru câteva ore, uneori o zi întreagă, continuă să audă încă, să trăiască o limbă în care lucrurile și ființele sunt dintotdeauna. Față de această clipă eternă, lumea seamănă cu un flux frenetic de desene animate. Personajele vieții ei de altădată apar din trecut, mimează o întâlnire, dispar în viitor. Ca Maurice. Da, revoluționarul din vara de la Lisabona. Îl surprinde în piața de pe strada Faubourg-Saint-Denis. Înconjurat de un grup de colegi, el înaintează liniștit printre tarabe, împarte vânzătorilor și clienților generoase strângeri de mână, zâmbește, ascultă dând din cap cu un aer comprehensiv, din

când în când se întoarce către o tânără care-l urmează ca o umbră, îi cere să ia notițe. Laura ar vrea să-l evite, dar grupul blochează ieșirea, e obligată să-l salute.

– Vezi, ne facem puțină campanie, anunță el sărutând-o pe obraz. Nu e totul câștigat dinainte, cartierul e dificil...

O privește fără să-și ascundă dezamăgirea, probabil că-și spune: „La fel de rotunjoară, săraca Laura". I-o prezintă pe tânără, o fată filiformă în jeanși negri și impermeabil lung:

– Asistenta mea...

Zâmbește mulțumit. „Asistentă și mai mult decât atât, în caz de afinități", se gândește Laura și se învinovățește pentru acest gând. Maurice îi amintește de altcineva. Păi da, seamănă mult cu Alexandru cel Mare, în fotografia de la expoziția de la Grenoble: sculptorul încadrat de elita locală. Și acest candidat de partid în compania echipei sale. Două personaje atât de diferite în tinerețe și pe care timpul le-a apropiat atât de mult...

– Și tu, te ocupi tot de... prăvălia ta cu dușuri?

– Tot...

– E... bine. Scuză-mă, trebuie să culeg doleanțele alegătorilor. Sună-mă, trebuie să ne vedem ca să evocăm bunele vremuri eroice... Pe curând și mai ales nu uita să votezi!

„Tot în magazinul tău? – Tot..." Laura zâmbește. Cu câteva luni în urmă, aceste două replici ar fi sunat ca un verdict de moarte. O sentință însoțită de acea privire de bărbat care-i judecă unei femei corpul, îl condamnă: inaptă să provoace dorință. Astăzi, ea râde, fericită, lejeră, atât de străină de aceste cuvinte, de judecata privirilor. La colțul străzii, aruncă un ochi în spate și îl vede pe Maurice în mijlocul mulțimii. „Dacă ar ști el...", se gândește și se îndreaptă spre „prăvălia ei cu dușuri".

Câteva zile mai târziu, cu aceeași rapiditate de desene animate, o femeie care încearcă s-o evite, aproape de gara Saint-Lazare. Confuz, Laura reperează acel chip, crisparea rapidă a acelui chip, dispariția lui într-o gură de metrou. Cine era acea femeie? Coboară și ea și deodată dă nas în nas cu

Cécile! Tentativa de eschivă (să se afunde în gura de metrou, apoi să iasă iar) a eșuat. Înțeleg asta amândouă, se grăbesc să disimuleze stinghereala sub saluturi de regăsire mult prea călduroase, își dau seama, atenuează jocul.

– Am douăzeci de minute până la tren, putem să bem o cafea?

Laura acceptă. Douăzeci de minute (mai precis, optsprezece, ceasul gării este în fața lor) se dovedesc suficiente pentru a povesti o viață. Viața lui Cécile: întoarcerea de la Calcutta, sfârșitul visului ei indian, munca la Caen („Sunt o profesoară măruntă de provincie"), vizitele în satul mamei (vara trecută, a ajutat-o să taie bătrânul măr, prea bolnav). Laura o privește vorbind și constată că există un fel de frumusețe în acel chip, atât de ingrat în tinerețe. Un fel de liniște. Tot ce trebuia să fie împlinit s-a împlinit: femeia aceasta a îndrăznit să plece, a îndrăznit să aspire la iubire și, fără îndoială, a fost iubită, nu contează de cine și cum, în țara aceea mare forfotind de vitalitate și de durere, și apoi s-a întors și, din mândrie, a vrut adineauri să-i ascundă această întoarcere unei prietene din tinerețe. Cécile ghicește, probabil, gândurile Laurei, bunătatea acestor gânduri. Vocea îi devine mai surdă:

– Știi, ca să fiu complet sinceră, nu aveam credința. Dorința nebunească de a pleca, da. Necesitatea de a mă desprinde de mine însămi, la fel. Dar nu credința. Iar în țara aia, e nevoie de ea. Și apoi, o călătorie ca asta, călătoria vieții tale, nu se calculează, trebuie să se întâmple de la sine, ca un miracol. Eu nu credeam în miracole...

Laura se întoarce pe jos. Din când în când, cuvintele lui Cécile îi revin în minte: „Trebuie să se întâmple de la sine, ca un miracol..." Pe strada paralelă cu a ei, la parterul unei clădiri, niște ferestre luminate: ședința comitetului de susținere a *squatter*-ilor. Sala are o nuanță albăstrie de la fumul țigărilor, cineva deschide un geam, din stradă se aude discuția:

– Nu, atâta timp cât nu eliberează spațiul, nu putem lua nimic în considerare pe termen lung...

– De acord, dar dacă pleacă şi primăria îi mută în alte locuinţe, o să ne taie subvenţiile pe anul viitor, asta e sigur...

Laura încetineşte pasul, le priveşte feţele, mişcarea buzelor, ascultă vorbele. Îi vine o tentaţie copilărească de a bate în fereastră şi a se strâmba la ei. Poate că asta ar schimba ceva? Cel puţin să provoace un moment de tăcere care-i permite omului să-şi dea seama de absurditatea vorbelor şi faptelor lui.

Acasă, se apucă să adune toate obiectele de care crede că nu mai are nevoie. Aproape toată vesela, în afară de câteva farfurii şi două sau trei cești. Hainele. Mobilele. Dimineaţa, le va da totul oamenilor fără locuinţă. Această triere pare s-o apropie, pas cu pas, de nopţile care nu trec. Din când în când, se trezeşte o prudenţă venită din viaţa ei de altădată: şi dacă, într-o zi, ar reveni în mijlocul lucrurilor ei? Zâmbeşte, aude vocea lui Cécile: „Am eşuat fiindcă nu credeam în miracole...“

Noaptea, urcă pe cursul unui mare fluviu îngropat sub zăpadă. Necunoscutul e aplecat, lângă ea, deasupra hărţii vechi pe care au întins-o aproape de foc. El vorbeşte în continuare în acea limbă care face contemporan al doilea deceniu al secolului al XVIII-lea, viaţa unui mare comandant militar căzut în dizgraţie şi exilat de noul împărat în neantul vastelor teritorii aproape nelocuite care tocmai au fost anexate la imperiu. Surghiunitul pleacă, însoţit de câţiva fideli, se instalează în mijlocul unui pustiu de gheaţă unde soarele este rar, unde aşteptarea morţii este, pentru el, singurul mod posibil de petrecere a timpului. Într-o noapte, suferind de insomnie, iese în faţa cabanei sale, vede stelele gravate în diamantul negru al cerului, cristalele de gheaţă pe crengile unui copac şi, deodată, percepe un suflu încălzit, viu şi care nu mușcă faţa cum face aici orice mişcare a aerului. Merge, respiră, se duce să-şi trezească aghiotantul, apoi pe oamenii din suita sa... Părerea este unanimă: în inima iernii fără sfârşit se ascunde o sursă de viaţă. Energic şi încăpăţânat din fire, bătrânul comandant de război porneşte într-o expediţie: mai bine decât să aştepte moartea, îşi

îndeamnă el tovarășii. După lungi săptămâni de rătăciri, murind de foame și abandonându-și morții, pătrund într-un miraj. În mijlocul munților acoperiți de ghețuri, în noaptea ce nu cunoaște dimineață – acele stânci de marmură, acele valuri lente și somnoroase... Un secol și jumătate mai târziu, un vapor intră în gura marelui fluviu, urmează itinerariul marcat pe hărțile vechi, trimite o echipă de exploratori care nu se mai întorc. O altă tentativă, după treizeci de ani – și acei bărbați care, la poalele unui palat, își cufundă mâinile roase de frig în mângâierea mării. Este, într-adevăr, o mare. Ei studiază, măsoară, notează, culeg fosile și pescuiesc pești insoliți, identifică toate curentele, numără anii de viață ai unei ramuri de corali... Și se întorc la vapor cu o concluzie derutantă pe care nu îndrăznesc s-o dezvăluie. Curând, descoperirea lor și arhivele expediției, amintirea însăși a expediției lor sunt măturate de războaie și revoluții, itinerariile trasate se șterg sub noile frontiere... Și din toată această aventură nu rămâne decât memoria acelei femei bătrâne, o bunică, care te duce cu gândul la o vrăjitoare și care păstrează într-un dulap teancuri de scrisori îngălbenite și suluri de hărți pe care nimeni nu mai știe să le descifreze.

„Și din toată aventura aceasta..." Laura reia astfel, în câteva cuvinte, povestirea întreruptă a necunoscutului.

Focul e aproape stins. Noaptea este rece, mută. Ei se ridică deasupra cărții și se privesc fără a-și spune nimic, fără a se vedea în întuneric. Doar acea senzație intensă a celuilalt, a prezenței lui, a misterului împărtășit. Clipa le aparține, ca și acest vertij al timpului îndepărtat pe care-l trăiesc în hipnotica exactitate a celei mai mărunte percepții: reflexia fluidă a unei coloane în marea nocturnă, nervurile albastre ale unui bloc de marmură sub transparența valurilor.

Un suflu înghețat vine de afară și face să scârțâie ușa dinspre curte. Se simt cum tremură, își ghicesc zâmbetul, se strâng unul lângă altul.

Dragonii de alamă își varsă jeturile, orele se topesc în această curgere sonoră. Corpurile se unesc, se dăruiesc, ea nu

mai este surprinsă să-l păstreze pe bărbat atât de îndelung, la nesfârșit în ea, clipa nopții plane, ritmată de moartea și trezirea flăcărilor, de fluxul și refluxul frigului și al dorinței și țipetelor pe care ea nu mai reușește să și le stăpânească... Necunoscutul o ține așa cum ții un copil, cu un braț înconjurându-i umerii și capul, iar celălalt trecut pe sub picioare. Încă frântă de plăcere, ea se simte atât de delicios de mică, ea, care a avut mereu impresia că trupul ei depășea orice înlănțuire amoroasă. Da, nu este mare în inelul acestor brațe puternice. Mâna bărbatului îi atinge genunchiul și deodată se strânge pe piciorul ei. Și, pentru prima dată în viață, ea observă fragilitatea acelui picior feminin, a piciorului ei pe care bărbatul îl apasă ușor, ca pe un picior de copil.

Ușa dinspre curte se izbește sub o pală de vânt. Bărbatul se ridică, traversează încăperea, trage clanța și revine lângă ea aducând pe piele o răcoare de zăpadă. Vocea i se desprinde din tăcere, dar pare să nu o rupă. Vorbește despre incredibila concluzie pe care exploratorii n-au îndrăznit s-o dezvăluie. Marea descoperită în mijlocul ghețarilor are o existență deopotrivă imemorială și foarte scurtă. Vestigiu al unui ocean, ea reapare, supunându-se unor cicluri misterioase, și se retrage, pentru un secol sau mai mult, poate pentru totdeauna, lăsând în locul ei dezolarea unui întins pustiu alb.

Zilele de februarie, calde și umede, par o singură și lungă zi, un interminabil crepuscul țesut din burniță ternă, îngreunat de un miros de gaze de eșapament. Zile când apariția vizitatorului necunoscut este imposibilă, ea știe asta, când timpul nu mai vrea să conducă spre liniștea nopților lor. Ea trăiește, supraviețuiește mai degrabă respirând acel aer dulceag, umed, aerul care a fost deja inspirat și expirat de milioane și milioane de suflări, în efortul muncii, în plictiseala odihnei, în așteptarea zadarnică a unei schimbări.

Nu-și mai amintește precis în ce moment a înțeles că timpul joacă împotriva ei. Că rotirea anotimpurilor, primăvara care va începe curând, va rupe vraja nopților geroase, a focului din șemineu, a câmpurilor acoperite de chiciură peste care alunecă trenul pe care-l ia necunoscutul ca să se întoarcă acasă, în camera nr. 8. Teama de a nu-l mai vedea se transformă în panică. Primăvara foarte apropiată îi arde deja ochii ca un întins neant incandescent. Nu, întâlnirile lor nu se pot repeta, va trebui să aștepte iarna următoare... Deodată, se gândește la vârsta ei. Iar acest gând suspendă calculul pripit al anotimpurilor viitoare. În ea se face liniște deplină. Liniștea mormântului. „Timpul joacă împotriva mea..., își spune ea cu jumătate de glas. Nu, timpul a jucat deja. Partida s-a terminat!"

A doua zi, după închiderea magazinului, se duce la Gara de Nord, consultă orarele, bea o cafea la Terminus și urcă în trenul de 18:54. După o oră, se află în fața ușii hotelului Au

Bon Accueil. Împinge mânerul, inventează un pretext: un colet de recuperat.

– Camera 8? Dar nu e nimeni în camera 8, doamnă...

Pe stradă, și-l închipuie pe necunoscut apărând în pragul camerei, privirile lor, primele cuvinte... E aproape ușurată că nu l-a găsit. Aproape fericită că nu mai are de sperat.

Casa este acum mult mai goală decât pe timpul când plănuia să se sinucidă și să pregătească transmiterea impecabilă a moștenirii imobiliare. A donat aproape toate hainele, le-a trimis persoanelor fără locuință majoritatea mobilelor, păstrând numai masa mare din salon, un pat, câteva scaune... Se simțea deja în călătorie, o lungă călătorie a cărei întoarcere avea să se situeze într-o altă viață.

– Nu, păi vedeți, garnitura e la locul ei, țeava scapă apă...

Un client îi vorbește, face demonstrația unei piese deficiente, explică de ce vrea s-o schimbe. Ea îi propune alt robinet, mașinal, abia înțelegând ce îi cere el, iar când el emite o obiecție, închide brusc ochii și spune, fără a-și auzi propria voce:

– Vă rog, luați tot ce vreți și... plecați, vă rog...

Redeschide ochii numai când ușa se trântește. O masă cu lacul zgâriat, robinetul pe jumătate dezasamblat, mâinile ei, imobile, așezate cu palma în sus ca într-un straniu ceremonial de rugăciune. Mâinile care aprindeau focul, desfășurau vechile hărți ale mărilor dispărute, mângâiau chipul necunoscutului. Degetele ei recunosc încă, la atingere, urzeala tăcerii din acele nopți de iarnă, greutatea caldă a apei vărsate de dragonii de alamă în cada cea mare.

A doua zi, este așezată la aceeași masă, în aceeași postură, cu mâinile abandonate și pleoapele pe jumătate închise. Ca și cum, din ajun, nu s-ar fi ridicat de pe scaun. O clientă intră, îi zâmbește larg, începe să vorbească repede, să gesticuleze. Fraza de ieri se formează în gâtul Laurei, cuvinte salvatoare:

– Luați tot ce vreți și plecați...

Dar realitatea derapează imediat într-o fantasmagorie. Clienta se apropie de ea, o îmbrățișează, o sărută pe obraz. Laura se desprinde, fixează chipul intrusei, gura care ciripește, ochii umeziți de lacrimi... Și, în sfârșit, prin rețeaua de riduri, printre micile grimase înduioșate, prin rostogolirea mută a anilor, o recunoaște pe... Beata.

E ora prânzului. Laura închide magazinul și se duc amândouă la un restaurant indian de pe strada Faubourg-Saint-Denis. Până să ajungă, Beata a avut deja timp să povestească mai multe episoade din viața ei, la grămadă, începând cu trenul pierdut ieri („Dacă ai fi văzut ce față a făcut directorul meu...") și fotoliul pe care l-a cumpărat cu douăzeci de ani în urmă de la Los Angeles, unde lucra pentru o firmă de cosmetice și unde l-a întâlnit pe Diego, căruia i s-a descoperit o insuficiență cardiacă pe care, de altfel, ea o presimțise din prima zi și pe care Marta, prima soție a lui Diego, o luase întotdeauna drept o simulare, chiar și când Amberro, medicul pe care Beata îl cunoștea de doi ani...

La masă, povestirea devine de-a dreptul torențială. Beata mănâncă puțin, nu e atentă la ce mănâncă. Poveștile se suprapun, izbucnesc, țâșnesc în mai multe direcții, se încrucișează după un minut. Diego moare. Amberro se însoară cu Claudia, pe care Beata întotdeauna a considerat-o un bărbat ratat, dar, de vreme ce Chris, fosta soție a lui Amberro, îl bănuia că e homosexual, totul se aranjează... Fotoliul a fost pierdut într-una dintre nenumăratele mutări prin lumea întreagă, nu avea, de altfel, decât o valoare sentimentală, da, bietul Diego (niște lacrimi mici, adevărate, la capătul genelor), ea a descoperit pierderea la Londra, iar la biroul de reclamații l-a cunoscut pe David, pe care-l credea („sărmană idioată!") bărbatul vieții ei: lucra în publicitate la Manchester, venise să reclame un tablou rătăcit („Doi metri pe trei, îți dai seama? Să pierzi așa ceva!") și spunea la începutul vieții lor comune: „Mi-am regăsit tabloul, ești tu!", până în ziua când a bănuit-o că avea o legătură cu Rony, asistentul

său, pe care, de altfel, l-a revăzut peste cinci ani la Barcelona, însoțit de o americancă arătând ca un jucător de rugby și care („ce mică-i lumea!“) îl cunoștea pe Alex, fiul cel mare al lui Amberro („Nu i-am zis că băiatul era îndrăgostit nebunește de mine, știi ce discretă sunt“), acea americancă, Amanda, conduce acum un centru de sănătate pentru vârstnici unde, se pare...

Laura nu o întrerupe, încearcă doar să se agațe de o logică oarecare ca să nu reacționeze prost la vorbele ei, să nu râdă când, deodată, unul dintre succesorii lui Diego moare electrocutat, să nu se arate distrată în fața fotografiei gemenelor care se dovedesc a fi chiar copiii Beatei, devenite între timp coafeză la Milano și patroană de restaurant la Soulac-sur-Mer. Această logică ar putea fi, se gândește ea, profesia bărbaților iubiți de Beata. Responsabil de comunicare la o bancă, instructor de scufundări, trezorier public în Moselle, director al unui teatru municipal, președinte al unei agenții de marketing artistic, profesor de biologie, pilot de linie, ciclist, vicepreședinte al unui consiliu regional, mare ticălos... Laura tresare. Nu, aceasta nu este o profesie. Beata îi numește astfel pe bărbații care au părăsit-o și „slabi“ pe cei pe care i-a părăsit ea. Logica se dovedește nesigură, căci perindarea personajelor se îneacă într-o mulțime de figuranți, lacrimile apar și se usucă imediat, copiii, divorțurile, mutările, reîntâlnirile, iertările, depresiile formează un labirint de nervi, trupuri, prenume, inimi însângerate. La un viraj al acestei vieți frenetice, Laura se trezește pe marginea drumului, nu mai speră să înțeleagă, nu mai face decât să privească chipul Beatei. „Și când mă gândesc că o credeam zdrobită de despărțirea de Alexandre. Mi-o închipuiam singură, rănită pe viață, îngropată undeva în fundul Mexicului...“

Chipul Beatei a îmbătrânit, desigur, dar – avantajul femeilor scunde – are și acum un aer oarecum copilăros. „O femeie-copil care a trăit toate viețile astea...“, se gândește Laura. Își aduce aminte de vechea teorie pe care o inventase în tinerețe: ceilalți trăiesc pentru noi variantele posibile ale propriei noastre vieți, versiuni pe care le putem astfel observa. Această

femeie scundă și brunetă, care vorbește fără să-și tragă sufletul, a trăit toate viețile imaginabile, a epuizat tot ce poate proiecta o femeie pentru o existență. „A epuizat toate situațiile pe care aș fi putut să le trăiesc, se gândește Laura, și totuși viața pe care am visat-o eu e atât de departe de toate astea...“

O însoțește pe Beata până la mașina ei parcată aproape de bulevardul Magenta și pune în sfârșit întrebarea care vine mai firesc pe stradă, în nonșalanța ultimilor pași, decât la masă:

– Apropo, am uitat să te întreb, pe Alexandre l-ai mai văzut pe urmă? Alexandru cel Mare...

Rebobinarea filmului vieții este vizibilă în ochii Beatei. O secundă îi este de ajuns.

– A, nesuferitul ăla. Era greu, greu, greu cu el. Închipuie-ți, o baracă pierdută în mijlocul Alpilor, în plină iarnă, n-avem nimic de mâncare, el se crede deodată Rodin și sculptează niște orori, iar eu, între timp, ca o sclavă, plină de lut până la gât, învârt farfuriile pe care, pe deasupra, trebuie să mă duc să le vând la piață. Păi așa nu merge! Și apoi, într-o zi, drama. Drumul e înghețat, mă rog, ce-i drept, am avut un moment de neatenție și hop, toată încărcătura pe jos. Dar, ironia sorții, farfuriile mele sunt intacte, în timp ce sculpturile lui, „mutilate de război“, cum le spuneam eu, se fac bucăți. Și, culmea, nici n-a întrebat dacă-s teafără, s-a repezit să-și salveze capodoperele. Și apoi, imediat, cuvinte urâte, cum că eu nu înțeleg nimic din artă... Pe scurt, de atunci, nimic. Dar știi, lumea e mică, fiindcă se întâmplă că o cunosc, mă rog, nu personal, pe nevastă-sa, care, între noi fie spus...

Povestirea are toate șansele să pornească iar. Laura o îmbrățișează pe Beata, o sărută, o împinge ușor în mașină. Portiera se trântește, o cutie mică și goală de iaurt scârțâie sub roți, o mână, o mână fină de copil se agită câteva clipe deasupra geamului coborât, în infernalul trafic de pe bulevardul Magenta.

Seara, Laura își dă seama că, golindu-se, casa a devenit sonoră, un ecou rece dublează fiecare pas, frecarea unui scaun

pe parchet. E frig în camere, în ciuda căldurii ploioase care stagnează afară. Ea tremură ca într-un început de febră, traversează apartamentul, sperând să găsească un colț unde să se adăpostească. Agitația siluetelor umane pe care povestirea Beatei le-a făcut să se învârtă prin fața ochilor ei nu se potolește. Frânturi de viață, corpuri unite într-o acuplare, apoi, foarte repede, despărțite, guri care rostesc iubirea și, aproape imediat, ura, orașe, aeroporturi în care un bărbat așteaptă febril, apoi nu mai așteaptă, el, altul, următorul, iar acesta, la volan, ploaia pe parbriz, soarele, țipetele copiilor pe bancheta din spate, o casă în care se instalează pentru veșnicie și pe care o părăsesc după câteva luni, suficiente pentru a transforma paradisul visat în infern, dar mai ales infinita diversitate a brațelor de bărbați care cuprind acest corp în același timp feminin și infantil, pe această Beata care are puterea sau inconștiența de a-și trăi fiecare pasiune ca pe iubirea vieții ei...

Viața Beatei, fără ca ea s-o știe, este cea mai bună filosofie posibilă. „Da, chiar dacă aș fi trăit toate vârtejurile astea de existențe, se gândește Laura, asta n-ar fi schimbat nimic. Fiindcă bilanțul înseamnă femeia asta cu fața ridată delicat, incredibila experimentatoare de vieți care demarează strivind o cutie de plastic, grăbită să se întoarcă la birou. Atunci, la ce bun toate astea?“

Îi este frig în continuare. Încălzirea nu degajă decât mirosul prafului ars. Își toarnă un whisky, care nu i-a plăcut niciodată, mai umple un pahar, contează pe năuceala somnului. Dar alcoolul, dimpotrivă, o trezește, atâță în ea agresivitatea disperării. Cu agreabila senzație de a distruge intimitatea unui vis, coboară la parter, intră în „galeria oglinzilor“, aprinde lampa, apoi tuburile fluorescente. Încăperea seamănă cu holul rece al unui spital dezafectat. Se lasă pe vine lângă șemineu, răstoarnă scheletul înnegrit al unui buștean. Se apropie de cadă și învârte violent cele două capete de dragon. Zgomotul jeturilor are un scârțâit de cioburi de sticlă concasată. Lumina îi face rău. Stinge neoanele, oprește apa. Interiorul redevine falsul decor al

viselor ei nocturne. Atât, vise. Abia mai crede în dansul flăcărilor, în plutirea fulgilor deasupra curții, în apariția unui necunoscut care păşeşte peste marginea căzii. Un vis, mai degrabă un delir. Se duce în fundul încăperii, deschide micul dulap suspendat pe perete. Un aparat de ras manual. Deci ieri era, da, era ieri. Pur şi simplu, gestul i-a fost întrerupt de un vis, de amânarea pe care i-o oferea acest vis. Acum totul poate continua. Da, acum trebuie să se termine totul. „O incizie la fiecare încheietură, apa caldă o să împiedice sângele să se coaguleze..."

Urcă în apartament ca să stingă lumina, să pună la loc sticla de whisky şi paharul („Tot mania asta a ordinii perfecte", mai are ea puterea să-şi spună). Nu mai este vorba de ordine, ci de golul instalat între câteva mobile desperecheate. Scrisoarea destinată lui Marcel a fost strecurată – „depozitată", ca un obiect care putea fi folosit din nou – în vechile dosare cu note de filosofie. Scrisoarea care îi anunța moartea şi îi cerea bărbatului să se ducă în „galeria oglinzilor"... O găseşte, o foaie pliată în două, deasupra unui teanc de pagini consacrate metafizicii corpului. Acele pagini: scrisul ei de acum treizeci de ani!

Înțelege că trebuie să distrugă totul în această casă pentru a face golul definitiv şi desăvârşit. Aceste foi înnegrite de note, pe care rămâne încă atât de mult din viața ei. Le adună grăbită în brațe, fără menajamente, coboară repede în anexă, le aruncă în şemineu, scapără un chibrit. Focul se aprinde uşor, cu o energie muşcătoare, nerespectuoasă față de cei treizeci de ani de viață care se fac scrum. Din când în când, marginea neagră şi stacojie care devorează hârtia lasă să se întrevadă câteva cuvinte, să se ghicească o dată...

Brusc, în mijlocul acestui *mille-feuille* înnegrit, apare un strat mai rigid şi care rezistă focului. Un plic! Instinctiv, Laura îl scoate, suflă pe degetele pe care flăcările au avut timp să le lingă. Un plic cu ştampilele decolorate şi timbre ale poştei indiene. Scrisoarea lui Cécile. Fără să-l deschidă, Laura îl pune înapoi pe foc. Dar vocea prietenei ei îi răsună în memorie, o voce recentă, auzită într-o cafenea de lângă gara Saint-Lazare:

„Nu aveam credința... O călătorie ca asta nu se calculează, trebuie să se întâmple de la sine, ca un miracol. Și eu nu credeam în miracole...“

Cenușa s-a stins. Laura se ridică, se apropie de cadă, se așază pe margine. „Ca un miracol...“ Tremură, frigul nu i-a părăsit corpul, în ciuda alcoolului, în ciuda flăcărilor. Dar acum acest frig este altfel. Dacă închide ochii, el devine o noapte lentă, albită de zăpadă, se parfumează de mireasma focului de lemne, se amestecă în căldura apei... Totul îi aparține în această clipă de frig. Nopțile trăite cu necunoscutul îi aparțin. Poate să pătrundă în ele, să rămână acolo oricât vrea. Poate să trăiască acolo, abia luând seama la viața exterioară, prefăcându-se, pentru ceilalți, că o împărtășește cu ei. Da, să le imite viața și să rămână în această noapte de iarnă fără sfârșit, lângă foc, așteptând scârțâitul micii porți de aur, apoi apariția siluetei înalte în prag, să ghicească în întuneric expresia ochilor, să se lase legănată de dansul flăcărilor, de curgerea apei, să se trezească după un minut într-o înlănțuire largă, puternică, să-și simtă corpul ritmat de forța care străpunge, penetrează, ridică, duce în întuneric, spre fundul marii cochilii de marmură a căzii, să audă cuvintele nerostite ale plăcerii, cuvintele șoptite ale vântului, suflul vântului și acea povestire care se detașează încetul cu încetul din aceste sonorități amestecate, care vorbește despre un uriaș pustiu de gheață, despre o mare ce apare în toiul unei nopți, despre schița unui oraș cu colonade luminate de lună...

Nimic nu va putea rupe în ea vraja acestei nopți. Ceea ce a trăit în timpul celor câteva întâlniri cu necunoscutul i se pare deodată infinit. O viață întreagă ar fi umplută numai de aceste amintiri. Acest început de călătorie este atât de intens încât se simte capabilă să aștepte o veșnicie continuarea.

A vrea să mori, să te sinucizi, ideea i se pare acum pur și simplu lipsită de imaginație. Nu mai speră nimic de la viață. Speranța este în ea.

VII

Credința pe care o poartă de acum în ea nu are nimic exaltat. Este o încredere calmă, o certitudine liniștită. Știe acum că poți trăi în foarte cotidiana așteptare a miracolului. Că așteptarea aceasta este un mod de viață. Că a-și aminti de o mână pusă pe spatele gâtului ei, acea mână mare și lungă a necunoscutului care-i ținea astfel capul, în dragostea lor, a retrăi fie și numai senzația acestei mâini întrețesute în părul ei este suficient ca să fie fericită, puternică, indiferentă la micile răni ale zilelor. Mirosul focului din șemineul din „galeria oglinzilor" este, de unul singur, o bucurie discretă, naturală ca aerul, inepuizabilă.

Înțelege, totodată, că îi este imposibil să le explice această bucurie altora. Familiei Vailland, lui Danièle... Nici măcar acelei tinere pe care o recunoaște printre ultimii participanți la o manifestație care se împrăștie încet în această seară de martie, sub ploaie, la intersecția dintre bulevardul Magenta și strada Faubourg-Saint-Denis. Este Elisabeth, „revoluționara" care-i luase într-o zi apărarea într-o altercație cu *squatter*-ii. Manifestația este un eșec: oamenii își rulează banderolele cu figuri acre, își spun vorbe scurte și nervoase. Vocea lui Elisabeth, de o veselie falsă, încearcă să coase la loc câteva legături în acest grup din ce în ce mai fărâmițat, să reaprindă entuziasmul festiv de la început. Dar ceilalți îi evită privirea, mormăie niște cuvinte de despărțire și se grăbesc să plece. Ea rămâne curând singură, sau aproape, cu o pancartă înnegrită de ploaie

în mâini. Salutul Laurei e prins ca un capăt de funie de către un înotător în primejdie. Tonul este prea semeț, surâzător. Iar în cafeneaua unde ele intră pentru a se feri de ploaie, prăbuşirea este cu atât mai puternică. Pleoapele îngreunate de circul pe care l-a jucat toată ziua pentru ceilalți, cuvintele stinse, degetele înroşite care torturează o țigară. Laura îşi aminteşte de prima lor conversație, cu mai bine de un an şi jumătate în urmă, de ideea care i-a trecut atunci prin minte: fata aceasta i-ar putea fi fiică... Chipul lui Elisabeth are o reflexie cenuşie, frumosul păr buclat e striat de fire argintii. Hainele ei şi, fără îndoială, corpul sub geaca neagră par să acumuleze o lungă depunere de străzi murdare, de tutun ud, de oboseală combătută cu nenumărate cafele înghițite în pripă. Laura simte că trebuie s-o lase să vorbească, tăcere şi câteva mişcări din cap, nimic altceva.

De altfel, Elisabeth vorbeşte ca şi cum, cu jumătate de glas, ar sonoriza gândurile care i se învârt în buclă în cap.

– Am înțeles prea târziu... Lupți pentru cineva, crezi că ştii ce-l poate face fericit şi apoi descoperi că el are nevoie tocmai de lucrurile pe care le deteşti, da, lucrurile pe care eu le detest: coconul mic-burghez, o căsuță la marginea oraşului, mocheta din salon, detest mocheta, aş prefera să dorm pe ciment, televizorul cu mutre zâmbărețe de cretini americani care-şi joacă comedia într-un salon identic, pe aceeaşi mochetă... Înainte, speram la lumină, înțelegeți, manifestațiile, ploaia, mizeria şi, deodată, lumina! O schimbare totală, vieți transfigurate, o lume unde oamenii n-o să se mai gândească la mochetă. Când îmi văd tovarăşii cum petrec mai mult timp vorbind despre subvențiile de la primărie decât despre revoluție... Şi apoi, i-ați văzut pe manifestanți? Curând or să ceară să fie plătiți pentru că ies în stradă! M-am săturat, ştiți...

Laura încuviințează fără să intervină şi totuşi ştie ce ar putea şterge durerea acestui tânăr şi frumos chip îmbătrânit. Ştie, soluția i se pare atât de accesibilă, dar cum s-o formuleze? Ar

trebui să spună pur și simplu: „Ai nevoie de mirosul unui foc de lemne, de multă liniște, de uitarea pe care ochii tăi au s-o găsească în dansul flăcărilor și de sonoritatea adormitoare a apei curgând într-o cadă mare, în mijlocul unei încăperi a cărei existență nu și-o imaginează nimeni, o încăpere la o mie de leghe de orașul ăsta zgomotos și agresiv, ai nevoie să te abandonezi, să te topești în mireasma focului, în căldura apei...“

Se ridică deja amândouă, Elisabeth are o ședință diseară. Văzând-o cum se îndepărtează în deschizătura ternă și gretoasă a bulevardului Magenta, Laura se gândește că ar fi și mai simplu să-i spună: „Esențialul e să aștepți, într-o noapte foarte friguroasă, venirea unui necunoscut care să intre într-o încăpere rece și întunecoasă, să aprindă focul în șemineu, să întindă hărțile unei mări misterioase pierdute în mijlocul zăpezilor. Esențial este să crezi într-un miracol“.

Ei intră în magazin, în acea zi de întâi aprilie, și la început Laura crede că-i o glumă. Căci punerea în scenă e ușor caricaturală. „Ăsta-i cinema“, își spune ea. Și deodată îi recunoaște. Acea încăierare din toiul nopții, bătăile în poarta de aur... Sunt trei. Unul dintre ei rămâne afară, parcă pentru a păzi ușa, iar ceilalți doi intră cu pași voit nonșalanți, dar cu privirea în alertă. Impermeabile deschise la culoare, chipuri dure, părul tuns scurt.

Primul care se apropie o salută și începe să vorbească, cu un accent controlat, dar perceptibil. E vorba despre un prieten, spune el, care era client fidel al magazinului, după cum se părea. Ei ar vrea să știe unde îl pot găsi. Adresa lui, data ultimei vizite și mai ales a următoarei. Tonul este banal și amenințător totodată. Laura simte cum inima îi bate în tâmple. Emoția ei nu e provocată de conștientizarea pericolului, ci de știrea pe care intrușii i-o dau fără a ghici ce înseamnă pentru ea: necunoscutul trăiește, e undeva în lumea aceasta, pe planeta aceasta – și atât de aproape!

– Aveți, bineînțeles, o legitimație de poliție să-mi arătați? întreabă ea, reușind să dea cuvintelor tonul unei glume de întâi aprilie.

– Sigur, doamnă Baroncelli. Și vă previn că-i o legitimație pe care polițiștilor nu le place s-o vadă.

Bărbatul își dă la o parte pulpana impermeabilului și, deasupra unei centuri, mânerul unui pistol strălucește cu o licărire neagră, mată.

Laura înțelege cu o claritate uimitoare că acum totul va depinde de ceea ce va spune ea. Fiindcă este foarte ușor să înlăture acea amenințare. Să le spună intrușilor că nu este deloc la curent cu vizitele nocturne ale celui pe care ei îl prezintă drept prietenul lor. Sau, dacă devin prea agresivi, să recunoască tot ce știe: câteva veniri mai demult și apoi dispariția completă a vizitatorului... Simte că atunci trioul o va lăsa în pace, e sigură că vor pleca legănându-și umerii ca într-un film polițist prost și mormăind printre dinți. Dar asta ar însemna să-l trădeze pe necunoscut și, mai rău, să spulbere pentru totdeauna șansa de a-l revedea. Simte că totul se decide în această clipă. Un cuvânt în plus, un gest de prudență și ceea ce spera va fi compromis pe veci.

– Veniți pe aici, o să vedeți cu ochii voștri...

Vocea îi este calmă, ba chiar ușor seducătoare. Cei doi indivizi schimbă o privire interogatoare, dar o urmează spre locul unde sunt expuse dușurile.

– Priviți acest model, de exemplu, nici nu este nevoie să acționați maneta, e suficient să...

Jetul este puternic, șuierător, fierbinte. Capul dușului a fost scos și apa de șaizeci de grade țâșnește ca dintr-o tulumbă. Atacul este atât de neașteptat încât, în primul moment, intrușii nici măcar nu se gândesc să se apere. Jetul le biciuiește figurile și le frige mâinile pe care le întind în față. Țipete de durere, înjurături, tropăituri dezordonate printre căzi și bazine de WC. Furtunul este destul de lung ca să-i urmărească până la ușa prin care ei se năpustesc, într-o busculadă. Pardesiurile lor îmbibate de apă scot puțin abur, au fețele roșii, mâinile opărite.

Din camioneta pe care tocmai o parcase coboară Marcel. Acesta evaluează situația, fără a o înțelege prea bine, prinde un capăt de furtun și-l ține pe umăr, ca pe o bâtă.

– Două păcăleli frumoase de întâi aprilie[1], doamnă Baroncelli, spune el făcându-i cu ochiul.

Trecătorii încep să se adune pe trotuar. Brutarul, un zarzavagiu din piața Faubourg-Saint-Denis, un grup de oameni fără locuință. Cei trei indivizi ezită câteva secunde, apoi, în fața mulțimii tot mai mari, bat în retragere, spre mașina lăsată pe strada alăturată.

– Pansați-vă, doamnă Baroncelli, arsurile astea se vindecă greu.

Laura își privește mâna dreaptă: o urmă stacojie parcă lăsată de niște flăcări. Simte în ea o bucurie mare, transparentă, o lentă curgere a cerului în pieptul ei.

Câteva zile mai târziu, surprinde o bucată de emisiune televizată. A venit la oamenii fără locuință ca să le aducă lapte și pernele pe care le-a găsit în fosta cameră a lui Danièle. În centrul încăperii ocupate, între copiii care se joacă pe jos, televizorul difuzează o dezbatere despre „problemele sociale", cum precizează doct moderatorul. Invitatul său este un bătrân profesor care seamănă puțin cu un vagabond îmbrăcat în hainele de duminică. Moderatorul pune întrebări care se vor în același timp îndrăznețe și frivole. Profesorul-vagabond răspunde prost cum fac adesea profesorii la televiziune. Când se încurcă în lungi demonstrații metafizice („Nu, nu poți, în principiu, să aspiri la universalitatea conceptului moral, în sensul strict kantian al termenului, atâta timp cât obiectivitatea ta..."), când, remarcând aerul năucit al preopinentului, se lansează în diatribe zgomotoase și zeflemitoare împotriva ordinii stabilite („Aceiași polițai care, în 68, invadau amfiteatrele unde îmi

1. Păcăleli numite în franceză *poissons d'avril* („pești de aprilie"), de unde trimiterea la starea udă a celor doi intruși (n. tr.).

țineam eu conferințele și ne alungau acum îi aruncă în stradă pe imigranți...“). Laura se pregătește deja să plece când, deodată, îl recunoaște pe profesorul-vagabond. E Jean-Claude Hourion.

Rămâne un moment să-l asculte, reușește să unească fragmentele de viață ale fostului ei profesor: după îndepărtata primăvară de la Nisa, el s-a instalat la Paris, a predat, a scris vreo douăzeci de cărți, a dobândit o oarecare notorietate în anumite reviste... Moderatorul îl dirijează spre amintirile sale din Mai 68. Evenimentele descrise de Hourion par titanice, cruzimea forțelor de ordine, nemaiauzită... Vocea îi este inflamată și foarte sinceră. „Pesemne chiar crede ce povestește“, se gândește Laura. În ultima secvență a emisiunii, este arătat apartamentul parizian al lui Hourion, de pe strada Bonaparte. El stă așezat la masa de lucru, scrie, apoi (desigur, conform regiei care i-a fost explicată) începe să vorbească despre nedreptățile sociale, despre rasism, despre „noii mizerabili“. Strada Bonaparte îi apare Laurei, deodată, ca o planetă îndepărtată. Privește împrejur: copiii africani construiesc ceva din materiale de birou, o femeie toarnă lapte într-un bol mare și, pe stradă, vitrinele magazinelor închise, mirosul de grăsime arsă de la rotiseriile turcești, vopseaua scorojită de pe firma fostei Pagode de aur... Trecând pe lângă parterul ocupat, aruncă o ultimă privire spre ecran. Caii de cursă i-au luat locul lui Hourion.

Ea trăiește acum sub acel cer larg și senin care se află în ea. Căldura este deja primăvăratică. Lumina este atât de puternică încât e imposibil să-și imagineze un vizitator nocturn care s-ar strecura pe ușa „galeriei oglinzilor“. Și totuși numai pe el îl așteaptă. Această așteptare o face și mai detașată. Într-o zi, familia Vailland o sună, îi vorbesc pe două voci ca adesea, îi fac o propunere căreia ea nu-i sesizează sensul și fixează o întâlnire. N-a reținut nimic, nu știe de ce vor s-o vadă.

E fericită să nu mai înțeleagă.

Şi apoi vine ziua aceea de la începutul lui mai când strada este orbită de soare, asurzită de claxoanele maşinilor al căror flux se strangulează în pâlnia formată de barierele lucrărilor de asfaltare. Căldura este vulcanică, muncitorii umblă încoace şi încolo cu aruncătoarele de flăcări, ard vechile linii ale trecerilor de pietoni, deplasează barierele în oribilul vacarm al oţelului pe macadam. Şase maşini împodobite cu panglici şi flori se afundă în acest infern de soare, ea mai are timp să remarce vălul vaporos al tinerei mirese... „Toată lumea numeşte asta viaţă", se gândeşte Laura şi închide ochii ca să regăsească noaptea de iarnă, mirosul ninsorii care planează deasupra curţii...

În clipa aceea apare el în pragul uşii. Ea deschide ochii şi-l vede!

Nu l-a văzut niciodată ziua. Iar tinereţea şi frumuseţea bărbatului care o priveşte o sperie. Este foarte înalt, trăsăturile îi sunt sculptate cu putere şi simplitate, părul lui are reflexii înflăcărate. Ea se ridică, fără a îndrăzni să facă un pas spre el, simţindu-se deodată infinit de bătrână, greoaie, urâtă.

El lasă jos un pachet mare pe care-l ţinea sub braţ, se apropie, îi întinde mâinile. Iar în privirea lui surâzătoare este atâta lumină încât ea se vede frumoasă, iubită, aşteptată. Doar privirea unui bărbat care iubeşte reflectă cu adevărat frumuseţea unei femei, toate celelalte oglinzi sunt deformante.

Va gândi asta mai târziu, după plecarea necunoscutului, şi va zâmbi la vechea ei manie de a formula totul...

Dar acum necunoscutul desface hârtia de ambalat a pachetului şi scoate... o pereche de rachete de zăpadă. Le aşază jos şi începe să-i explice Laurei sistemul de fixare şi tehnica de mers prin zăpada neumblată...

Laura nu se întreabă dacă lucrul pe care-l trăieşte mai este realitate sau deja începutul unui vis. De altfel, de ce ar fi ceea ce trăieşte ea mai puţin real decât infernul asfaltat traversat de un alai nupţial pe jumătate asfixiat?

În acest moment, uşa se deschide. Trei personaje apar în prag: familia Vailland şi un bărbat în vârstă pe care Laura nu-l cunoaşte. Françoise, cu un zâmbet larg pe buze, scoate un vibrant cârâit de regăsire şi se întrerupe imediat, cu gura deschisă, iar zâmbetul i se preschimbă în grimasă de stupoare. George cască ochii. Tovarăşul lor, ultimul intrat, întinde gâtul ca să vadă mai bine.

Tustrei o văd pe Laura care, cu pantofii scoşi, a încălţat ghetele de pâslă prinse de rachetele de montaniard. Un tânăr necunoscut, cu genunchiul pe pardoseală, tocmai îi fixează ghetele cu ajutorul unor cureluşe. Din când în când, apucă glezna Laurei şi o mişcă uşor. Ca să-i uşureze sarcina, ea îşi ridică poalele fustei...

Françoise reuşeşte să se stăpânească prima. Cu o voce prea nonşalantă, prea muzicală, îi spune:

– Păi, ei bine, o să trecem mai târziu. Pe curând, Lo...

Georges se întoarce repede pe călcâie şi începe să-l împingă spre ieşire pe bărbatul care înţelege şi mai puţin decât familia Vailland.

Instinctiv, Laura face un pas ca să-i prindă din urmă, să se scuze. Şi e cât pe ce să cadă. Tânărul, aplecat la picioarele ei, o prinde. Se privesc, îşi zâmbesc. Dincolo de geam, îi vede pe Vaillanzi trăgându-şi de braţ tovarăşul care încearcă să arunce o ultimă privire înăuntru.

Laura îşi aminteşte atunci că era vorba de întâlnirea pe care familia Vailland o fixase de mult şi de care, trăind în noaptea ei de iarnă, ea uitase. Bărbatul pe care l-au adus cu ei era, fără îndoială, faimosul „văr de la Poitiers“. Alt pretendent...

– Dacă nimic nu ne întârzie pregătirile, putem să plecăm la începutul lui iunie, spune necunoscutul.

Vocea lui este calmă și gravă.

Pentru ea, pregătirile seamănă cu o veselă strângere a taberei. Agentul imobiliar, același care a vândut cabana de vânătoare, vine, se miră de prețul fixat și, în câteva zile, vinde magazinul.

Marcel, după o împotrivire înverșunată, se lasă convins că îi face un mare serviciu însușindu-și stocul de dușuri și robinete. Oftează des, punând cutiile în camionetă, apoi vine la Laura și o anunță că va deschide un mic magazin de instalații sanitare.

– O să fie ca o amintire..., murmură el, întorcând privirea.

Laura păstrează numai anexa. Oricum, nimeni n-ar vrea acea încăpere aglomerată și niciodată renovată. Ușa care separă anexa de magazin dispare. Noul proprietar pune să fie ridicat un zid de BCA. De acum, nu se va putea intra în „galeria oglinzilor" decât pe mica ușă de aur, prin curtea interioară. Cheia acestei intrări va fi singurul obiect din fosta ei viață pe care Laura îl va lua cu ea în călătorie.

Vizita lui Danièle este neașteptată. Vine, autoritară, tăioasă, vorbește de „moștenirea tatei", de „casa familială"... Apoi, constatând că mama ei tot nu înțelege, pomenește de banii din vânzare, se miră că nu a fost pusă la curent și, în sfârșit, precizează liniștită suma care i se datorează. Laura e descumpănită. Face o timidă tentativă de a regăsi o notă de umor, de a rupe stratul subțire de lac înghețat de pe fața tinerei care o privește fără să o privească. Danièle rămâne insensibilă, propune o dată, pleacă... A doua zi, stânjenită, Laura îi povestește totul necunoscutului. Expediția, fie și organizată spartan, nu le mai lasă mulți bani. El ascultă, promite să găsească o soluție și, după câteva ore, revine cu un mic pachet de bumbac gri. Îl pune pe masă, îl desface: pe pătratul de pânză se etalează cioburile unui ghiveci de lut amestecate cu niște monede de aur. Laura vede o sclipire, apoi alta și recunoaște pușculița, purcelul în care Serge,

la începutul căsniciei lor, băga napoleoni de aur. Zâmbesc, încep să socotească, comoara aceasta ar trebui să le ajungă.

Laura i-o transmite lui Danièle, scuzându-se pentru acest gen de lichidități. Fiica ei acceptă monedele cu o perfectă destindere mondenă. Aceste monede din alte vremuri, cu nume arhaic, evocă din nou secolul al XIX-lea. „*Eugénie Grandet*...", își spune Laura, iar scena i se pare mai puțin penibilă.

Înainte să părăsească magazinul, Danièle se oprește lângă ușă și suspină ușor:

– Știi, toate astea te privesc numai pe tine... Dar, la vârsta ta, o aventură cu un june prim poate fi distructivă.

Traversează trotuarul și urcă în mașină. De bună seamă, Françoise a avut grijă să-i povestească despre proba rachetelor... Asfaltul pe care un camion îl descarcă la colțul străzii răspândește un nor greu și sufocant. „Cum pot toți să trăiască în lumea asta, an după an, fără speranța unei călătorii nesfârșite?", se gândește Laura.

Capitala țării unde începe călătoria lor este un mare megalopolis modern, presărat cu zgârie-nori și înconjurat de autostrăzi. Îl părăsesc repede, ajung cu trenul într-un oraș de mărime mijlocie, apoi în altul, mai mic. Și acolo crede Laura că discerne schimbarea mută și profundă care se produce în jurul lor. E iunie, dar aerul are aici o prospețime ușor amară, iarba abundentă este rece, zilele împing întunericul până la miezul nopții. De altfel, nopțile rămân senine, pline de sonorități fragile și par să vegheze asupra unui mister. Locuiesc într-un mic hotel, așteptând sosirea echipamentelor. Într-o seară, Laura deschide fereastra camerei lor: o străduță mărginită de case cu un etaj, fluiditatea albăstrie a aerului, un felinar care clipește slab, nehotărându-se să se aprindă. Și un trecător, o umbră ușoară, ezitantă, care se estompează în transparența înserării. Un miros fin, înghețat se revarsă în camera lor. Acea lumină, acel aer, acele clipe departe de lume amintesc nedesluşit o seară de odinioară, un loc familiar... Laura își aduce aminte de curtea din spatele micii porți de aur și de un pătrat de cer care, cu atâția ani în urmă deja, se deschidea spre promisiunea unor țări necunoscute.

Acest oraș este ultimul de unde pot, nu fără dificultate, să telefoneze la Paris. Laura dă peste Georges, care, fără să conceapă distanța care-i separă, începe să-i raporteze ultimele știri: e pe cale să schimbe încuietoarea ușii sale blindate, fiindcă „nimic nu-i mai oprește pe tâlharii ăștia care invadează cartierul", Françoise e la coafor, o va suna de cum se întoarce...

Nu, adevărata distanță nu înseamnă aceşti zece mii de kilometri care-i despart, ci o îndepărtare imposibil de măsurat – un alt cer, un alt timp. O altă viață.

Laura îşi spune, de asemenea, că şi-a început călătoria cu mult înainte de vara aceasta, cu mult înainte de sosirea în acest oraş unde se simte deja suflul nesfârşirii nordice. Toată existența ei era, de fapt, o secretă şi, în majoritatea timpului, inconştientă pregătire a acestei călătorii. Da, ea era pe drum din tinerețe, din copilărie. Şi totul în viața ei se dovedeşte acum absolut necesar plecării: şi tinerețea ei singuratică, şi corpul care o izola în aşteptarea unei plecări miraculoase, şi răbdarea ei pe care ceilalți o luau drept lipsă de caracter şi de care profitau, considerând-o pe acea femeie condamnată la o pasivitate de ființă sacrificată. Totul era misterios predestinat acestei călătorii, chiar şi bulele de detergent de vase care ieşeau pe fereastra deschisă într-o noapte de toamnă caldă şi îndemnau, îndemnau la plecare.

Nu mai întâlnesc alte oraşe în drumul lor. Cătune împrăştiate şi, din când în când, tabere de nomazi. Toamna vine repede, încă de la jumătatea lui august. Apoi, aproape imediat, primele înghețuri şi ninsoarea. Urcă direct spre nord, „în întâmpinarea iernii", spune zâmbind necunoscutul.

Prima furtună de zăpadă îi surprinde în mijlocul unui fluviu înghețat şi plin de enorme platouri de gheață urcate unele peste altele, în haosul maiestuos al crenelelor translucide, al donjoanelor de gheață. Fac tabăra acolo, se apără de vânt în spatele acelor metereze colțuroase. Acoperişul cortului se prăbuşeşte încet sub greutatea zăpezii. Vijeliile strecoară un praf alb prin cel mai mic interstițiu. Sub o lumină zgârcită, privirile lor se întâlnesc. Laura încearcă să nu-şi arate descumpănirea care s-ar putea preschimba lesne în frică, ba chiar în panică. Necunoscutul scoate din rucsac o foaie, o despătureşte, o apropie de lumină. Ea vede un desen: schița unei perspective,

porți înalte, colonade şi valurile care vin să se întindă sub baluştrii unei terase...

Ultimul popas înainte de a aborda deşertul alb căruia nici o hartă nu-i trasează limitele înseamnă o duzină de iurte pierdute în mijlocul zăpezilor nesfârşite. Majoritatea bărbaților, crescători nomazi de reni, lipsesc, plecați cu turmele. O femeie bătrână, singură în sălaşul ei, le oferă ospitalitate. Ea le recomandă cel mai prielnic moment pentru plecare. La miezul nopții, fiindcă oboseala care-i va doborî după ore de mers va fi mai uşor de suportat în lumina palidă a soarelui din Nord. Dacă reuşesc să mențină o viteză bună, apusul va avea timp să însemne orizontul cu o linie subțire de munți. Le va lua mai multe zile să ajungă la ei. Iar dincolo de acel lanț, este un gol alb, absolut. Nimeni nu a mers vreodată acolo. Nimeni nu a venit vreodată de acolo. Acolo nu este nimic, acolo nici măcar zăpada nu mai are culoarea ei. Bătrâna nomadă vorbeşte, indică repere: linia punctată a unor râuri invizibile sub nămeți, „lacul care cântă" când, în toiul gerurilor nocturne, ghețurile lui explodează într-o tânguire melodioasă şi blândă...

Noaptea este muşcătoare, dar calmă, fără vreun suflu de vânt. Timpul ideal pentru plecare. Îşi iau rămas-bun, încalță rachetele, se îndepărtează, întorc capul, o salută pe bătrâna care stă dreaptă în fața iurtei, în fața intrării luminate slab şi roşiatic de focul care somnolează înăuntru. În jurul ei străluces ochii câinilor.

Merg, paşii lor pe zăpadă sună cu puritatea unei corzi de argint. Tălpile săniei pe care bărbatul o trage după el scârțâie într-un foşnet glacial de zăpadă. Au senzația că aceste sonorități se fac auzite până în străfundurile cerului înfricoşător în negrul său bogat constelat. Aruncă o ultimă privire în urmă: în beznă, micul triunghi roşu, cu dunga unei siluete imobile.

Bătrâna trage în jos bucata de piele de ren care formează uşa, înalță capul, priveşte cerul. Ştie că acel hău se va aprinde curând într-un cumplit incendiu înghețat. Cerul va începe să se

unduiască, precum un jăratic albastru, verde, violet. Pământul întreg își va ține suflarea în fața frumuseții aurorei boreale.

Nu, ea abia dacă se gândește la această frumusețe. Își spune doar că trebuie să meargă să tragă câinii de urechi, căci altfel, în aceste nopți incendiate de frumusețe, animalele își vor pierde vederea. Această veche credință s-a verificat întotdeauna... Femeia face câțiva pași în întuneric, fluieră ușor, câinii vin în fugă, se lasă în voia ei scoțând niște mârâituri surde și dispar din nou în întuneric.

Bătrâna nomadă se ridică, privește cerul, primele valuri purpurii și irizate încep să-i moareze suprafața de cristal negru. Ea își amintește atunci de călătorii care tocmai au plecat din iurta ei. Inima îi e strânsă de o scurtă durere caldă. A uitat să le spună că oamenii nu trebuie să se piardă niciodată în contemplarea flăcărilor de gheață. Vechea credință nedezmințită: frumusețea acestui cer aprins te duce la demență!

Aleargă în urma lor, apoi se oprește. Sunt prea departe. Dar, mai ales, numai niște nebuni puteau să aleagă acel drum spre nicăieri. Da, sunt deja loviți de nebunie. Vor putea, așadar, fără teamă, să admire frumusețea acelui foc ceresc, fatal pentru sufletele care vor să rămână cuminți.

Primele reflexii ale cerului în flăcări iluminează zăpada ca niște valuri lente pline de smaralde.